

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 791

15. LIPNJA 2018. CIJENA 50 DINARA

Stoljeća utkana u riječi

6

Znanstveni kolokvij ZKVH-a
o zaštiti mjesnih govora
**Stoljeća utkana
u riječi**

12

Andrea Ratković, predsjednica
CEZASM

**Posijati afirmativnu,
slobodnu i kritičku
misao**

20

Slaba pošumljenost
Grada Subotice
Bez planova za dalje

29

Godišnja skupština HKC-a
Bunjevačko kolo iz Subotice

**Pomaci unatoč
problemima**

33

Osma obljetnica osnutka
HKD-a *Šid*
**Uspjesi zahvaljujući
zajedništvu**

44

Hrvatska reprezentacija na
Memorijalu *Refik Memišević Brale*

**Dvije medalje
iz Subotice**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Nezainteresiranost i sumnja

Na dnevnom redu Narodne skupštine Srbije u okviru sedmodnevnog izvanrednog zasjedanja nalazi se četrnaest točaka – devet zakona iz oblasti državne uprave i lokalne samouprave, izbor guvernera i viceguvernera Narodne banke Srbije, izbor sudaca, članova Agencije za borbu protiv korupcije i među svim ovim zakonskim prijedlozima su i zakoni koji reguliraju prava nacionalnih manjina i manjinsku samoupravu. Kao i u svim ostalim slučajevima, oni koji su na vlasti pa tako i manjinske stranke najavili su da će podržati ove prijedloge zakona dok će drugi koji su u oporbi pa tako i manjinske stranke biti protiv. **Enis Imamović** iz SDAS-a ocjenjuje da ovaj prijedlog zakona ne pruža nikakvu pravnu sigurnost nacionalnim manjinama, te je zatražio da se oni povuku jer kompliciraju ostvarivanje prava nacionalnih manjina. Predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** smatra, pak, da su promjena Ustava i definiranje manjinske politike dva temeljna preduvjeta koja moraju biti ispunjena prije bilo kakvih izmjena manjinskih zakona u Srbiji. On ističe kako je proces izrade nacrtu izmjena zakona bio obilježen netransparentnošću, neuvažavanjem prijedloga predstavnika nacionalnih manjina i da je to rezultiralo brojnim manjkavostima predloženih rješenja. On ostaje pri svojim ocjenama da se predloženim rješenjima želi politički desubjektivizirati nacionalne manjine, autonomiju nacionalnih manjina uvelike dokinuti, financijski i administrativno dodatno usložiti njihovo djelovanje, te osnažiti državni nadzor nad djelatnošću samouprava nacionalnih manjina. S druge strane **Bálint Pásztor** iz SVM-a ocjenjuje kako će ovi zakoni donijeti boljitak manjinama. Pozdravio je zakonsko rješenje (koje je i prije postojalo) i koje omogućuje zastupnicima da govore u srpskom parlamentu na materinjem jeziku, ali je rekao i da to pravo neće koristiti, pohvalio je i rješenje utvrđeno izmjenama Zakona o matičnim knjigama da se upisuje i podatak o nacionalnoj pripadnosti državljanina jer je, smatra, to preduvjet razmjernog zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u državnoj upravi.

Što se tiče članka kojim se određuje da predsjednik nacionalnog vijeća i član izvršnog odbora ne može biti član rukovodećih tijela političke stranke kao što su predsjednik, predsjedništvo i izvršni odbor Imamović je upitao a kako može predsjednik Srbije biti i predsjednik Srpske napredne stranke. Pásztor je pak rekao da članovi Savjeta mađarske nacionalne manjine nikada nisu bili politički obojeni i pozdravio što se zakonom omogućuje smanjenje prekomjerne politizacije tog tijela i transparentni rad.

Budući da je rasprava započela u utorak, a srijedom zatvaramo naš tjednik, o daljem tijeku i rezultatima rasprave izvestit ćemo u sljedećem broju. No, predmnijevamo da nekih većih iznenađenja neće biti i da će se usvojiti ono što je i predložila Vlada Srbije. Do sada je rasprava bila vrlo »zanimljiva«, u smislu da se pričalo o svemu i svačemu, na primjer tko je izdajnik a tko nije, stranačkim batinašima, Paraćinu i drugim stvarima, a najmanje o prijedlozima zakona. Dosadašnji tijek rasprave, može se reći, odražava (ne)zainteresiranost društva u kojem živimo i političkih aktera za pravnu regulaciju zaštite prava i sloboda nacionalnih manjina. Hoće li u nastavku biti drugačije? Sumnjamo.

J. D.

Dodijeljene nagrade srednjoškolcima

Svečanom dodjelom nagrada sudionicima kviza znanja i kreativnosti *Čitanjem do zvijezda* službeno je završeno natjecanje za srednjoškolce u Subotici. U petak, 8. lipnja, u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća priređeno je druženje sa šestero učenika Gimnazije *Svetozar Marković* koji su tijekom protekle školske godine sudjelovali u nekoj od ukupno tri razine natjecanja. To su **Nađa Kovač** (3. f.), **Marijana Mačković** (3. f.), **Emanuela Bošnjak** (3. f.), **Daniel Kujundžić** (2. f.), **Luka Prčić** (2. f.) i **Zdenko Ivanković** (1. f.).

Glavni organizatori ovog interesantnog čitateljskog projekta su Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga je provela Gradska knjižnica u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, stoga su oni bili i organizatori svečanosti za subotičke sudionike. Uz zahvalnice za sudjelovanje i pohvalnice za osvojena mjesta koje su stigle iz Hrvatske, subotički organizatori su osigurali i odlične nagrade: za sve njih lijepe dukseve, za sudionike posljednje nacionalne razine besplatni odlazak na Sajam knjiga *Interliber* u studenom a za Zdenka Ivankovića, koji je osvojio i prvo mjesto na nacionalnoj razini, i knjigu. Sve to zasladilo se zasluženom tortom i osvježanjem. Prigodnu zahvalu primila je i profesorica hrvatskog jezika u Gimnaziji **Ana Gaković**, koja je animirala i pripremila učenike za natjecanje.

Vrijedno se radilo tijekom godine pa se sada i ubiru plodovi u čemu svi uživamo. Ponosni na još jednu generaciju mladih čitatelja vjerujemo da imamo budućnost i hrabro joj idemo u susret.

B. I.

Dani Vojvodine u Istri

Turistička organizacija Vojvodine, od 14. do 16. lipnja organizira manifestaciju *Dani Vojvodine* u Istri. Na nekoliko lokacija, uz raznovrstan program Vojvođani će predstaviti svo bogatstvo ravnice. Na glavnom gradskom trgu Portarata održati će se koncert grupe *Vrelo* i gudačkog kvarteta *Panonija*. Turističke organizacije općina Vojvodine predstaviti će se svojom ponudom kako bi se promovirao etno turizam, gastronomija, vinske rute i ostali turistički potencijali AP Vojvodine.

Zajedno s Istarskom županijom Turistička organizacija Vojvodine je uspostavila novi cilj, a to je obnova višegodišnjeg prijateljstva, kontakata i suradnje dvije regije. Obje regije zainteresirane su da se suradnja proširi i na druga područja. Sve ove akcije provode se u cilju formiranja zajedničkog turističkog proizvoda dvije regije koji bi bio plasiran na trećem tržištu, navodi se na sajtu Vlade Vojvodine.

Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba

U zagrebačkom parku Zrinjevac gradonačelnik **Milan Bandić** otvorio je 9. lipnja manifestaciju *Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba*. Na manifestaciji su sudjelovali pripadnici 17 od 22 manjine koliko ih živi u gradu. Albanska, austrijska, bošnjačka, crno-

gorska, češka, mađarska, makedonska, romska, slovenska, srpska, bugarska, poljska, rusinska, ruska, slovačka, talijanska i ukrajinska predstavili su svoju tradiciju: običaje, nošnje, folklorno i glazbeno stvaralaštvo, izdavaštvo, tiskovine te autohtona jela.

»Sve što slavimo u gradu, slavimo zajedno, a moja poruka onima koji nastoje ušćariti i prikupljati političke poene je jasna: većinski narod i nacionalne zajednice, kako ih ja zovem, moraju biti zajedno, jer se stupanj demokratičnosti društva određuje stupnjem zaštite nacionalnih zajednica. Nacionalne zajednice u Hrvatskoj nisu problem nego rješenje, a problemi se trebaju rješavati unutar većinskog naroda«, rekao je Bandić.

Predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba **Dušan Mišković** podsjetio je da u Zagrebu živi 5,26 posto manjina koje značajno doprinose razvoju Zagreba i Hrvatske u svakom smislu.

Z. S.

Okrugli stol: Stanje i perspektiva odnosa Hrvatske i Srbije

Forum za etničke odnose je 7. lipnja u *Medija centru* u Beogradu u okviru programa *Diplomatski dijalog* organizirao debatu »Stanje i perspektiva odnosa Hrvatske i Srbije«. Cilj okruglog stola je bio sagledati kompleksne odnose između dvije države kao i pronaći adekvatne odgovore na koji način oni mogu biti unaprijeđeni. Glavni uvodničari na okruglom stolu bili su **Zoran Milivojević**, **Dušan Janjić** iz *Foruma za etničke odnose* kao i **Žarko Puhovski**, profesor s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba.

Dušan Janjić je rekao da se o Hrvatskoj u srbijanskoj javnosti ne govori na odgovarajući način te da se odnosi kreću u, kako je on rekao, šizofrenom pravcu – s jedne strane se ekonomska i kulturna suradnja produbljuju dok se s druge strane generiraju sukobi. Žarko Puhovski s druge strane smatra da je odnos Hrvatske spram Srbije taj koji je nekorektan i da je Hrvatska ta koja očekuje pobjedu bez žrtava, te da danas u hrvatskom društvu nema odgovarajućeg suočavanja s prošlošću. Puhovski je rekao i da je Hrvatska spremna uvažavati srbijansku državu, ali ne i srpsku manjinu u Hrvatskoj.

U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća je nazočio međunarodni tajnik **Darko Baštovanović**, koji je rekao da je na okruglom stolu izrečeno mnogo toga negativnoga na račun Hrvatske, te da sve to traži i adekvatan odgovor. On je istaknuo da najvećim dijelom lošu sliku o Hrvatskoj danas generiraju srbijanski mediji koji se ponašaju kao sakupljači svega najnegativnijeg po Hrvatskoj. Baštovanović je rekao i da je, kad je u pitanju hrvatska zajednica u Srbiji, na djelu svojevrstni interpretativni teror gdje se apsolutno prešućuje potpora hrvatske zajednice procesu EU integracija Srbije, kao i nastojanja Hrvatskog nacionalnog vijeća da u tom procesu nastupa kao konstruktivan partner. Baštovanović je rekao da se zaboravlja da je Srbija zemlja zakašnjele tranzicije, te da je okvir za zaštitu nacionalnih manjina nefunkcionalan i da je pogrešno govoriti o najvišim standardima manjinske zaštite. Istaknuo je i da je Srbija jedna od rijetkih država u kojima postoji sustavno miješanje glavnih državnih institucija u identitetska pitanja.

Okruglom stolu je nazočio i veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu **Gordan Bakota**.

H. R.

Na praznik hrvatske zajednice u Srbiji

Osnivanje lektorata u Novom Sadu

Na jedan od četiri praznika hrvatske zajednice u Srbiji, 14. lipnja, najavljeno je potpisivanje Memoranduma o suglasnosti i osnivanju lektorata hrvatskoga jezika i književnosti u Rektoratu Sveučilišta u Novom Sadu. Memorandum potpisuju Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za visoko obrazovanje i znanstvenoistraživačku djelatnost, Sveučilište u Novom Sadu i Filozofski fakultet u Novom Sadu.

Na temelju potpisanoga Memoranduma lektorat hrvatskoga jezika i književnosti bit će osnovan na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu.

Na konferenciji za novinare održanoj u povodu ovog praznika osnivanje lektorata hrvatskoga jezika i književnosti savjetnica predsjednika HNV-a za razvojne projekte **Jasna Vojnić** ocijenila je kao jedan od plodova poboljšanje komunikacije između hr-

vatske i srbijanske Vlade te ministarstava obrazovanja. Istaknula je i kako je lektorat važan za hrvatsku zajednicu s obzirom na to da u nastavi na hrvatskome predaje samo 30 posto jezično stručnog kadra te da će se time povećati kvaliteta nastave.

»Izuzetno je važno da u nastavi na hrvatskome jeziku nastavnici, osim stručnosti za predmet koji predaju, budu i jezično stručni, odnosno da nastava zaista bude na hrvatskome jeziku. Ovi lektorati sačinjavat će niz ispita u nekoliko semestara koje će nastavnici koji predaju na hrvatskome morati položiti. Tako će se stvoriti kadar koji će zaista znati stručne termine na hrvatskome jeziku«, rekla je Vojnić i dodala kako je ovaj lektorat osnova buduće katedre za hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu.

Istoga dana, najavljen je dolazak ministrice znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske **Blaženke Divjak** u Suboticu, gdje se sastaje s predstavnicima Hrvatskoga nacionalnoga vijeća te s ravnateljima škola u kojima se nastava odvija na hrvatskome jeziku.

Na Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića prema ustaljenoj praksi održava se svečana akademija u Velikoj vijećnici Gradske kuće na kojoj se dodjeljuju zahvalnice i nagrade najboljim učenicima koji se školuju na hrvatskome jeziku za ostvarene zapažene rezultate tijekom protekle školske godine. Prema pravilniku o nagrađivanju i pohvaljivanju učenika i nastavnika koji je donio Odbor HNV-a za obrazovanje nagrađeno je i pohvaljeno 133 učenika, ali i tri nastavnika mentora. Dodijeljena je i nagrada *Crvena kravata* za učenika generacije među svim vršnjacima koji su osnovnoškolsku naobrazbu završili na hrvatskome jeziku.

Dopredsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal** rekla je kako je protekla školska godina bila vrlo uspješna za učenike hrvatskih odjela, jer su ostvarili izuzetne rezultate na natjecanjima te da su na ponos hrvatskoj zajednici.

J. D. B.

Unatoč reformi učenici će imati udžbenike

Zbog reforme obrazovanja koja je u tijeku, od sljedeće školske godine na snazi će biti novi programi nastave i učenja za prvi i peti razred osnovne škole. U skladu s time učiti će se iz novih udžbenika. Za nastavu na srpskom jeziku oni su već izrađeni, a dopredsjednica Odbora za obrazovanje Hrvatskog nacionalnog vijeća **Margareta Uršal** kaže kako će novi udžbenici u rujnu čekati i učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskome jeziku.

Uršal navodi kako će HNV biti među prvima koji će učenicima koji uče na manjinskom jeziku osigurati nove udžbenike jer su na aktualne promjene u obrazovanju djelovali proaktivno, odnosno

počeli su izradu udžbenika prije formiranja centra koji će biti osnovan u cilju izrade i tiskanja udžbenika za nacionalne manjine.

»Stupili smo u pregovore s nastavnicima i profesorima koji rade u nastavi na hrvatskome jeziku te smo organizirali aktive učitelja i nastavnika u prostorijama HNV-a radi dogovora oko udžbenika. Odlučili smo se za udžbenike Izdavačke kuće BIGZ. Trenutačno su udžbenici na lekturi i korekturi u Zagrebu, a očekujemo da će uskoro stići u Pedagoški zavod Vojvodine na odobrenje«, kaže Uršal.

Svi udžbenici, osim za hrvatski jezik koji će biti autorski, se prevode. Međutim, Uršal kaže kako je u planu, osim promjene udžbenika za hrvatski jezik, uskladiti s novim programima nastave i učenja i udžbenik za Glazbenu kulturu koji se koristi u nastavi na hrvatskome, budući da je i on autorski udžbenik.

J. D. B.

Znanstveni kolokvij ZKVH-a o zaštiti mjesnih govora

Stoljeća utkana u riječi

Ljiljana Kolenić, Katarina Čeliković i Emina Berbić Kolar

»Smrt svakog govora znači smrt jednog dijela kulture«, prof. dr. sci. Ljiljana Kolenić. »Institucionalna suradnja je vrlo značajna jer ćemo uključiti i studente iz Hrvatske koji će na terenskom istraživanju moći zabilježiti žive govornike i ono što je snimljeno pretvoriti u opis govora koji i sada živi«, Katarina Čeliković

Monoštor je sredina u kojoj se u svakidašnjem životu još čuva prepoznatljiva šokačka ikavica. Monoštor je sredina u kojoj hrvatska kulturna udruga kroz svoje manifestacije brižljivo čuva i promovira tu svoju ikavicu. Monoštor je sredina u kojoj pjesnici pišu na svojoj ikavici. Monoštor je mjesto koje ima i svoj rječnik starih, zaboravljenih *riči*. Zato i nije slučajno odabran za mjesto u kome je održan znanstveni kolokvij Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata o zaštiti mjesnih govora. A u misiji očuvanja govora vojvođanskih Hrvata Zavod će pomoć i potporu imati od jezikoslovaca i studenata iz Osijeka i Slavonskog Broda, koji će radom na terenu pomoći u prikupljanju, snimanju i obradi mjesnih govora.

Potpora

Nakon studenata etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta iz Zagreba koji već nekoliko godina rade terenska istraživanja tradicijske kulture među bunjevačkom i šokačkom skupinom Hrvata u Vojvodini u istraživanje će se uključiti i studenti i jezikoslovci iz Osijeka i Slavonskog Broda koji će raditi na prikupljanju i obradi lokalnih govora vojvođanskih Hrvata.

»Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata već pet-šest godina radi na zaštiti nematerijalne kulturne baštine. Jezik, govori visoko su na toj listi i upravo njih želimo zaštititi tako što ćemo surađujući s fakultetima u Osijeku i Slavonskom Brodu naći partnere. Na nama je velika zadaća. Vidjeti gdje se još govore mjesni govori autentično, gdje se održavaju festivali govora, pa čak i gastro festivali. Duboko vjerujem da je svaka od tih manifestacija značajna, jer ono što se nalazi u rječnicima su riječi koje imaju veze s gastronomijom, godišnjim dobima, sa svime što jest uključeno u život jednog čovjeka i naroda u određenoj sredini.

Zašto smo danas u Monoštoru? Zato što mislimo da u Monoštoru još ima dovoljno ljudi koji govore monoštorsku ikavicu, koji koriste stare *riči*. Stare monoštorske *riči* su u *Rječniku monoštorskog govora* **Marije Šeremešić**, ali ono što mi želimo dalje raditi jest popis ili izrada liste nematerijalne kulturne baštine. ZKVH od 2012. godine ima jedan neformalni centar u koji je uključeno petnaestak ljudi koji se bave zaštitom tradicijske kulture. Nakon tradicijske kulture prelazimo na zaštitu mjesnih govora«, kazala je **Katarina Čeliković**, menadžerica za kulturu ZKVH-a.

Ona je podsjetila da hrvatska zajednica u tim naporima nema potporu u Srbiji.

»I sami znate da je standardizacija bunjevačkog govora kao jezika uzela maha i da mi na žalost gubimo onaj kontinuitet u govornom jeziku koji smo imali tijekom nekoliko stoljeća. Živimo u vremenu kada na mlade generacije sve više utječu televizija i internet i zato je upravo sada trenutak da s ovom suradnjom institucionalno pristupimo zaštiti govora. Jako je važno doći u jednu malu sredinu poput Monoštora, jer ovdje postoje živi govornici, a jezik se promovira u različitim oblicima. U Monoštoru postoje *Kraljice Bodroga*, *Zavitni dan*, manifestacija *Divanim šokački*, *Festival Marijanskog pučkog pjevanja*, imamo *Rječnik monoštorskog govora*. Sve su to elementi koji mogu omogućiti odlične rezultate u očuvanju takvog jednog govora. On nije jedini, ali neka ovaj Monoštor bude prvi korak u institucionalnom pristupu ovako važnoj temi. Ovo istraživanje nije početak istraživanja već nastavak. Ali ova institucionalna suradnja je vrlo značajna, jer ćemo uključiti i studente iz Hrvatske koji će na terenskom istraživanju moći zabilježiti žive govornike i ono što je snimljeno pretvoriti u opis govora koji i sada živi. Sama literatura možda nije toliko bogata koliko je sada ovaj govor još uvijek živ i upravo u ovom živom govoru i kontinuitetu

onoga što smo naslijedili vidimo budućnost i način kako znanstveno pristupiti onome u čemu narod vidi svoju opstojnost», kazala je Čeliković.

Govori koji nestaju

U zaštiti mjesnih govora dragocjena mogu biti iskustva hrvatskih jezikoslovaca koji mogu pomoći, ali kako je istaknuto na kolokviju ne može Hrvatska zaštititi govore koji su u drugoj državi. U Hrvatskoj su na listi zaštićenih kulturnih dobara nematerijalne kulturne baštine govori sela Siče i Starih Perkovaca, pa su jedina dva zaštićena govora u Hrvatskoj iz Brodsko-posavske županije.

Kraljice Bodroga

»Hrvatska je zaštitu mjesnih govora počela još 2005. godine. A mi imamo i volje i snage pomoći Hrvatima u Vojvodini da rade na zaštiti svojih mjesnih govora. Možemo pomoći, možemo dovesti studente na terenska istraživanja. Mislim da Hrvatima u Vojvodini treba dati puno više nego što službena Hrvatska to danas čini. Mislim da ste najzanemareniji Hrvati izvan granica Hrvatske, ali smo zato mi tu učiniti ono što možemo da vam pomognemo«, kazala je prof. dr. sci. **Emina Berbić Kolar** s osječkog Fakulteta za odgoj i obrazovne znanosti. Prema njenim riječima sredine kao što su Monoštor nepresušno su blago, ali često ljudi to ne shvaćaju.

»Ne shvaćaju koliko to vrijedi, koje je to blago, koja su stoljeća utkana u te riječi. Govori su nematerijalna kulturna baština, samo što često to nekako prođe pored nas. Mislim da su vojvođanski govori u najlošijoj situaciji, posebice hrvatski govori. Sve je manje izvornih govornika koji govore slavonskim dijalektom, koji govore ikavicom i ako se ti govori ne snime, obrade, zapišu, objasne, ne stave fotografije koje će vizualizirati neke pojmove, onda nismo uradili ništa. Ovako ostaje za našu djecu, za nove generacije koje dolaze, koje će znati da su ovdje živjeli Hrvati koji su govorili svojim govorom«, kazala je Berbić Kolar.

»Bila sam u Monoštoru, Bregu, Vajskoj i nevjerojatno je koliko su u tim mjestima očuvani lokalni govori. U tim mjestima lju-

di svjesno rabe svoj lokalni idiom i na taj način svjesno ili nesvjesno pokazuju pripadnost svom hrvatskom identitetu. Čak su u tim sredinama lokalni govori više sačuvani nego u Hrvatskoj gdje prevladava standardni jezik. Govori nestaju. To je neminovnost. Ne samo u matičnoj domovini već i izvan granica. Razlozi su različiti i naravno da standardni jezik tu ima najveći utjecaj. Možda je mijenjanju govora najviše pridonijela selidba iz sela u gradove. Sela su nam prazna, opustošena. Kada idemo na terenska istraživanja, nalazimo još samo dva-tri čovjeka koji dobro govore lokalnim govorom. Još ukoliko su govori izvan matične države, onda je asimilacija neminovna. A smrt svakog govora znači smrt jednog dijela kulture. Naravno da svatko mora učiti standardni jezik u državi u kojoj je, ali moraju se njegovati ti govori, na različite načine propagirati, preko, recimo, plesa i glazbe. Dakle, može se na različite načine napraviti promocija tih govora da bi se sačuvali, popisali, opisali, pa kada već nestaju da barem ostanu na taj način sačuvani«, kazala je prof. dr. sci. **Ljiljana Kolenić** s osječkog Filozofskog fakulteta.

Ona posebice izdvaja napore pojedinaca koji su dali svoj prinos na zaštiti mjesnih govora kao što su **Živko Mandić** koji je objavio obimni *Rječnik santonvačkog govora*, te **Ilija Žarković** i Marija Šeremešić koji su u nakladi ZKVH-a objavili rječnike golubinačkog kraja i Monoštora.

»U Golubincima više ne možemo čuti lokalni govor, ali je ostao sačuvan u rječniku golubinačkog kraja. Mi ne možemo zaštititi mjesne govore u Srbiji, ali možemo surađivati s ustanovama. Institut za

hrvatski jezik i jezikoslovlje voljan je pomoći i tražiti i potporu Ministarstva kulture RH. Dakle, uvijek se može nešto učiniti, pomoći, ali sama zaštita, kao što smo mi uradili za Perkovce, nije moguća u drugoj državi«, kazala je Kolenić.

Ono na što mogu računati Hrvati u Vojvodini je nesebična pomoć i suradnja kako bi se, dok je to još moguće, sačuvalo i zaštitilo što više mjesnih govora vojvođanskih Hrvata. Početak će biti u Monoštoru.

Z. Vasiljević

Institucionalni mehanizmi

Za praćenje provedbe Okvirne konvencije uspostavljen je Savjetodavni odbor, sastavljen od osamnaest nezavisnih stručnjaka, koji to sustavno čine* Centralna i najvažnija uloga u jačanju zaštite ljudskih i manjinskih prava na europskom kontinentu nesumnjivo pripada Europskom sudu za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu

U prošlom broju *Hrvatske riječi* nastojali smo predstaviti dva ključna dokumenta za zaštitu nacionalnih manjina, donijetih od strane Vijeća Europe. Važno je istaknuti kako je, da bi se osigurala odgovarajuća provedba Okvirne konvencije i Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, Vijeće razvilo kompleksne institucionalne mehanizme njihovog monitoringa. U tekstu što slijedi nastojat ćemo predstaviti najvažnije institucionalne mehanizme Vijeća Europe.

Praćenje provedbe standarda

Za praćenje provedbe Okvirne konvencije uspostavljen je Savjetodavni odbor, sastavljen od osamnaest nezavisnih stručnjaka, koji to sustavno čine. Posebice u početku smatralo se da takvo rješenje nije dovoljno čvrst mehanizam kontrole, odnosno dovoljno jaka poluga za provedbu monitoringa, međutim praksa je takva mišljenja u znatnoj mjeri demantirala. Kako bi se osigurao što učinkovitiji rad, Odbor surađuje i razmjenjuje iskustva s tijelima koja se bave sličnom problematikom. To se prije svega odnosi na druga tijela unutar Vijeća Europe, Komisiju za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI), Venecijansku komisiju, Povjerenika za ljudska prava, ali i šire, na druge međunarodne organizacije i asocijacije nacionalnih manjina, što je sve pridonijelo unaprjeđenju monitoringa. Savjetodavni odbor ne daje mišljenje samo na temelju izvješća pojedinih vlada, za koje je preporučljivo da se izrađuje u konzultaciji s predstavnicima manjina, nego se organiziraju i posjeti zemljama tijekom kojih se u neposrednom kontaktu s predstavnicima vlasti na državnoj i lokalnoj razini, te posebice s pripadnicima nacionalnih manjina nastoji prikupiti što više informacija kako bi se utvrdilo činjenično stanje. Također, nacionalne manjine mogu izraditi paralelno, alternativno izvješće koje se uglavnom dostavlja veleposlanstvu matične domovine, vladama, parlamentima i na koncu najrelevantnijim europskim institucijama kao što su Parlament, Vijeće EU, Komisija, OEES itd. Mišljenje Savjetodavnog odbora temelj je za izradu rezolucija koje donosi Odbor ministara Vijeća Europe. Savjetodavni odbor također nastoji pomoći državama tematskom obradom najznačajnijih prava tako da u komentarima dublje analizira način provedbe Okvirne konvencije, što su sa zadovoljstvom prihvatile i države članice i sami predstavnici manjina. Podloge za izradu komentara već su usvojena mišljenja o provedbi Konvencije u pojedinim zemljama.

Važna nadzorna i savjetodavna tijela

Europska komisija protiv rasizma i netolerancije (EKRI), koju je osnovalo Vijeće Europe, je nezavisno tijelo za praćenje poštovanja ljudskih prava specijalizirano za pitanja koja se tiču rasizma i netolerancije. Čine je nezavisni i nepristrasni članovi koji se imenuju na temelju svog moralnog autoriteta i priznate stručnosti u borbi protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije. EKRI obavlja poslove nadzora nad zemljama, u okviru kojih analizira stanje u svakoj od država članica u pogledu rasizma i netolerancije i daje sugestije i prijedloge za prevladavanje uočenih problema. Analize EKRI nastaju na temelju velikog broja prikupljenih informacija te nadasve velike stručnosti eksperata prilikom provjere njihove relevantnosti i točnosti.

Veliku ulogu u razvoju demokracije na europskom kontinentu, posebice kada se radi o negdašnjim socijalistički ustrojenim državama ima Venecijanska komisija. Još jedno savjetodavno tijelo unutar Vijeća Europe u čiji sastav ulaze uglavnom eksperti iz oblasti ustavnoga prava. Venecijanska komisija, čiji je pun naziv Europska komisija za demokraciju putem prava, nastala je 1990. neposredno nakon pada Berlinskog zida, kako bi se pružila neophodna potpora prilikom ustavnopravnih izmjena koje su se događale u zemljama centralne i jugoistočne Europe.

Sudska zaštita ljudskih i manjinskih prava

Centralna i najvažnija uloga u jačanju zaštite ljudskih i manjinskih prava na europskom kontinentu nesumnjivo pripada Europskom sudu za ljudska prava, koji sa sjedištem u Strasbourgu predstavlja instituciju Vijeća Europe zaduženu za praćenje provedbe Europske konvencije o ljudskim pravima i svih protokola koji idu uz konvenciju. Pravo obraćanja sudu imaju svi građani čije su zemlje članice Vijeća Europe, budući da su sve zemlje članice Vijeća Europe usvojile i ratificirale povelju. Europska konvencija o ljudskim pravima je međunarodni ugovor koji mogu potpisati samo zemlje članice Vijeća Europe. Konvencija, kojom se Sud osniva i koja objašnjava način njegovog funkcioniranja, sadrži listu prava i garancija koju priznaje svaka država članica. Konvenciju je, uz protokole koji reguliraju istovjetnu materiju, ratificirala i Srbija. Važno je naglasiti da su presude suda obvezujuće, te da su zemlje dužne djelovati u skladu s presudama.

Darko Baštovanović

Savjetovanje »Vojvodina i Srbija – 100 godina poslije«

Pihtijasta autonomija u betonskom okviru

Sudionici skupa o Vojvodini govorili iz različitih aspekata sa zajedničkom ocjenom da je njen položaj unutar Srbije nezadovoljavajući i ključnim pitanjem: što i kako dalje?

»Pozivamo sve vojvođanske političke i društvene snage da se udruže u zajedničkoj borbi za dostojanstven i ravnopravan položaj Vojvodine u Srbiji! Okupite se oko ideje, a ne oko lidera! Beograd će saslušati Vojvodinu samo onda i tek onda kada njen glas bude snažan i jedinstven«, posljednji je od jedanaest zaključaka nakon savjetovanja »Vojvodina i Srbija – 100 godina poslije«, koje je prošlog četvrtka, 7. lipnja, održano u Novom Sadu.

Dvadesetak sudionika skupa, kog je organizirao *Vojvođanski klub*, u zaključcima su istaknuli i kako su 1918. predstavnici dijela građana Vojvodine (slavenskog podrijetla, koji su činili tek trećinu ukupnog stanovništva, prim. a.) donijeli svoju odluku, postavivši ujedno i pitanje »imamo li mi pravo na našu odluku« i dajući odmah i potvrđan odgovor, jer je »borba za Vojvodinu obrana imovine, prava na slobodu, prava na čast – koja ne zastarijevaju«.

Oko suštinskog pitanja, »borbe za Vojvodinu«, međutim, i na samom savjetovanju mogla su se čuti oprečna mišljenja. Dok je, recimo, predsjednik Vojvođanske partije **Aleksandar Odžić** istaknuo kako je odluka o prisajedinjenju Vojvodine Srbije bila »čin okupacije«, te da Vojvodina poslije sto godina treba osvojiti svoj »puni politički i ekonomski subjektivitet i sve ono što podrazumijeva da samostalno može funkcionirati«, a profesor političkih znanosti i bivši predsjednik Narodne seljačke stranke **Dragan Veselinov** bez uvijanja rekao da »tko je god htio pod srbijansku šajkaču – najebo je«, dotle politolog dr. **Radivoje Jovović** smatra kako se retorika za viši stupanj političkog subjektiviteta Vojvodine mora »prilagoditi vremenu«, odnosno da se zahtjev »Vojvodina Republika« u javnom govoru mora izraziti na prihvatljiv, a ne odbijajući način. Kao primjer(e) za to on je naveo praksu u Italiji, Austriji ili Njemačkoj, gdje pojedine regije, iako nisu republike, imaju vrlo visoki stupanj ekonomske i političke samostalnosti.

Kao otežavajuću okolnost u aktualnoj »borbi za Vojvodinu« više je sudionika istaknulo kako je ona u suštini nadnacionalna, te da inzistiranje na ekonomskim i pravnim pitanjima nema šanse kada im se suprotstavi nacionalizam, koji je (i) u Vojvodini dominantan u posljednjih trideset godina. Posljedice toga su, recimo po mišljenju umirovljenog profesora dr. **Julijana Tamaša**, katastrofalne: nakon tri kolonizacije etnički sastav Vojvodine za milijun je ljudi izmijenjen u korist Srba što je, kako je naveo, rezultiralo time da danas u Vojvodini »neki imaju po dvije države, a neki nijednu«. Nije, međutim, samo izmijenjeni nacionalni sastav, a s tim i pripadajući mentalitet i kulturološke razlike, naveden kao krupna promjena slike Vojvodine, koju su, po mišljenju bivšeg veleposlanika SFRJ u Velikoj Britaniji i Irskoj dr. **Živana Berisavljevića**, mnogi njeni gra-

đani (s izuzetkom Srba i dijelom Hrvata) »doživljavali tuđinskom«. Navedeni su, primjerice u izlaganju dr. **Borisa Krševa**, brojni primjeri ekonomskog sunovrata Vojvodine od 1944. do današnjih dana. Kao jedinu svijetlu točku u vezi s tim, a što je i u zaključcima istaknuto, sudionici savjetovanja naveli su razdoblje od 1974. do 1988., vrijeme kada je Vojvodina imala najizraženiji politički su-

bjektivitet (imala svoj za sada prvi i jedini Ustav, prim. a.) što joj je omogućilo da postigne svoj »najveći ekonomski, politički, kulturni i svaki drugi napredak«, stajući ponovno uz bok Sloveniji i Hrvatskoj s kojima je bila ravnopravna i u vrijeme stupanja u zajedničku državu.

Iako je predsjednica *Vojvođanskog kluba* **Branislava Kostić** savjetovanje u Novom Sadu ocijenila kao najveći skup na ovu temu u ovom stoljeću, ona je u uvodnom izlaganju istaknula i nespornu činjenicu: danas je pitanje Vojvodine i ideja o njezinoj autonomiji u krizi. S tim u vezi – upitan koja mu se ideja danas čini više utopiističkom: »Vojvodina Republika« i sve što uz tu sintagmu ide ili ukidanje svakog oblika autonomije Vojvodine – pisac i kazališni kritičar **László Végel** za *Hrvatsku riječ* je dao zanimljiv odgovor:

»Sigurno je da autonomija Vojvodine formalno neće biti ukinuta sve dok Srbija ima ambiciju priključiti se Europskoj uniji. I dalje će se, i to razmjerno lako, održavati postojeće stanje, odnosno neka vrsta 'pihtijaste autonomije'. A što se ideje o Vojvodini kao republici tiče, ne vidim da je ona realna. To, zapravo, više nije ni unutrašnje pitanje Srbije nego je to pitanje njezinog europskog konteksta. Velesile su odlučile da Vojvodina bude priključena Srbiji i ja ne vjerujem da one u tom smislu žele neke ozbiljnije promjene, jer su i same u krizi zbog jedne prilično kontradiktorne situacije u Europi, bar kada je o ovakvim pitanjima riječ.«

Z. R.

Sve je (bilo) politika

Bereška inicijativa izmjene trase već projektiranoga kanala uspjela je u vremenu u kojem nije bilo sustava traženja informacija od javnog značaja, nije bilo internetskog informiranja, nije bilo mobitela, nije bilo visoke svijesti javnosti za zajedničkim interesom... Uspjela je u vrijeme bremeno napetostima u ovom šokačkom mjestu i okolici, općim raspadom normalnosti u ondašnjoj državi. Uspjela je jer su njezini inicijatori bili složni i građanski izvanredno poduzetni

»Šta to geometri miru u Karlici?«, »Vidio sam nikake kolceve usrid mog oranja... Iznenadeni Berešci s jeseni 1991. godine nisu mogli vjerovati u objašnjenje koje su potom čuli od tadašnjeg tajnika Mjesne zajednice da se prema iskopavanje novog, pozamašnog kanala koji će presjeći parcele najplodnije crnice u istočnom dijelu bereškog atara. Nije bilo nikakvoga prethodnog javnog objašnjenja o tome.

Skupina ratara čije su se parcele u Karlici (predio u istočnom dijelu atara Berega, prema Gakovu) pružale okomito spram već vidljive trase novog kanala, a u kojoj su bili **Josip Tucakov, Živko Periškić, Stipan Gorjanac, Grga Katačić** i još nekoliko Berežaca sastajala se više puta i vijećala o tome kome se i kako obratiti. U jednom su bili složni, a to je da nikakvo opravdanje ne mogu prihvatiti za presijecanje svojih najboljih njiva po polovici novim kanalom.

Uspješna inicijativa

Somborske općinske poljoprivredne službe, koje je odmah mobilizirao vrlo agilni tajnik Mjesne zajednice, nisu im uspjele dati odgovor na to kako je došlo do toga da vlasnici nisu obaviješteni o tome što se planira na njihovim parcelama. No, relativno brzo su došli do najviše razine odlučivanja u poljoprivredi toga vremena, do Somborca **Veljka Simina**, ministra poljoprivrede u Vladi Srbije (premijera **Dragutina Zelenovića**). Kako svjedoče bereški žalitelji, Simin se šeretski nasmijao: »Došli ste da mi se žalite, a niste glasovali za mene i listu moje partije«, aludirao je tadašnji visoko pozicionirani socijalist na rezultate netom održanih prvih višestranačkih parlamentarnih izbora u Srbiji. Objasnivši značaj projektiranog kanala, rekao je da ne zna točno zašto je planiran baš na tom mjestu, te uputio žalitelje na projektantsku tvrtku koja je izradila izvedbeni projekt. Onome tko vjeruje u slučajnost, lako je okarakterizirati činjenicu da je jedan od vodećih članova projektantskog tima bio mr. **Joza Tucakov**, hidroinženjer, podrijetlom Berežac. Kada su ga žalitelji

susreli on je, pomalo zbunjen, rekao da je mislio da Beregu čini uslugu projektiranjem kanala koji se lako i jeftino može rabiti za navodnjavanje. No, žalitelji nisu tako mislili, te su sugerirali pomjeranje trase prema jugu. To je kasnije i učinjeno. Kanal je do polovice posljednjeg desetljeća proteklog stoljeća i iskopan na granici atara Berega i Koluta, a njive u Karlici i Vasinom dolu ostale su gotovo potpuno sačuvane (osim nekoliko metara na samom njihovom južnom obodu). Berešci sada objašnjavaju da je »sve to bila politika«.

Šira slika

Šira slika, čiji samo sićušni kut su Berešci imali prilike vidjeti i osjetiti, možda govori malo više. Na rješavanju problema dovođenja vode u sjevernu Bačku radi navodnjavanja poljoprivrednih parcela nakon II. svjetskog rata sudjelovali su brojni stručnjaci. Počevši od 1968. godine razmatrana je mogućnost opskrbe vodom iz Dunava vodozahvatima lociranim u Mađarskoj, kod Baje. Godine 1973. hidrograđevinari iz tadašnje tvrtke DTD izradili su elaborat opskrbe vodom ovih teritorija, po kome bi se voda samo jedanput, i to na vodozahvatu, podizala za oko 28 metara visine, te bi se prirodnim padom dovodila do planirane akumulacije *Plazović* kod Riđice. Planirani načini dolaska vode do ove zamišljene akumulacije su se u međuvremenu mijenjali, no po svim varijantama voda iz Dunava se iz nje transportirala prema Paličkom jezeru.

Konkretnu inicijativu za rješenje ovog problema pokrenulo je Izvršno vijeće SAP Vojvodine 1974. i u nju uključilo sve općine sa sjevera Bačke. Traženi su i međunarodni kreditori. Po konačnome rješenju (dovoda vode od Dunava do Palića), trasa kanala Stanišić – Bezdan u početnom dijelu trebala je ići po postojećem kanalu Vrbas – Bezdan, zatim da skrene prema sjeveroistoku do Koluta, prijeđe preko toka Kiđoša u pravcu Gakova, odatle dalje na istok do akumulacije kod Stanišića. Od te akumulacije projektirani kanali bi također išli prema istoku, pokraj same

granice s Mađarskom, prema Aleksi Šantiću i Bajmaku. Godine 1985. izrađeno je Generalno rješenje sustava za opskrbu vodom sjeverne Bačke (455.000 ha). U konačnom srazu sustav bi činili veliki vodozahvati: 12 umjetnih akumulacijskih jezera, 260 km magistralnih kanala i 20 crpnih stanica. Ukupna cijena cijelog projekta iznosila je, preračunato na tečaj dinara 2000. godine, oko 42 milijuna današnjih eura.

Planirano mnogo, malo urađeno

Ono što je urađeno do sada je, barem u podsustavu *Plazović*, jako malo. Izgrađen je spoj kanala s desnom obalom rječice Kiđoš u ataru Koluta. Odatle on ide prema istoku, pokraj bereške Karlice i Vasinog dola, sve do puta Gakovo – Riđica, u duljini od osam i pol kilometara, i većim dijelom čini granicu atara Berega i Koluta. Kanal je prazan, osim njegovim kratkim dijelom početka duljine 660 metara koji je spojen s Kiđošem i koji se iz Kiđoša prirodni putem puni vodom, sve do prvog mosta. Preko ovog dijela kanala (od Kiđoša do puta Gakovo – Riđica) izgrađeno je pet mostova koji povezuju dva atara. Kanal se manje ili više redovito održava (iako prazan!), naravno javnim novcem. Kosi se vegetacija na njegovim nožicama i u koritu. Oni bereški poljoprivrednici koji imaju njive koje udaraju o sjevernu nožicu nasipa često sami kose naraslu vegetaciju kako bi tamo gdje su nekada imali lenije ipak mogli okrenuti svoje strojeve tijekom rada. Na sreću bogatoga živog svijeta, planirane akumulacije nisu izgrađene u koritu Kiđoša kod Riđice i na bari Jezero između Stanišića i Kačmara. Još uvijek. Za sada nema u javnom prostoru spomena o tome da će vodoopskrba sjeverne Bačke biti trajno, potpuno i funkcionalno riješena kako je ovim projektom zamišljeno. Poje-

dini dijelovi ovoga sustava, akumulacija Budžak kod Ade, kanal Tisa – Palič, akumulacija Beljanska bara kod Turije, akumulacije kod Čonoplje i Skendereva su završene ili fazno završene, no cijeli sustav nije. O akumulacijama kod Malog Idoša i Srbobrana se povremeno nešto progovori. Opći deficit vode u Vojvodini, posebno na srednjebačkom lesnom platou će možda požuriti oživljavanje ovoga sustava.

Više od politike

Do tada se čini da su Berešci bili u pravu. Izbjegnuto je rasparčavanje najkvalitetnijih oranica i povećanje troškova njihove obrade. Projektiranoga navodnjavanja nema i nije na vidiku. Duh nemirenja s nametnutom situacijom i sloge oko zajedničkog stava bio je posve raritetan za ondašnje burno vrijeme, kada se većina stanovnika ovog mjesta trudila ne eksponirati se javno, čekajući bolje vrijeme. Možda je upravo iz tog razloga i bio toliko postojan. Bereška inicijativa izmjene trase već projektiranoga kanala uspjela je u vremenu u kojem nije bilo sustava traženja informacija od javnog značaja, nije bilo internetskog informiranja, nije bilo mobitela, nije bilo visoke svijesti javnosti za zajedničkim interesom... Uspjela je u vrijeme bremenito napetostima u ovom šokačkom mjestu i okolici, općim raspadom normalnosti u ondašnjoj državi. Uspjela je jer su njezini inicijatori bili složni i građanski izvanredno poduzetni. Usprkos neznatnoj težini bereških izbornih glasova, oni se pažljivo iščitavaju i tumače na općinskoj razini (tada kao i danas). Možda je »sve to bila politika«, no moguće je da je bilo i nešto više od nje.

Marko Tucakov

Posijati afirmativnu, slobodnu i kritičku misao

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Početkom lipnja održani su IV. Karlovački dani slobodne misli, nakon čega smo o ovom studentskom skupu međunarodnog i interdisciplinarnog karaktera razgovarali s dr. **Andreom Ratković**, idejnom kreatoricom i predsjednicom Centra za afirmaciju slobodne misli (CEZASM), u čijoj je organizaciji skup održan. U razgovoru s dr. Andreom Ratković interesiralo me koliko su raznovrsni i tematski povezani sadržaji na skupu, uz glavnu temu – »Krizni aspekti mišljenja«, pridonijeli što boljem sagledavanju i razumijevanju aktualnih društvenih fenomena.

 Kako funkcionira Centar za afirmaciju slobodne misli?

CEZASM je udruženje pojedinaca čiji se rad zasniva na samo-kritičkom promišljanju aktualnih društvenih fenomena, a radi afirmacije kulture slobodnog mišljenja i stvaralaštva. U svom nastojanju da svim zainteresiranim osigura odgovarajuću polaznu osnovu za usvajanje novih i proširivanje već postojećih saznanja, CEZASM prije svega nastoji prezentirati i ispitati one sadržaje koji se javljaju kao nedovoljno poznati ili prihvaćeni unutar društva. Polazeći od uvjerenja da je kroz produktivnu razmjenu mišljenja i iskustava moguće osigurati kvalitetne uvjete za rast i razvoj kako pojedinca, tako i socijeteta u cjelini, CEZASM se zalaže za promoviranje kul-

ture dijaloga, nenasilno rješavanje konflikata, razvijanje svijesti o nužnosti osobne, kolektivne i uzajamne odgovornosti radi uspostavljanja pravednijih međuljudskih odnosa, poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, prihvaćanje rodne ravnopravnosti, te njegovanje multi i interkulturalnosti. Radi što uspješnije realizacije svojih aktivnosti CEZASM posebnu pozornost posvećuje interkulturnim i interdisciplinarnim praksama, okupljanju i međusobnom povezivanju znanstvenog pomlatka, teoretičara, umjetnika, aktivista i drugih koji djeluju u oblastima znanosti, kulture i umjetnosti u zemlji, regiji i svijetu.

Što je zamisao projekta glavnog projekta CEZASM – Karlovačkih dana slobodne misli?

Karlovački dani slobodne misli koncipirani su kao studentski skup međunarodnog i interdisciplinarnog karaktera u okviru kojeg se putem raznovrsnih i tematski povezanih sadržaja nastoje promisliti aktualni društveni fenomeni, kao i problemi koji se s njima u vezi javljaju. Okosnicu skupa predstavlja studentska konferencija na kojoj mogu sudjelovati studenti osnovnih, master i doktorskih studija. S tim u vezi, potrebno je naglasiti da je na *Karlovačkim danima slobodne misli* do sada sudjelovao znanstveni pomladak sa sveučilišta u Novom Sadu, Beogradu, Kragujevcu, Nišu, Zagrebu, Osijeku, Poznanu, Berlinu, Londonu itd. Osim konferencije, u sklopu KDSM-a priređuju se pozvana predavanja, otvorene panel diskusije, radionice, projekcije dokumentarnih filmova, izložbe radova. Posebno smo ponosni na to što su na *Karlovačkim danima* sudjelovali istaknuti predstavnici akademske zajednice: dr. **Dragan Kujundžić** – Sveučilište države Florida, SAD, dr. **Lino Veljak** – Filozofski fakultet Zagreb, dr. **Slobodan Sadžakov** – Pedagoški fakultet, Sombor, dr. **Duško Radosavljević** – Fakultet za pravne i poslovne studije dr. **Lazar Vrkić**, Novi Sad, dr. **Nikola Knežević** – Centar za istraživanje religije, politike i društva, Novi Sad, dr. **Enis Zebić** – Radio *Slobodna Europa*, Zagreb i mnogi drugi.

Zbog čega je na IV. Karlovačkim danima slobodne misli odabrana kao glavna tema – »Krizni aspekti mišljenja«? Zbog čega je ta tema važna sada i ovdje?

Svaki čovjek je u bitnoj mjeri determiniran prostorno-vremenskim kontekstom u kojem egzistira i direktno ili indirektno pod utjecajem je niza različitih društvenih prilika koje se javljaju unutar istog, a iz čega proizlazi da na njegovo konstituiranje utječe mnoštvo političkih, kulturnih, religijskih i drugih fenomena. Problem nastaje onda kada se ti isti fenomeni negativno odražavaju po čovjekovo konstituiranje, a samim tim i po njegov logos i praxis. Napor u nikad jednostavnom poimanju svijeta u kojem se egzistira, kao i u djelovanju unutar istog, jest nešto za što je čovjek neminovno predodređen, ali krajnji ishod ipak ovisi od njega samog i od njegovog angažiranja, odnosno od spremnosti da ono što mu je dano ne prihvati kao zauvijek zadano, kao sudbinu koja se kao takva jednostavno mora prihvatiti. Naime, ukoliko nešto jest, to ne znači da ono i mora biti takvo kakvo jest i iz tog razloga čovjek treba biti spreman na misaoni napor radi preispitivanja svega onog s čime dolazi u dodir, a u cilju osiguranja neophodnih preduvjeta, kako za njegov osobni, tako i za opći društveni napredak. Ipak, polazeći od aktualnih prilika, dojam koji se nameće, jest da pojave poput jednodimenzionalnosti, unifikacije, homogenizacije i totalizirajućeg kretanja imaju primat u odnosu na afirmativno, slobodno, otvoreno i samo-kritičko mišljenje i njime potaknuto djelovanje. Preciznije, zatvorenost i na njoj zasnovana ograničenost potvrda su prevlasti destruktivnih -izama, kao što su fanatizam, dogmatizam, funda-

mentalizam i slično i oni kao takvi dovode u pitanje sve ono što se može podvesti pod civilizacijsko, te je samim tim njihova otvorena kritika nužna polazna točka za sagledavanje i razumijevanje, a potom i dekonstruiranje i supstituiranje kriznih neprilika. Budući da zatvorenost, apsolutizacija kolektiva, nacionalizam, ksenofobija, homofobija, mizoginija, revizija prošlosti, »kultura« žrtvovanja i smrti, nisu neprilike koje su nam se naprosto dogodile, već smo za svaku od njih odgovorni, bilo svojim aktivnim angažiranjem, bilo biranjem pasivnosti, onda je očigledno da njihovo uspješno nadvaladavanje ovisi od spremnosti čovjeka da upotrijebi svoje intelektualne i praktične kapacitete, te da samostalno ili pak združenim djelovanjem preuzme neophodne korake radi razračunavanja s istima.

Što je u žiži ovogodišnjeg skupa?

Vjerujući da je regeneracija civilizacije ogrezle u degeneraciji ipak moguća, namjera organizatora IV. KDSM-a je bila da se u fokus teorijskih promišljanja smjesti mišljenje, te da se putem skretanja pozornosti na njegove krizne, tj. problematične aspekte omogućiti povratak tog istog mišljenja ka sebi samom i to u cilju realizacije njemu svojstvenih potencijala – sve to kako bi se onemogućilo lažno, »izokrenuto« mišljenje u službi degradacije osobene, slobodne i samo-kritičke individue. Ideja je bila i da se putem markiranja kriznih aspekata mišljenja pokrene što veći broj pitanja u svezi s tiranijom nad razlikom, nad individualnim, nad vremenom i nad poviješću, odnosno svega onog što se može podvesti pod nihilizam koji vodi ka poništenju života.

U kojoj mjeri je u ovdašnjem društvu vidljivo djelovanje koje je potaknuto afirmativnim, slobodnim i kritičkim mišljenjem?

Iako je djelovanje potaknuto afirmativnim, slobodnim i kritičkim mišljenjem prisutno unutar našega društva, ono, međutim, nije u dovoljnoj mjeri vidljivo. Naime, ono uglavnom proizlazi iz napora različitih alternativnih prostora koji nastoje ponuditi što kvalitetniju osnovu za promociju i popularizaciju kulture kako slobodnog mišljenja tako i slobodnog djelovanja. Bitno je naglasiti i da zavidan broj intelektualaca u spomenute svrhe sve više koristi upravo spomenute prostore umjesto da, kako bi se pretpostavilo, afirmaciju samo-kritičkog logosa i praxisa provodi u okviru institucija na kojima su angažirani. Nekada poznati kao rasadnici vrsnih teoretičara, mnogi od današnjih sveučilišta funkcioniraju u ravni korporacija od kojih se očekuje da ostvare što veći profit, te djeluju u pravcu očuvanja i učvršćivanja sustava od kojeg su ovisni. S jedne strane, za relevantno se uzima diploma svedena na puki papir, a ne znanje i kompetencije da se ono na što bolji način primijeni u praksi. S druge strane, tamo gdje se još uvijek inzistira na znanju, vješto se izbjegavaju aktualne, istovremeno i goruće, problemske pojave, a kako se sa stavljanjem akcenta na promišljanje onoga sada i ovdje ne bi umanjio znanstveni karakter tog istog promišljanja. Zbog svega rečenog, Centar za afirmaciju slobodne misli djeluje upravo kao alternativni prostor kojeg karakteriziraju otvorenost i kritičnost i koji svojim aktivnostima nastoji osigurati plodno tlo na kojem će združenim djelovanjem relevantni predstavnici znanstvene zajednice i znanstveni pomladak posijati afirmativnu, slobodnu i kritičku misao, njegovati je i odgajati kako bi naredne generacije mogle ubirati njene višestruko korisne plodove.

Imate li dojam da je većina ovdašnjih stručnjaka, intelektualaca, umjetnika spremna na misaoni napor radi preispitivanja svega onog s čime dolazi u dodir?

Smatram da na domaćoj znanstvenoj i kulturno-umjetničkoj sceni postoje, doduše u malom broju, pojedinci koji ne prezaju od toga da neselektivno pristupe vlastitoj stvarnosti i njome obuhvaćenim pojavama. S tim u svezi, kao netko tko je doktorirao u oblasti filozofskih znanosti i tko je u profesuri, smatram da pored izučavanja relevantnih filozofskih postavki, a radi njihovog rasvjetljavanja i razumijevanja, kao posebni zadatak imam i utvrđivanje mogu li i uolikoj mjeri te iste postavke biti od koristi u nama svojestvenom prostorno-vremenskom kontekstu. Iz tog razloga, svojim studentima naglašavam da filozofija i uopće društveno humanističke znanosti nisu stvar prošlosti, te da mogu biti od pomoći prilikom nastojanja ne samo da dekonstruiramo uočene problemske pojave i njima nastale situacije, već i prilikom pokušaja da ih na odgovarajući način supstituiramo. Pri tome, smatram i da za svoj cilj ne trebamo postaviti iznalaženje konačnih odgovora, već postavljanje pitanja. Dovedi u pitanje sve ono s čime dolazimo u dodir, a radi utvrđivanja koliko nam ono koristi ili pak šteti jest ključni korak za racionalno, kritičko i konstruktivno sagledavanje naše stvarnosti. Iznalaženje odgovorajućih, pa makar i trenutnih rješenja je poželjno, ali neuspjeh po tom pitanju ne smije nas obeshrabit, jer uspjeh uvijek proizlazi iz niza prethodno neuspjelih pokušaja.

HR **Postoje li u ovdašnjem društvu vidovi tiranije nad razlikom, nad Drugim? Ako postoje, koji su uzroci?**

Tiranija nad Drugim kao drugačijim je dio naše stvarnosti i s njom smo se do te mjere saživjeli da nas danas više ni ne čudi odsustvo odgovarajuće reakcije na istu. Nacionalizam, homofobija, ksenofobija i mizoginija samo su neki od primjera tiranije nad razlikom koji su istovremeno vidovi »mišljenja u krizi«, odnosno konkretni produkti mišljenja koji svjesno ignoriraju ono što je nedovoljno promišljeno ili što uopće nije mišljeno. **Heidegger** je svojevrsteno istaknuo da je jedna od ključnih karakteristika čovjeka 20. stoljeća to što više ne misli. Međutim, problem je u tome što čovjek, pa tako i sam Heidegger odbija misliti o onome na što samo mišljenje nije u dovoljnoj mjeri ili pak nije uopće bilo fokusirano. S tim u vezi, misao koja ne misli o onome o čemu treba misliti može biti markirana kao jedan od primarnih uzroka za postojanje spomenute tiranije. Nadalje, budući je mišljenje bitno svojstvo čovjeka, onda se jednako osnovano može reći da je upravo čovjek odgovoran kako za sve pozitivne aspekte vlastite stvarnosti tako i za one negativne. Stoga je više nego očigledno da bez spremnosti čovjeka na slobodno, kritičko i afirmativno mišljenje ne možemo očekivati da se zatečeno stanje stvari bitno promijeni; bez spremnosti da se krene nepoznatim putevima neosnovano je očekivati da se ostvari susret s drugim, a potom da se u kontaktu, tj. komunikaciji s njim postigne uzajamno razumijevanje, prihvaćanje i njegovanje različitosti, te uočavanje da nas upravo ta različitost u pojedinim situacijama može zbližiti i još više učvrstiti međusobne veze.

HR **U okviru IV. KDSM-a priređeno je predavanje dr. Divne Vuksanović »Filozofija medija i realnost: Istina i distorzija«. Što znači filozofija medija? Kakav je aktualan odnos, prema Vašem mišljenju, istine i društvene realnosti kroz prizmu filozofije medija?**

Filozofija medija, u najkraćem, predstavlja izučavanje medija masovnih komunikacija i novih medija iz filozofske perspektive pri čemu se akcent stavlja na ontološki, estetički i/ili kritički aspekt izučavanja spomenutih fenomena. Mediji sve više bivaju reducirani na puka sredstva u službi moćnih, a prije svih političkih interesnih grupacija koje nastoje pomoću njih promovirati i afirmirati one

vrijednosti i norme koje su od koristi prvenstveno tim istim grupacijama. One se, radi toga, služe medijima kako bi, između ostalog, što većem broju društvenih subjekata nametnule one oblike mišljenja i djelovanje koje smatraju poželjnim, te onemogućile svaki vid drugačijeg misaonog i djelatnog napora. Iz rečenog proizlazi da mediji u nama svojestvenom prostorno-vremenskom kontekstu afirmiraju upravo one segmente istine i društvene realnosti koji su prepoznati kao korisni za interesne grupacije koje njima upravljaju. Dakle, ne radi se o tome da mediji plasiraju neistine i iskonstruirane, tj. irealne predstave naše stvarnosti, već da uzimaju upravo ono realno postojeće, te da ga formatiraju i prezentiraju na način da se povećava funkcionalnost društvenih subjekata koji su pod utjecajem najrazličitijih medijskih sadržaja. A što više stoje u funkciji aktualnog sustava, bez obzira na to koje interesne grupacije unutar istog prevladavaju, subjekti se pokazuju kao korisni i potrebni. S tim u vezi, mi danas na djelu imamo sveprisutnu funkcionalnost subjekata uslijed čega je njima svojestvena subjektivnost bitno ugrožena, te se pred filozofiju medija kao jedan od izazova postavlja rasvjetljavanje onih mehanizama koji će pridonijeti reduciranju takve vrste funkcionalnosti.

HR **Je li danas moguće društveno, angažirano, kritički djelovati izvan medija masovnih komunikacija, izvan domene spektakla?**

Kada je riječ o pitanju alternative, odnosno o mogućnostima djelovanja izvan sfere spektakla, te medijski posredovane kontrole i nadzora, smatram da angažirano kritičko djelovanje ne treba *a priori* inzistirati na odbacivanju kako medija masovnih komunikacija tako ni novih medija – interneta, i to iz razloga što kao moćno sredstvo degradacije čovjekove subjektivnosti jednako mogu biti korisni i za njenu revitalizaciju. Naravno, u tome od naročite pomoći mogu biti alternativni, odnosno manjinski mediji koji još uvijek koliko-toliko odolijevaju pritiscima interesnih grupacija. Naravno, u ovome može i treba biti od koristi i filozofija medija pri čemu je akcent na medijskom obrazovanju.

HR **Održana je i panel diskusija »Ideološke prakse degradacije mišljenja«. U kojim vidovima se u ovdašnjem društvu ispoljavaju takve degradacije i postoji li u dovoljnoj mjeri kritika takve degradacije?**

Degradacija mišljenja je danas prisutna u svim društvenim sferama, a kada je riječ o nama svojestvenom društvenom kontekstu, one su najočiglednije u oblasti politike. Naime, upravo su aktualne političke prakse, pri tome ne samo u Srbiji već i na svjetskom nivou, potvrda koliko je s jedne strane, slobodno, kritičko i konstruktivno mišljenje podcijenjeno, a koliko je, s druge strane, na djelu svojevrstna simulacija mišljenja. Sfera politike se pretvorila u svojevrstnu *reality platformu*, a političke prakse u puko politikanstvo; u svemu tome, građanstvo i njegove potrebe, prava i slobode su u velikoj mjeri marginalizirani, te bivaju predmet pozornosti onda kada je potrebno sakupiti sitne političke poene i potvrditi svoju političku relevantnost na domaćoj, regionalnoj, europskoj ili svjetskoj političkoj sceni. Ideološke prakse degradacije mišljenja doprinijele su tome da unutar našeg društva danas imamo puki privid demokracije, odnosno demokraciju koja se svodi na to da drugi, u ovom slučaju političari, bolje znaju od nas samih što nam je potrebno, što nas tišti i koja su naša očekivanja; oni su ti koji misle umjesto nas i koji očekuju da ono njihovo unaprijed promišljeno usvojimo bez kritičkog preispitivanja.

NATJEČAJ

za sufinanciranje hrvatskih udruga u Republici Srbiji iz područja kulture u 2018. godini

Manifestacije, projekti i djelatnosti koji su predmet sufinanciranja

Natječaj se raspisuje za sufinanciranje sljedećih aktivnosti:

1. Zaštita, očuvanje i predstavljanje kulturne baštine Hrvata u Republici Srbiji;
2. Organiziranje manifestacija kulture lokalnog, regionalnog ili međunarodnoga karaktera;
3. Audio-vizualno dokumentiranje tradicijske kulture i običaja hrvatske zajednice u Republici Srbiji;
4. Izdavanje knjiga;
5. Sufinanciranje redovite djelatnosti.

Cilj natječaja

Očuvanje i promicanje kulturne baštine Hrvata u Republici Srbiji, kao i potpora u radu kulturnih udruga koje djeluju unutar hrvatskoga kulturnog prostora u Republici Srbiji.

Proračun

Ukupni iznos sredstava natječaja je 1.200.000,00 dinara.

Vrijeme realizacije

Natječaj se raspisuje za 2018. godinu.

Odobrena sredstva biti će isplaćivana sukcesivno, sukladno dinamici priljeva sredstava na račun HNV-a i datumu održavanja manifestacije.

Opći uvjeti

1. Pravo sudjelovanja imaju registrirane hrvatske udruge (društva) koje djeluju u Republici Srbiji;
2. Prijave se podnose isključivo na obrascu HNV-a, putem pošte ili osobno, na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće, Preradovićeva 13, 24000 Subotica, s naznakom: »Za natječaj«;
3. Rok prijave na natječaj je 15 dana od dana objave natječaja u tjedniku *Hrvatska riječ*;
4. Nepravodobne, nepotpune i nepravilno popunjene prijave neće se razmatrati;
5. Natječajna dokumentacija se ne vraća podnositeljima.

Posebni uvjeti

Udruge kojima budu odobrena sredstva po ovom natječaju u obvezi su:

1. prilikom organizacije manifestacija, na istima jasno istaknuti obilježja hrvatske zajednice u Republici Srbiji,
 2. naznačiti da je u realiziranju manifestacije ili projekta sudjelovalo Hrvatsko nacionalno vijeće,
 3. poslati financijsko izvješće u roku od 15 dana nakon realizacije projekta, a najkasnije do konca 2018. godine.
- Hrvatsko nacionalno vijeće neće uzimati u razmatranje prijave podnositelja kojima su dodijeljena sredstva na temelju prijašnjih natječaja Hrvatskog nacionalnog vijeća, a nisu izmirili obveze preuzete po tim natječajima i nisu dostavili financijsko izvješće o utrošku dodijeljenih sredstava.
- Također podnositelji koji ne dostave financijsko izvješće i koji se ne budu pridržavali ovih odredbi neće imati pravo sudjelovati na sljedećem natječaju HNV-a.

Kriteriji raspodjele sredstava

Raspodjela sredstava vršit će se sukladno sljedećim kriterijima:

1. Regionalna ravnomjernost;
2. Vrijednosni, umjetnički i estetski kriteriji, kvaliteta i profesionalnost u radu;
3. Tradicionalni karakter manifestacije ili nakladničkog projekta u kulturnom prostoru hrvatske zajednice;
4. Doprinos ostvarivanju regionalne i međunarodne kulturne suradnje;
5. Doprinos njegovanju kulture, unaprjeđenju i promicanju tradicionalnog i suvremenog umjetničkog stvaralaštva nacionalne zajednice.

Hrvatsko nacionalno vijeće

15. lipnja 2018. **15**

Piše: Katarina Korponaić

Fasade stare ulice

Nastanak lijepe razglednice subotičke ulice koju danas znamo pod imenom Đure Đakovića kolekcionari ovih starina vezuju za prvo desetljeće dvadesetog stoljeća. U to vrijeme palače koje i danas krase ulicu bile su nove, a drvored mlad, tek posađen, zbog čega su fasade u potpunosti bile otkrivene pogledima. Stara snimka sačuvala je još jednu zanimljivost: sjećanje na tramvajske tračnice koje su polazile od Željezničke postaje uz današnji Raichlov park, prolazile ulicom na fotografiji i nastavljale ka centru grada.

Još ranije, nekada davno, tu je carovala voda – zabilježeno je na kartama grada krajem osamnaestog stoljeća. Grad je 1794. godine odlučio isušiti ovu močvaru i urbanizirati zemljište, i to je dugo pokušavano postupnim mjerama, ali je prošlo još stotinu godina do potpunog ostvarenja te zamisli. U dugom procesu isušivanja, krajem devetnaestog stoljeća prostor je uređen dodatnim nasipanjem pijeska, postavljanjem vodovodne mreže, sadnjom drveća i drugim. Na koritu nekadašnjeg jezera nastao je park, a s obje strane parka prostor za gradnju.

Na desnoj strani razglednice, na uglu trga s Ulicom Đure Đakovića, vidi se palača tadašnjeg gradonačelnika **Lazara Mamužića** podignuta po projektu **Titusa Mačkovića** 1891. godine, prva u nizu palača ka Željezničkoj postaji izgrađenih u nekoliko narednih godina, na novonastalim placevima po nasipanju Rogine bare.

Raichlova palača (vidi se na lijevoj strani razglednice) na elitnom urbanom prostoru preko puta parka i u okruženju tada novih lijepih zgrada izgrađena je 1904. godine.

Cijeli jedan kvart novih palača u to vrijeme nastao je tijekom svega nekoliko godina.

Danas meni, sutra tebi!

U prvom razredu gimnazije učili smo latinski i tada se sentenca »Danas meni, sutra tebi« duboko urezala u moje pamćenje. Prateći današnje događaje u našem »regionu« sjetio sam se jednog datuma: 4. lipnja 1920. godine, koji je vrlo važan za naše prostore ali i za našu rodnu Suboticu. Naime, toga dana u palači zvanoj *Veliki Trianon* u Versaillesu bio je potpisan posebni mirovni ugovor, kod nas poznat i kao »Trianonski mirovni ugovor«. Ovaj ugovor se odnosio na određivanje granice buduće Mađarske nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije.

Posljednji car i kralj **Karlo IV.** je sa Sovjetskom Rusijom u ožujku 1918. sklopio mir. Od tog momenta događaji su se redali filmskom brzinom. Vojno rukovodstvo Centralnih sila dobilo je neku nadu ukidanjem jednog fronta, ali su se prevarili. Snage Antante uz veliku vojnu pomoć trupa SAD-a u kolovozu su probile zapadni front, i poraz je bio neizbježan. U listopadu te godine Karlo IV. je objavio proklamaciju da će carstvo pretvoriti u saveznu državu i pozvao je pokrajine da počnu formirati svoje nacionalne savjete. U Beču je 30. listopada izbila revolucija i Karlo IV. je abdicirao. Austro-Ugarska je 3. studenog 1918. godine u Padovi potpisala kapitulaciju i time su službeno prestali oružani sukobi između *K. und K. monarhije* i Italije i snaga Antante. Republika Austrija je formirana 12. a Republika Mađarska 16. istog mjeseca, dan kasnije. Sada već samostalna Austrija objavila je da pretendira na teritorije Šoprona i zapadne Mađarske. Srbija i Rumunjska svoje su teritorijalne pretenzije utkali u ratne ciljeve, a Hrvatski sabor je 29. listopada donio odluku da kraljevina Hrvatska, Slavonija i Dalmacija prekida državnu zajednicu s kraljevinom Ugarskom i carevinom Austrijom i želi se priključiti budućoj zajedničkoj državi Slovenaca, Hrvata i Srba. Iste godine 1. prosinca je formirana kraljevina SHS. Sljedeće godine, 18. siječnja 1919. godine počela je »Pariška konferencija mira« nakon koje su zaključeni mirovni ugovori sa svakom pobijeđenom državom posebno.

Pucanj kao povod rata

Ubojstvo ne tako popularnog prijestolonasljednika bilo je samo inicijalna kapisla za izbijanje rata svjetskih razmjera. Pravi povod je bila »industrijska revolucija« u XIX. stoljeću. Porast proizvodnje tražio je sve veću radnu snagu ali i sve veće potrebe za sirovinama, koje je prije svega Engleska tražila šireći svoje interese po cijelom planetu stvaranjem kolonijalnog sustava. Privredno sve jača Njemačka bila je nezadovoljna veličinom svojih kolonija, naročito kada su najveće kolonijalne sile Velika Britanija i Francuska 1904. godine sklopili međusobne sporazume o podjeli Afričkog kontinenta. Nijemci su »zakasnili« na podjelu, a došli su u sukob s Britanijom, čija je ratna flota bila »gospodar svjetskih mora«, i govorili su: »ima li baš Engleska pravo na svjetsku trgovinu? Ima li samo ona pravo na kolonije?«. Carska Rusija je pristupila Antanti 1907. godine, nakon poraza u Japansko-ruskom ratu, i zbog unutrašnjih nemira 1905.-07. godine. Sljedeće

godine Austro-Ugarska je »anektirala« Bosnu i Hercegovinu, jer je željela dobiti dio teritorija raspadajućeg Otomanskog carstva. Na tom putu ispriječila joj se Kraljevina Srbija (pod patronatom Ruskog carstva), koja je nakon balkanskih ratova udvostručila teritorij i shodno »panslavenskoj ideji« željela ujediniti sve južne Slavene u jednu državu smatrajući sebe nositeljem tog ujedinjenja. Ja velim: to je bio »mali imperijalistički cilj«.

Ne, ne nikada!

U početku rata SAD su bile službeno neutralne i obje zaraćene strane su opskrbljivale oružjem i hranom, a Englesku i Francusku i velikim novčanim pozajmicama. Na strani Antante su zara-

 Prevoj u Karpatima kroz koji su Mađari stigli u Panoniju

tili tek 1917. U versajskim pregovorima predsjednik **Woodrow Wilson** bio je ključna figura formuliranjem 14 točaka principa pregovora. Među njima zabrana aneksije, pravo nacija na samoopredjeljenje itd. Predložio je i osnivanje »Lige naroda« (preteča UN), s ciljem da spriječi buduće sukobe. (SAD nije pristupila). Bio je dobitnik Nobelove nagrade za mir za 1919. godinu. Ishod rata svi znamo. Čini nam se da su neki njegovi principi malo »preskočeni«, npr. kada je Mađarska predlagala referendum u Bačkoj to je odbijeno, za Šopron im je uspjelo. Nakon rata, Kraljevina SHS i Rumunjska s Čehoslovačkom sklopili su savez nazvan »Mala Antanta« s ciljem da izoliraju Mađarsku jer su oni »dobili« najveći teritorij (skoro dvije trećine) od nekadašnje »Velike Mađarske« pa su stregili od »odmazde«. Jednom su uspjeli (1921.) spriječiti da Mađarska uđe u Ligu naroda, drugi put (1922.) to im nije uspjelo. Kada se Mađarska (1923.) obratila Ligi naroda za zajam, kako bi mogla platiti dosuđenu ratnu reparaciju i podići svoju privredu, Mala Antanta je to opet pokušala spriječiti, ali uslijed pritiska i ucjene Velike Britanije ipak su morali pristati. Smatrajući velikom nepravdom sklopljeni mir, u Mađarskoj je 1922. poznati pjesnik napisao pjesmu »Ne, ne nikada« koja je kasnije postala glavna iredentistička parola revizionista.

Bocan, Pišta, Kika...

Drugo lice SUBOTICE

Mnogo je strastvenih nogometnih zaljubljenika koji napaletmet znaju nabrojiti bar jedan sastav omiljenog im tima ili reprezentacije. Pa, sjetite se samo grozničavih unutarnjih preispitivanja »Bach, Mozart, Chopin...«, odnosno »Škrba, Berjan, Baljić« uoči prijemnog ispita kandidata za Muzičku akademiju u Sarajevu iz nezaboravne *Top liste nadrealista*. Ali kada biste takvim zaljubljenicima počeli nabrajati postavu: **Cveta Sladić – Čiča, Boško Nikolić – Bocan, Stevan Kormanjoš – Pišta, Ivan Nikolić – Kika, Josip Kovač – Joška Hanjo, Josip Familić – Todor**, vjerojatno sve do **Stevana Nikolića – Crnog Steve** ne bi ni naslutili posljednje, a zapravo početno ime **Janike Balaža**, kapetana nadaleko čuvene glazbene momčadi *Osam tamburaša*.

Ta postava, koja je ime dobila po jednoj od najpoznatijih pjesama **Zvonka Bogdana**, od prošloga tjedna izložena je pred ulazom istoimene vinarije na Paliću kao simbol zahvalnosti više generacija »tamburašima s Petrovaradina«. Odluka menadžmenta vinarije *Zvonko Bogdan* da u broncu izlije jedan od najpoznatijih tamburaških sastava na prostoru Panonije u tom smislu ne samo da je odličan i više nego li primjeren marketinški potez nego i sa stajališta kulture popunjava sve širu rupu koja na ovim prostorima nerijetko predstavlja nacionalni ili ideološki jaz. Najbolji primjer za to su nedavno postavljeni spomenici i biste **Mátyásu Korvinu** (u istoimenoj ulici), odnosno kralju **Aleksandru** i vojvodi **Mišiću** (na prostoru mini Jugoslavije) kao svojevrsni stražari privatnog obilježavanja teritorija, pri čemu je

za Korvina njegov »vlasnik« **Lajos Csákány** blagoslov za takvo što dobio od Skupštine grada, a **Blaško Gabrić** odlukom da pored biste **Josipa Broza Tita** postavi lik zbog kog je vođa Komunističke partije Jugoslavije tamnovao na sebe navukao dodatni podsmjeh dobrog dijela ovdašnje javnosti.

Objektivno govoreći, nije specifičnost Subotice da na svoje javne (a u posljednje vrijeme sve češće i privatne) površine postavlja spomenike koji iz različitih razloga mogu biti prijeporni za dio njezinih stanovnika. Ne, vojskovođe, ratnici, političari i ideolozi u teoriji i praksi svih fela šire se i vrve na ovim prostorima k'o ambrozija, pa su **Jovan Nenad Crni** i spomenik *Njihovoj vernosti* tek odraz neprolazne uzaludnosti sveopćeg neukusa i primitivizma.

U tom smislu, posao što ga je uradio autor skulptura **Franjo Mačković** ne samo da za »turističku ponudu« Subotice djeluje osvježavajuće nego i posve primjereno. Iako, osim Josipa Kovača, nitko drugi iz ovog sastava nije rođen u ovom gradu, *Osam tamburaša* se u ambijent Subotice uklapaju posve prirodno, bar onoliko koliko je prirodno i postojanje spomen ploče nenadmašnom prevoditelju *Alana Forda Nenada Brixija* na njegovoj rodnoj kući u Varaždinskim Toplicama. Osim toga, postavljanjem ovih spomenika u logičnu cjelinu potvrđeno je, bar kada je kultura u pitanju, i jedno zlatno pravilo: Grad često bolje funkcionira kada se u njegove poslove ne miješa lokalna samouprava.

Z. R.

Velika manifestacija za vikend

Djeca u Dužijanci

Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira i ove godine manifestaciju *Djeca u Dužijanci* koja će biti održana u subotu i nedjelju – 16. i 17. lipnja, najavljeno je u utorak na konferenciji za medije.

Subotnji program manifestacije bit će održan na središnjem gradskom trgu, s početkom u 16 sati. Za djecu će na trgu biti organizirane igre zabavno-edukacijskog karaktera koje imaju za cilj upoznavanje sa žetvenim običajem *Dužijance*. U pitanju su igre starijeg datuma s materijalima i rekvizitima koje djeca danas mahom ne koriste u igrama. Sudionici će biti učenici trećih i četvrtih razreda iz šest osnovnih škola iz Subotice i okolice. Također, najavljen je i nastup dječjih ansambala KUD-ova iz Su-

botice i okolice. Program na gradskom trgu završava u 20 sati proglašenjem pobjednika i predstavljanjem malog bandaša i bandašice. U slučaju kiše, subotnji će program biti održan u HKC-u *Bunjevačko kolo*.

U nedjelju, 17. lipnja, djeca se sudjelovati na svečanoj misi zahvalnici u subotičkoj katedrali, s početkom u 10 sati. Nakon sve-te mise, planirano je da svi sudionici odigraju zajedničko kolo na trgu pred katedralom.

Manifestacija *Djeca u Dužijanci* dio je programa žetvene svečanosti *Dužijanica 2018*.

D. B. P.

Održana godišnja skupština *Pučke kasine 1878.* iz Subotice

Dvije obljetnice i niz problema

Pučka kasina 1878. je sljednica najstarije udruge bunjevačkih Hrvata u Subotici, (re)osnovana 11. lipnja 1998. godine. Ovogodišnja skupština te udruge održana je upravo na taj datum, čime je simbolično i obilježeno 20 godina od reosnutka. Bila je to prilika rezimirati rad u protekla dva desetljeća, ali i istaknuti niz problema s kojima se udruga suočava. Glavni je nedostatak materijalnih sredstava za projekte, ali i relativno mali broj članova, posebice mlađih osoba, kao i nedostatak prostorija za rad udruge. Sve to utječe na to da je udruga par godina unatrag skoro neaktivna. Tijekom skupštine podnesena su izvješća tijela udruge, te razmijenjena mišljenja o aktualnim problemima.

Slavna povijest

Pučka kasina je osnovana prije 140 godina, 1878. godine, i predstavlja važan dio povijesti bunjevačkih Hrvata na sjeveru Bačke, na što je ukazano i na skupštini. Koncem Drugog svjet-

Zlatko Mučalov

skog rata prestala je s djelovanjem, a njezina reosnovana sljedbenica nema niti približan utjecaj udruge koja je nakada »dala« čak sedam gradonačelnika Subotice.

Prema riječima predsjednika *Pučke kasine 1878* **Zlatka Mučalova**, prilikom reosnivanja udruge želja je bila nastaviti, takoreći reinkarnirati reputaciju izvorne *Pučke kasine*, koja je bila veoma utjecajna, a i materijalno osigurana.

»Moj je djed bio članom od samoga osnutka udruge. Željeli smo vidjeti hoće li se dogoditi nešto poput onoga što se dogodilo prilikom prvotnog osnutka udruge. No, druga su to vremena bila«, kaže Mučalov.

15 godina *Glasnika*

Na skupštini je obilježena i 15. obljetnica *Glasnika Pučke kasine 1878.* Osvrti, mišljenja i stajališta pretočena u tekstove nalazili su svoje mjesto na stranama ovoga glasila udruge. Ovaj list je za proteklih 15 godina objavio gotovo dvije tisuće članaka više od 300 autora, kaže tehnički urednik lista **Ljudevit Vujković Lamić**,

koji je u isto vrijeme i tajnik udruge. Ovom je prilikom priređena i prigodna izložba naslovnica *Glasnika Pučke kasine*.

»Nesporno je da *Glasnik Pučke kasine* ne izlazi redovito, ali ipak stiže do čitatelja. Opstao je usprkos svojedobnim stanovitim nastojanjima za njegovo gašenje. Čestitao bih i odao priznanje suradnicima koji su uložili truda da *Glasnik* izlazi«, kaže Ljudevit Vujković Lamić.

Nezaobilazna tema među članovima *Pučke kasine*, a tako je bilo i na ovoj skupštini, je i objekt u Ulici Petra Drapšina u Subotici. Objekt je početkom 20. stoljeća vlastitim sredstvima izgradila *Pučka kasina*, i koristila ju kao svoje sjedište. Međutim, nakon Drugog svjetskog rata kuća biva nacionalizirana, a udruga ukinuta. Sadašnja udruga nastoji, za sada bezuspješno, povratiti ovu imovinu.

S. J.

Slaba pošumljenost Grada Subotice

Bez planova za dalje

Ispitivanje kvalitete zraka na teritoriju Grada Subotice tijekom posljednje tri godine pokazalo je kako su suspendirane čestice najznačajniji zagađivač zraka. Njihovo mjerenje pokazuje kako ih ima više nego dvostruko od dozvoljenoga, a jedan od ključnih prijedloga mjera Zavoda za javno zdravlje Subotica (ZJZS) za rješavanje ovoga problema je njegovanje i proširenje zelenih površina te sadnja zaštitnog pojasa pored prometnica.

Međutim, iz nadležnih institucija doznajemo kako nema većih planova za ozelenjavanje i pošumljavanje teritorija grada, usprkos činjenici da je pošumljenost Subotice ispod 5% što je niže i od vrijednosti za cijelu Vojvodinu (6,3%), a koja spada u najmanje pošumljene regije Europe.

No, i postojeće šume koje se prostiru na 4.457 ha teritorija Grada neodgovarajuće su raspoređene. »Šume su grupirane uglavnom u sjevernom dijelu Grada. U južnom dijelu prevladavaju otvorene poljoprivredne površine s premalo potrebnih struktura koje doprinose kvaliteti životnog okoliša kao što su: razni zaštitni pojasevi, živice, remize, ekološki koridori itd.«, smatraju u Tajništvu za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša i ističu kako je prirodna vegetacija u južnom dijelu Grada vrlo ugrožena zbog velikog udjela poljoprivrednog zemljišta.

Loš utjecaj na zdravlje

Da su suspendirane čestice vrlo bitan pokazatelj kvalitete zraka te da oštećuju zdravlje ljudi upozorava šef laboratorija za ispitivanje voda i zraka iz ZJZS **Vjekoslav Kezić**.

»Jedna od uobičajenih mjera za poboljšanje kvalitete zraka bilo kojega naselja je pošumljavanje i sadnja vjetrozaštitnih zona. Tako dolazi do smanjenja količine suspendiranih čestica u zraku, koje vrlo negativno utječu na zdravlje. Što su čestice sitnije mogu doprijeti dalje od izvora emisije, ali i dublje u pluća čovjeka. U Subotici veliki problem izazivaju ove čestice zbog pedološke podloge na kojoj se nalazi grad, a to je pijesak. Zbog činjenice da je polovica grada izgrađena na pijesku puno veću pažnju bismo trebali posvetiti pošumljavanju njegova teritorija«, smatra Kezić i dodaje kako u sastav tih čestica ulazi i pelud te je zbog toga veliki problem stanovnika grada alergija. On navodi i kako je potrebno voditi računa i koje sadnice se sade.

»Kod pošumljavanja treba koristiti autohtone biljne vrste, a izbjegavati alergene. Ranije su planski zbog neznanja sadili topole, breze i druge visoko alergene sadnice te sada puno ljudi ima zdravstvenih problema zbog toga«, kaže Kezić.

Nema pogodnog zemljišta

Na mrežnim stranicama Javnog poduzeća *Vojvodinašume* piše kako je optimalna površina pod šumom i zaštitnim zasadima 14% od ukupnog teritorija Pokrajine. Kako bi se to postiglo potrebno je više nego udvostručiti površinu pod šumama.

U cilju dobivanja informacija radi li se nešto na pošumljavanju Subotice kontaktirali smo Gradsku upravu, gdje su nas uputili na JP *Vojvodinašume*.

»Održavanje i obnova šuma, podizanje novih šuma i zasada je u nadležnosti JP *Vojvodinašume*. Za teritorij Grada Subotice nadležno je Šumsko gazdinstvo *Sombor*«, glasio je odgovor.

Iz nadležnog ŠG *Sombor* kažu kako na teritoriju koji je pod njihovom upravom, a nalazi se u Gradu Subotici, nema kategorije zemljišta pogodnog za pošumljavanje u proširenoj reprodukciji te da je na površinama Predjela izuzetnih odlika *Subotička pješčara* zabranjeno pošumljavanje.

»Što se tiče ostalih planova za pošumljavanje teritorija Grada Subotice, gdje mi nismo korisnik, nemamo saznanja postoje li oni, i nismo kompetentni dati odgovor postoje li, jesu li u izradi i u kom opsegu je planirano pošumljavanje«, navedeno je u odgovoru iz ŠG *Sombor*.

»Jedna od uobičajenih mjera za poboljšanje kvalitete zraka bilo kojega naselja je pošumljavanje i sadnja vjetrozaštitnih zona. Tako dolazi do smanjenja količine suspendiranih čestica u zraku, koje vrlo negativno utječu na zdravlje«, kaže Vjekoslav Kezić * Iz nadležnog ŠG Sombor kažu kako na teritoriju koji je pod njihovom upravom, a nalazi se u Gradu Subotici, nema kategorije zemljišta pogodnog za pošumljavanje u proširenoj reprodukciji te da je na površinama Predjela izuzetnih odlika Subotička pješčara zabranjeno pošumljavanje

U vezi s ozeljenjavanjem javnih zelenih površina u samome gradu iz Tajništva za komunalne djelatnosti, energetiku i promet kažu kako se ono ove i prethodnih nekoliko godina odnosilo na popunu i obnavljanje drvoreda, šiblja, žive ograde travnjaka na lokacijama na kojima za to postoji potreba.

Navode i kako je u planu jesenska sadnja drvoreda u naseljenom mjestu Hajdukovo, kao i da su u prethodnom razdoblju izrađena dva projekta podizanja novih parkovskih površina u gradu. Projekti do sada nisu realizirani, a njihova realizacija je u nadležnosti tajništva za investicije i razvoj.

A vjetrozaštitni pojasevi?

Kako doznajemo iz Tajništva za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša na području Grada Subotice za sada se ne planiraju aktivnosti na podizanju novih vjetrozaštitnih pojaseva. »Donošenjem novog Zakona o šumama 2010. godine prestale su aktivnosti na podizanju vjetrozaštitnih pojaseva. Novim zakonom propisano je da se pod šumom podrazumijevaju i površine veće od 5 ari obrasle šumskim drvećem u što spadaju i zaštitni pojasevi, što znači da se oni moraju dizati na šumskom zemljištu. Zakonom o poljoprivrednom zemljištu propisana je promjena poljoprivrednog zemljišta u šumsko i to besplatno za sve katego-

rije zemljišta. Međutim, problem predstavlja izdvajanje parcela ili dijelova parcela poljoprivrednog zemljišta, s obzirom na to da su u privatnom vlasništvu«, navedeno je u dopisu iz Tajništva.

Oni navode i kako je u cilju povećanja šumovitosti od 2007. godine bilo na nekoliko lokacija akcija podizanja vjetrozaštitnih pojaseva na površini od 28 ha te da je njihov uspjeh bio djelomičan. Kako kažu, više različitih faktora je utjecalo na loš prijem sadnica kao što su abiotski – suša, biotski – štete od domaćih i divljih životinja, napadi štetnika (insekti i gljive), a najviše je bio negativan antropogeni utjecaj – namjerno mehaničko uništavanje sadnica uz poljoprivredne površine zato što »vjetrozaštitni pojasevi prave hlad, crpe vodu i hranjive tvari«.

Ravnatelj Instituta za nizinsko šumarstvo i životni okoliš dr. **Saša Orlović** za naš tjednik jednom prigodom je istaknuo i kako nedostatak šuma i zaštitnih pojaseva utječe negativno na poljoprivrednu proizvodnju. Rekao je kako dolazi do odnošenja (erozije) zemljišta zbog djelovanja vjetra, da vjetar isušuje zemljište što dovodi do poremećaja vodnog režima, te se tako stvara nepovoljna mikroklima (suh zrak) što umanjuje prinos i u nekim slučajevima onemogućuje rast ratarskih kultura. Osim toga, vjetrozaštitni pojasevi važni su i za sigurno odvijanje prometa, naročito u zimskim mjesecima kada se mogu javiti problemi zbog snježnih nanosa na cestama.

J. Dulić Bako

Susret majstora kotlića u Monoštoru

U čast alasa, paprikaša i bećarca

Kada je prije nekoliko godina predsjednik KUD-a Hrvata *Bodrog* **Željko Šeremešić** osmišljavao manifestaciju *Sastali se alasi i bećari*, znao je dobro da »igra na sigurnu kartu«, jer u Monoštoru s ribljim paprikašom greške nema. A i kako bi bilo kada dobrih majstora paprikaša ima u svakom kućanstvu, a ne fali ni onoga bez čega se paprikaš ne može ni zamisliti – dobre paprike i dunavske ribe. Ima i onih koji se drznu da se u pripremanju paprikaša okušaju s Monoštorcima i to još na njihovom terenu, što je dovoljno da se jednom na godinu organizira natjecanje u pripremanju ribljeg paprikaša.

Samo dunavska riba...

Ono što ga izdvaja od drugih sličnih natjecanja je jedan uvjet koji mora zadovoljiti svaki kuhar – paprikaš se sprema samo od ribe koja pliva Dunavom. Baš kao nekada kada je riba bila sirotinjska hrana, dostupna svakome tko nije bilo lijen zabaciti udicu ili

raširiti mrežu. A u toj mreži bilo je svega – deverike, štuke, soma, bucova, smuđa, mrene, šarana... Da ne griješimo, u kotlićima ovoga puta i nije bilo svega pobrojanog, ali to nije bio razlog da kuhari ne daju sve od sebe i od deverike i kojeg parčeta neke druge ribe ne naprave dobre paprikaše.

»Kod nas u Monoštoru su svi majstori, jer može se reći da svi znaju kuhati riblji paprikaš. Riba, luk, sol, paprika i voda. Nema tu neke mudrosti. Možda je poseban zbog naše posebne monoštorske paprike. A što se odnosa vode i ribe tiče na kilogram ribe stavlja se litra do litre i dva decilitra vode« kaže **Stipan Francuz** koga su nam dok smo tražili dobrog majstora kotlića pokazali iz prve.

Kotlića se latio i naš stari znanac **Petar Pašić**.

»Riba kada se kuha mora dobro i konstantno ključati 25 minuta da bi dobila svoju gustinu. Paprika se dodaje kada počne ključati. Mora se dobro odmjeriti, voda se kasnije ne može dodavati, jer će čorba

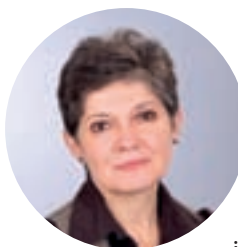

Branko Matin

Tjedan u Somboru

Njegovo visočanstvo TURIST

Tijekom prošle godine Grad Sombor posjetilo je 12.335 turista, a oni su u Somboru prespavali 23.760 noći ili drugačije rečeno: jedan turist u Somboru u prosjeku provede manje od dva dana. Točnije 1,93 dana. Malo ili dovoljno? Za ono što su turistički

potencijali Sombora malo, ali za ono što

od te turističke ponude Sombor nudi danas i ne može se očekivati više. No, za nekoliko godina ova turistička slika trebala bi biti sasvim drugačija. Ili u prijevodu: godišnje bi Ravangrad trebalo obići više od 20.000 znatizeljnih turista. Tako barem predviđa Nacrt Programa razvoja turizma do 2025. godine. A da bi projekcija s papira postala i somborska realnost mora se uraditi mnogo toga i to za samo sedam i pol godina. Toplu vodu ne treba izmišljati već samo pratiti upute dane od strane struke. I učiti od onih koji su uradili daleko više i daleko spretnije iskoristili ono što im je Bogom dano. Da se odmah ogradim: nisam stručnjak za turizam, ali po mom sudu prioritet svih prioriteta trebalo bi biti nekoliko stvari. Prvo parkiralište za turističke autobuse koga danas u Somboru nema, pa se vozači snazale tko kako zna i umije. Uglavnom, to snalaženje svodi se na istovaranje turista u centru i traženje kakvog velikog slobodnog platoa za parkiranje negdje na periferiju. A kada se poslije višesatne vožnje turisti dokopaju željenog Sombora, očekivano, trebat će im i toalet. Ni tu baš ne stojimo najbolje, jer praktički, ne računajući onaj zamandaljeni u gradskom parku i onaj na tržnici, Sombor javni toalet ni nema. Pa ne preostaje ništa drugo do snalaženje. Po okolnim kafićima. A poslije, htjeli-ne htjeli kave (i toaleta) htjet će gosti Sombora pogledati i grad u koji su došli. Ali ni tu ne stojimo najbolje. Ne zato što Sombor nema što pokazati, već zato što u Somboru nema turističke signalizacije koja bi radoznalim turistima bila putokaz i vodič kroz turističke i kulturne znamenitosti grada. I kada se poslije svega turisti pozele domoći kreveta, i tu će biti povucipotegni. Kako na jednom mjestu smjestiti 50-60 ljudi? U Somboru nikako. Može, ali na nekoliko mjesta.

(I još jednom da se ogradim – nisam stručnjak za turizam, ali sve gore pobrojano dovoljno je samo gledati, slušati i opažati).

Z. V.

Z. Vasiljević

MPS Zuze i Kraljice Bodroga

ostati rijetka, da se dno providi. Mi Monoštorci kuhamo slan i ljut paprikaš», kaže čika Pera i još dodaje da su za kuhanje najbolja mekana drva, kako bi paprikaš dobro i ravnomjerno ključao.

Da skuha dobar paprikaš čika Pera je bio posebice motiviran, a kako i ne bi kada su mu gosti bili prijatelji iz Boljevca s kojima su se on i suprug mu **Eva** upoznali na kuharskom natjecanju *Kuhinja moga kraja*. Ali nisu samo Monoštorci dobri majstori kotlića, jer im tu titulu opasno ugrožavaju Monoštorke, koje se i same često laćaju kotlića i vatre.

»Kuham riblji paprikaš od svoje 18. godine. Učila sam kao djevojčica uz tatu i onda pomalo počela i sama kuhati. Nije to neka umjetnost i velika filozofija. Dobra riba, paprika i vatra. To je sve. A tko kuha bolje: Monoštorci ili Monoštorke? Pa mislim da smo jednaki«, kaže **Marijana Šuvak**, koja se i na ovom natjecanju hrabro uhvatila kotlića, vatre i kuhanja.

...i monoštorska paprika

Ništa manje dobri majstori ribljeg paprikaša nisu ni Sončani, pa je za njih pravi izazov doći u Monoštor. Kažu, kuha se slično i u Monoštoru i u Sonti.

»Šaran, uz malo štuke ili soma, paprika, sol, luk i voda. Tako mi kuhamo. Nema ovdje šarana, ali bit će dobar i ovaj danas. Važno je da ima ribe«, kaže **Igor Jakšić** iz KPZH-a *Šokadija* iz Sonte.

Redoviti gosti *Alasa i bečara* su članovi Muške pjevačke skupine *Zuze* iz Gundinaca. Nemaju ambiciju natjecati se s Monoštorcima, već kuha-ju paprikaš onako kako njima paše.

»Nama je naš najbolji, jer ga češće kuhamo i jedemo. Imamo i mi dobrih ribiča u selu, a ima i ribe. Ribiča dobrih imamo, ali ne i dobre paprike, ali zato znamo gdje ima najbolje paprike – ovdje u Monoštoru«, kaže **Franjo Matasović** iz Gundinaca.

Bilo je tu i kuhara iz Srijema iz HKC-a *Srijem* i Srijemske Mitrovice iz Sombora iz HKUD-a *Vladimir Nazor*, pa čak i iz Đakova i to na čelu s gradonačelnikom **Marinom Mandarićem**. Okušali su se i kuhari iz Batine, Apatina, a najbrojniji su dakako bilo Monoštorci.

Draž ovom susretu dao je i onaj natjecateljski dio, jer od tridesetak dobrih paprikaša trebalo je izabrati onaj najbolji. A ove godine najbolji paprikaš skuhao je **Branko Matin** iz Monoštora. Za petama su mu bili monoštorski nogometaši iz NK *Dunav*, a pokazali su se i gosti iz Đakova koji su se u ovom nadmetanju izborili za treće mjesto. Gosti iz Gundinaca ostali su bez plasmata, ali to ih nije pretjerano sekiralo. Pokazali su se tamo gdje su najbolji – u pjesmi. Ali i tu su ih Monoštorci ili točnije Monoštorke spretno dočekale i pjesmom odgovorile na svaki njihov bečarac. I na koncu, da bi ovo alasko bečarsko druženje uspjele, postaralo se i nebo. Izdržala je kiša da ne pada. Jedino što za kotličem nismo vidjeli predsjednika *Bodroga* koji je ovaj alasko-bečarski paprikaš i zakuhao.

Ruža Veselčić Šijaković, načelnica Općine Tovarnik

Granica, više mana nego prednost

Ostvarili smo prekograničnu suradnju s Bačkom Topolom * U nekoliko navrata bilo je razgovora s gradonačelnikom Općine Šid o mogućnostima početka pogranične suradnje. Međutim ubrzo se dogodila migrantska kriza koja nas je sve poremetila i suradnja nije uspostavljena, iako prostora ima* Imamo dobru suradnju s HKD-om Šid, koje često posjećujemo na njihovim manifestacijama, a i oni su česti gosti kod nas

Općina Tovarnik nalazi se na samo nekoliko kilometara od Šida od kojeg ga dijeli granični prijelaz. Pripada Vukovarsko-srijemskoj županiji, a u sklopu Općine je i naselje Ilača u kojem danas živi oko 1.000 stanovnika. U Tovarniku je važan pogranični kolodvor na željezničkom paneuropskom koridoru X, najvažnijem željezničkom pravcu Hrvatske. No, i pored svih pogodnosti i ova Općina u pitomom Srijemu dijeli slične probleme kao druga mjesta u Hrvatskoj. Broj stanovnika je sve manji, mladi sve češće odlaze, a jedino u čega se uzdaju kako bi se situacija promijenila na bolje su plodna polja i razvoj poljoprivrede, kojom se bavi većina stanovništva u selu.

»Nije nam to neka prednost, osim našim mještanima koji su rodbinski povezani sa susjednom državom, koja nam je blizu i gdje oni idu redovito u kupovinu. Na carinskoj ispostavi i na kompletnoj granici najmanje ima zaposlenih mještana Tovarnika i Ilača. Uglavnom su tu zaposleni ljudi iz Vin-kovaca. Cesta kroz naše mjesto rađena je prije deset godina i veoma je oštećena zbog svakodnevnog prolaska teretnih vozila. Ovih dana očekujemo razgovor s ministrom prometa i veza **Bučkovićem**, kako bi pokušali promet preusmjeriti na Bajakovo. Redovite su gužve na cesti, tako da i naši poljoprivrednici imaju problem ući i izaći sa svojih njiva, pogotovo kad je sezona poslova u punom jeku, a postoji opa-

snost i od prometnih udesa«, navodi načelnica.

Po posljednjem popisu iz 2011. godine u Općini Tovarnik živjelo je 2.772 stanovnika. Prema riječima načelnice, na temelju izvještaja policijske postaje, samo u prošloj godini registrirano je preko 1.000 odjava prebivališta s tog područja. Prema njenoj procjeni danas je oko 500 osoba manje u oba naselja.

Mladi odlaze

O trenutačnoj situaciji u Općini Tovarnik razgovarali smo s načelnicom **Ružom Veselčić-Šijaković**, koja ovu dužnost u Općini Tovarnik obnaša od 2014. godine.

»Današnja situacija u Općini Tovarnik, kao i u cijeloj istočnoj Hrvatskoj nije baš zadovoljavajuća, posebno što se tiče zapošljavanja. Mladi nam odlaze. Međutim, što se tiče gospodarstva mi smo djelomično zadovoljni. Ovo je pretežno poljoprivredni kraj. U mjestu radi tvrtka *Agrotovarnik* koja zapošljava preko 100 radnika. Posjeduju svoju mehanizaciju, dosta zemlje. Ovih dana radimo plan raspolaganja državnim zemljištem i bit će raspisan natječaj za preko 1.000 hektara državne zemlje koju planiramo dati u zakup našim poljoprivrednicima. To je jedna od naših mjera kako bi mještane pokušali vezati za njihov kraj i motivirati ih da ostanu ovdje. Osim tvrtke *Agrotovarnik* nemamo više nijednu veliku tvornicu«, kaže načelnica, dodajući da mještani nemaju veliku korist od postojanja željezničkog i cestovnog graničnog prijelaza u svom mjestu.

Poticaji za ostanak

Kako bi unaprijedili život u oba mjesta i motivirali mještane da ostanu Općina Tovarnik redovito aplicira i koristi sredstva iz europskih fondova.

»U razdoblju od 2013. do 2017. godine Općina Tovarnik je zajedno s Općinom Lovas i Općinom Tompojevci prošla nekoliko projekata prekogranične suradnje. Ostvarili smo prekograničnu suradnju s Bačkom Topolom. Od tih sredstava osigurali smo led rasvjetu za oba naselja. Također, koristimo dosta sredstava iz fonda Ministarstva regionalnog razvoja, zatim Fonda za zaštitu okoliša. Do sada smo dobili bager, sanirali deponij, a u tijeku je

Tovarnik je poznat i po hrvatskom pjesniku **Antunu Gustavu Matošu** koji je rođen u ovom mjestu 1863. godine. Umro je u Zagrebu 1914. U Tovarniku postoji obnovljena rodna kuća Antuna Gustava Matoša. Nažalost, kući je neophodna sanacija sa svim postavkama i za to je, prema riječima načelnice, potrebno oko 10 milijuna kuna.

»S Ministarstvom kulture nismo pronašli zajednički jezik i ovih dana dobili smo informaciju da će se kuća najvjerojatnije prodati. S našim proračunom nismo u mogućnosti financijski pokriti njenu obnovu, a smatramo da bi hrvatskoj državi trebalo biti u interesu da zaštiti kuću poznatog pjesnika«, kaže Veselčić-Šijaković.

Također se u Tovarniku i Ilači svake godine održavaju brojne kulturne manifestacije. Tada ova mjesta posjete brojni gosti iz Hrvatske i susjednih zemalja. Međunarodna smotra tradicijskih glazbala održava se u Ilači u organizaciji tamošnje udruge *Matiya Gubec*, zatim manifestacija *Rodom Srijemci* koju organizira udruga *Antun Gustav Matoš* iz Tovarnika, pod motom »Bunjevac porijeklom, Srijemac rođenjem, Zagrepčanin odgojem«, posvećena Antunu Gustavu Matošu. Od značajnijih manifestacija koja se održava krajem jeseni je i Tovarnički jesenski festival. Prošle godine sudjelovalo je 100 izlagača, a posjetilo ga je oko 5.000 posjetitelja. Na festivalu poljoprivredni proizvođači prodaju svoje proizvode, povezuju se između sebe, a to je prilika i za kušanje pekmeza, graha koji se kuha za sve posjetitelje, dok se u večernjim satima održavaju koncerti. Najteža bundeva na prošlogodišnjoj manifestaciji težila je 660 kg i ona je izložena i na festivalu u Zagrebu. U prosincu prošle godine u Tovarniku je snimljena emisija *Lijepom našom*.

»S obzirom na postotak srpskog stanovništva, u našem sazivu Vijeća od ukupno trinaest vijećnika imamo i jednog vijećnika srpske nacionalnosti. Međunarodni odnosi su dobri i trudimo se svima pomoći koliko možemo, u zavisnosti od našeg proračuna«, ističe na kraju razgovora načelnica Općine Tovarnik.

S. Darabašić

nabava kompostera. Nabavili smo kante za papir, u dva naselja imamo šest zelenih otoka. Sortiramo smeće i na kućnom pragu, imamo kante za komunalni otpad, vreće za plastiku a dva puta godišnje se odvozi komunalni glomazni otpad. Dobili smo sredstva za obuku poduzetnika i opremanje prostorije s tehničkom opremom. U Općini se nalazi Ured za međunarodnu suradnju koji pokriva područje Grada Iloka, Općinu Lovas, Tovarnik, Tompojevce i Stare Jankovce. I tim koji radi u uredu izrađuje projekte. Sudjelovat ćemo i na natječaju za izgradnju pristupne ceste ka pravoslavnom groblju, s obzirom na to da smo jedinstveni primjer možda i u svijetu, da nam se pravoslavno groblje nalazi na samoj granici sa Srbijom, tako da osim prekograničnog prijelaza nemamo pristupa groblju. Nastojat ćemo izgraditi najprije cestu, a potom i kapelu, a preko natječaja smo osigurali sredstva i za adaptaciju pravoslavnog župnog dvora«, navodi načelnica Veselčić-Šijaković.

Do sada nisu imali niti jedan realiziran pogranični projekt sa susjednom Općinom Šid, koja im je na samo nekoliko kilometara..

»U nekoliko navrata 2015. godine bilo je razgovora s gradonačelnikom Općine Šid o mogućnostima početka pogranične suradnje. Međutim, ubrzo se dogodila migrantska kriza koja nas je sve poremetila i suradnja nije uspostavljena, iako prostora ima. Ali imamo dobru suradnju s HKD-om *Šid*, koje često posjećujemo na njihovim manifestacijama, a i oni su česti gosti kod nas.«

Prema posljednjem popisu stanovništva, većinsko stanovništvo čine Hrvati. Oko 5 posto mještana su Srbi, a u naseljima žive i Rusini, Nijemci, Albanci i Romi.

Ka nominaciji za Popis svjetske baštine UNESCO-a

Iznimna i univerzalna vrijednost staroga Bača

Nominacija lokaliteta »Povijesno mjesto Bač s okolicom« nalazi se na okvirnoj listi područja za nominaciju na upis na Popis svjetskog naslijeđa Ministarstva kulture i informiranja od 2010. godine, a stručnjaci predviđaju da bi nominacija mogla biti završena početkom iduće godine

Bačka tvrđava

Povijesno mjesto Bač s okolicom postojano ide u pravcu prijedloga za upis na Popis svjetske baštine UNESCO-a. Na čelu utrke za ovu prestižnu kategoriju stoji Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture iz Novog Sada, koji je cijelu priču i započeo 2006. godine projektom restauracije i konzervacije *Stoljeća Bača*. Kako bi se ispunili zahtjevi UNESCO-a, a lokalna javnost i mnoštvo aktera pripremio za ovaj prestižni status, Zavod u ovom poslu nije sam, već surađuje s nizom drugih znanstvenih institucija, muzeja, stručnih institucija, domaćih tijela vlasti na svim razinama, kao i brojnih međunarodnih institucija i stručnjaka.

Namjera Zavoda je, kako kaže arhitektica i konzervatorica u ovoj instituciji, te voditeljica cijele ove »avanture« **dr. Slavica Vujović**, pažljivo izraditi nominacijski dokument koji će pružiti temeljno obrazloženje za upis.

»Najveći izazov u tom dokumentu bit će definirati iznimnu univerzalnu vrijednost ovoga kulturnog dobra za čovječanstvo. UNESCO propisuje na koji način se ta vrijednost određuje, i taj proces uopće nije jednostavan. Davno je prepoznato da su Tvrđava, Franjevački samostan i crkva i manastir Bođani izuzetne vrijednosti i oni su tako i tretirani u našoj državi, ali ono čemu je pridonio projekt *Stoljeća Bača* je sagledavanje ukupnosti naslijeđa i odgovori na pitanja zašto je ono tu. Čovjek izuzetno dugo živi i koristi ovaj prostor, čiju suštinu čine rijeke Dunav i Mostonga. Visoki obodi poplavnih područja Dunava omogućili su čovjeku da se ovdje nastani. Svi prodori nomadskih plemena koji su dolazili iz Azije ovdje su našli svoje utočište i krenuli sa sjedilačkim

životom. Na ovom prostoru najstarije naselje otkriveno je kod šećerane u Baču i to je dokazano prvo naselje sjedilačke kulture koja je naselila ovaj prostor«, kaže dr. Vujović.

Ističući da su u Baču i okolici vidljivi utjecaji romaničkog, gotičkog, renesansnog, bizantskog, islamskog i baroknog stila, zajedno sa živim primjerima narodne arhitekture i tradicijskog naslijeđa Srba, Hrvata, Slovaka i Mađara, dr. Vujović kaže da je projekt *Stoljeća Bača* uspio razumjeti samo neke stvari i podići samo neke skrivene slojeve ovog kompleksa. Pronađena je, primjerice, i starija tvrđava od sadašnje, možda iz antičkih vremena. Posla na vrednovanju ovog prostora, dakle, ima napretek, i on je vrlo brzo započeo i od strane drugih sektora. Zavod za urbanizam Vojvodine je, naime, izradio, a Skupština Vojvodine 2015. usvojila Prostorni plan područja posebne namjene Kulturnog krajolika Bač. Pokrajinski zavod za zaštitu prirode izradio je nominaciju širega prostora za UNESCO rezervat biosfere Bačko Podunavlje, i on je i proglašen prošle godine. Čini se da, prema najavama konzervatora, kruna tek slijedi.

Međunarodna pomoć

No, do nje neće biti lako doći. Iz tog razloga našim konzervatorima pomažu njihove kolege iz Kine. Od 26. svibnja do 2. lipnja u posjetu Zavodu su predstavnici Kineske akademije kulturnog naslijeđa (CACH) na čelu s predsjednikom **Chai Xiaomingom**. Na okruglom stolu »Univerzalna vrijednost

kulturnog krajolika – definiranje, očuvanje i održivost», koji je tom prilikom upriličen 28. svibnja u Novom Sadu, o značaju ove nominacije govorili su, među ostalima, **Asja Drača Muntean** i **Danijela Vanušić**, pomoćnice ministra kulture i informiranja, **Milan Micić**, pomoćnik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama i **Zoran Vapa**, ravnatelj Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Dr. Vujović, tumačeći tom prilikom razloge za pokretanje procesa nominacije, rekla je:

»Priča Bača samo je jedna od bezbroj priča, ali vjerujemo da je treba ispričati i ponuditi svjetskoj obitelji lijepih priča. Oko toga smo ujedinjeni. Cilj naše priče je da se razumije čovjekovo trajanje u Podunavlju. Zato i mislimo da geodiverzitet, biodiverzitet i kulturni diverzitet koji ima svoje bogatstvo u povijesti ovoga prostora jest nešto što je danas potpuno prisutno i živi na tom

teritoriju i vjerujemo da ćemo sa svim partnerima s kojima smo krenuli u ovu priču uspjeti dokazati izuzetnu univerzalnu vrijednost povijesnog mjesta Bač s okolicom.«

Nominacija lokaliteta »Povijesno mjesto Bač s okolicom« nalazi se na okvirnoj listi područja za nominaciju na upis na Popis svjetskog naslijeđa Ministarstva kulture i informiranja od 2010. godine. Stručnjaci predviđaju da bi nominacija mogla biti završena početkom iduće godine.

Nagrada za očuvanje naslijeđa

Europsko Povjerenstvo je 15. svibnja objavilo da je projekt konzervacije Bačke tvrđave jedan od dobitnika ovogodišnje nagrade Europske unije i mreže *Europa Nostra* za kulturno naslijeđe, najuglednije europske nagrade u ovoj oblasti. Dobitnici su zaslužni za dostignuća u očuvanju i istraživanju naslijeđa, posvećenju aktivističkoj službi, kao i obrazovanju, obučavanju i podizanju svijesti u oblasti naslijeđa, posebice znajući da je 2018. Europska godina kulturnog naslijeđa. Svečanost dodjele nagrade bit će održana 22. lipnja u Berlinu na prvom Europskom samitu kulturnog naslijeđa.

»Dobitnici ove nagrade su dokaz da je naše kulturno naslijeđe daleko više od sjećanja na našu prošlost. Ono je ključno za razumijevanje sadašnjeg vremena i resursa koji se tiču naše budućnosti«, izjavio je operni pjevač i predsjednik *Europa Nostra* **Plácido Domingo**.

Ostala dva dobitnika iz Srbije su Paviljon kneza Miloša u Bukovičkoj Banji (nagrada za konzervaciju) i projekt »Istraživanje i digitalizacija Državne umjetničke kolekcije« (kategorija istraživanja).

Manastir Bođani

Marko Tucakov

Gubec na smotri učeničkih zadruga Srbije

ODŽACI – Oš *Matija Gubec* iz Tavankuta sudjelovala je na republičkoj smotri učeničkih zadruga koja je održana u Odžacima. Zadrugu tavankutske škole predstavljale su učenice **Andela Vujić** i **Milica Tikvicki** te njihove mentorice **Zorica Jaramazović Kuntić** i **Zorica Sloboda**. Zadruga se predstavila čestitkama, predmetima, nakitom i minijaturama od slame, kao i prezentacijom radionice izrade čestitaka i »bookmarkera« u tehnici slame. Smotra se sastojala iz dva natjecateljska dijela: *Izložba* i *Praktični rad*. Učenička zadruga tavanutske škole je osvojila treće mjesto u kategoriji *Izložba*.

I. D.

Nagrada za Ištvančićevog Bunarmana

GÖDÖLŐ – Dokumentarni film *Bunarman* redatelja **Branka Ištvančića**, nastao 2003. u produkciji HRT-a, dobio je još jednu nagradu, i to na ovogodišnjem Međunarodnom filmskom festivalu prirode u Mađarskoj. Film je osvojio nagradu žirija u kategoriji pod nazivom *Ruralni život tradicije*. Na festival je ove godine pristiglo više od 1.500 filmova iz više od 60 zemalja. *Bunarman* je prikazan u selekciji filmova srednje Europe i zemalja Karpatske kotline. Filmovi su bili prikazivani u mjestu Gödöllő (koje je središte festivala) i još pet gradova diljem Mađarske.

Dužijanica u Žikinoj šarenici

BEOGRAD – Posredstvom Turističke organizacije Subotice, u prošlotjednom izdanju jedne od najgledanijih televizijskih emisija u Srbiji – *Žikinoj šarenici*, predstavljena je subotička žetvena svečanost, ujedno i najveća manifestacija bunjevačkih Hrvata u Srbiji – *Dužijanica*. O *Dužijanci* i jednom od njezinih glavnih programa *Takmičenju risara*, govorio je član Organizacijskog odbora manifestacije **Miroslav Kujundžić**, a u emisiji je predstavljen i *risarski ručak*, doručak nekadašnjih žetelaca. U sklopu predstavljanja *Dužijance*, u popularnoj *Šarenici* nastupio je i subotički Ansambl *Hajo* koji se predstavio jednom od svojih pjesama – *Život će mi brzo proći*.

Folklorci HKC-a u Delnicama i Đakovu

SUBOTICA – Reprezentativna skupina folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* bila je početkom mjeseca na mini-turneji u Hrvatskoj koja je podrazumijevala nastupe u dva mjesta – Delnicama i Kuševcu kraj Đakova. U Delnicama su nastupili na 7. međunarodnoj smotri *Delnice* gdje su izveli bunjevačke plesove te nedavno postavljenu koreografiju *Vlaško nadigravanje*. Idućeg dana imali su nastup u Kuševcu na 11. po redu manifestaciji *Selo moje na brdašcu*. Obje manifestacije okupljale su hrvatske KUD-ove iz Hrvatske i okolnih zemalja.

»Na putovanje su išli svi članovi našeg prvog ansambla, njih 21. Ovo gostovanje bilo je priprema za ovogodišnju veliku turneju koja će biti u srpnju. Trajat će tjedan dana i obuhvaćat će mjesta – Gate kraj Omiša, Makarsku i Benkovac. U Kuševcu je

dogovoren i naš nastup na ovogodišnjim *Đakovačkim vezovima*. Razvijamo suradnju s drugih udrugama, što otvara mogućnost novih gostovanja«, kaže voditeljica folklornog odjela HKC-a **Senka Horvat**.

Godišnji koncert Jelačića

NOVI SAD – Godišnji koncert HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina bit će održan sutra (subota, 16. lipnja) u Amfiteatru SPENS-a u Novom Sadu. Sudjeluju: Dječji kreativni odjel *Petrovaradionica*, *Jelačićeva tamburaška mornarica* i Mješoviti pjevački zbor muške i ženske klape. Početak je u 19 sati, a ulaz je besplatan.

Umjetnička kolonija Panon Subotica

SUBOTICA – Sedmi saziv Umjetničke kolonije *Panon Subotica 2018*. bit će održan za vikend – u subotu i nedjelju 16. i 17. lipnja – u Subotici, u Domu DSHV-a. Osim članova subotičkog *Croarta*, udruge koja koloniju organizira, sudjelovat će i članovi likovnih udruga iz Belišća (Hrvatska) i Dušnoka (Mađarska). Zatvaranje kolonije, uz prigodnu izložbu nastalih radova, bit će održano u nedjelju u 16 sati, u sjedištu kolonije – Domu DSHV-a (Beogradska cesta 31).

Hrvatski sastavi na Tamburica Festu 2018.

NOVI SAD – Jedanaesti svjetski festival tamburaške glazbe *Tamburica fest 2018*. bit će održan od 20. do 23. lipnja u Novom Sadu a na njemu će, među ostalim, nastupiti i tamburaši iz Hrvatske. U međunarodnoj konkurenciji malih tamburaških sastava, u petak, 22. lipnja, nastupaju i sastavi *Rubato* iz Požege i *Satir* iz Davora. U subotu, 23. lipnja, na programu je natjecanje velikih tamburaških orkestara, u kojem, među ostalima, sudjeluje i Tamburaški orkestar općine Semeljci pod ravnanjem **Vlade Čatića**. Oba natjecateljska programa počinju u 21 sat. Dnevna ulaznica iznosi 350, a dvodnevni komplet 500 dinara i u prodaji su kod *Gigstixa*.

M. T.

Humanitarna izložba slika

NOVI SAD – Prodajna izložba slika nastalih na koloniji *Poklon za budućnost* bit će održana u srijedu i četvrtak, 20. i 21. lipnja, u dvorcu *Egység* u Novom Sadu. Otvorenje izložbe je u 18 sati. Sredstva prikupljena od prodaje namijenjena su za kupnju opreme koja je potrebna novosadskom rodilištu. Kolonija *Poklon za budućnost* održana je 2. lipnja na Tekijama u organizaciji HKC-a Novi Sad.

Godišnja skupština HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice

Pomaci unatoč problemima

»**G**odinom iza nas možemo u cjelini biti zadovoljni, mada to ne znači da problema više nema.« Tom se rečenicom predsjednika Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* iz Subotice **Lazara Cvijina** može najbolje (i najkraće) opisati ono što je iznijeto na prošlotjednoj godišnjoj skupštini Centra.

HKC *Bunjevačko kolo* djeluje u više odjela od kojih su najaktivniji folklorni, likovni i dramski, a u svakom od njih je u 2017. godini, prema ocjeni Cvijina, došlo do pomaka na bolje. Centar je poznat i po velikim manifestacijama kao što su *Veliko prelo* i *Djeca u Dužijanci*, te nešto manjim poput likovne kolonije *Bunarić*, *Prela sićanja*, *Godišnjeg koncerta*...

»Ništa od zacrtanih planova odjela za prošlu godinu nije ostalo neostvareno zbog eventualnog nedostatka novca. Sve predviđene manifestacije su održane i u njima je vidljiv pomak na bolje. Ono što je bitno, sve ove manifestacije i događanja su u financijskom smislu bile pozitivne i iza njih nije ostao u prošloj godini nijedan neplaćeni račun ili trošak«, kazao je Cvijin.

Poslovanje u plusu

Na skupštini je usvojeno i financijsko izvješće o poslovanju Centra u 2017. godini. Prema izvješću, Centar je u 2017. ostvario dobit, te je gubitak u poslovanju iz prethodnih godina umanjen i iznosi još oko 700.000 dinara. A i taj bi preostali gubitak, kako je istaknuto na skupštini, u najskorije vrijeme trebao biti riješen.

»Iz ostvarenih prihoda plaćeni su gotovo svi računi iz ranijih godina. Počeli smo polako i s ulaganjem u najneophodnije popravke. Tako je obnovljen jedan dio krova iznad dvorane za probe«, kazao je Cvijin.

Glede financijskih prilika za ovu godinu, udruga bi, po njegovim riječima, na natječajima trebala dobiti više sredstava nego prošle godine. Također, ostvarili su brojne kontakte, te temeljem toga dobili potporu više institucija i udruga.

»Posebno nam je važna podrška koju smo dobili i koju ćemo u budućnosti dobiti od Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije s kojima imamo učestale susrete. Nova i smatram vrlo bitna je i suradnja s Udrugom branitelja Hrvatske koja nam je osigurala nekoliko plaćenih gostovanja za folklorni i dramski odjel«, naveo je Cvijin.

Najveći problem u radu je i dalje status prostora u kojem se nalazi Centar (vlasnik je Grad Subotica, a ne HKC), što udrugu »onemogućuje u ozbiljnijim i dugoročnijim planovima«.

»S tim problemom upoznati su svi bitni faktori koji mogu pridonijeti da se nađe rješenje koje će biti povoljno za sve«, kazao je Cvijin.

Izvješća i kadrovske izmjene

Izvješća o radu odjela u 2017. te planovima za ovu godinu podnijeli su njihovi voditelji: **Senka Horvat** (folklorni odjel), **Željko Vidaković** (likovni odjel) i **Marjan Kiš** (dramski odjel). Među ostalim, jedan od planova dramskog i likovnog odjela je i obnova rada s mladima.

Došlo je i do manjih izmjena Statuta Centra. Donijeta je odluka da Upravni odbor od sada broji jedanaest namjesto dosadašnjih devet članova, a Izvršni odbor pet namjesto dosadašnjih sedam. Došlo je i do manjih kadrovskih promjena. Konstatirane su ostavke u Upravnom **Marinka Prčića** i **Stipana Bašića**, a u to tijelo imenovani su **Željka Vukov**, **Ivan Tumbas**, **Antun Kozma** i **Mirko Ostrogonac**. Za novog člana Nadzornog odbora, namjesto **Miroslava Mujića**, izabran je **Stevan Miljački**.

Skupština je protekla bez ikakve rasprave, sva su izvješća i odluke izglasani gotovo jednoglasno. S druge strane, valja spomenuti da je održavanje skupštine kasnilo zbog nedostatka kvoruma (koji je kasnije osiguran), što govori o tomu da HKC ima određenih problema s aktivnim članstvom.

D. B. P.

X. Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića u Plavni

U znaku obljetnica

Hrvatska udruga u Plavni osnovana je prije deset godina, a već prve je priređena manifestacija Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića

Siniša Bartulov, Zvonimir Pelajić, Sandra Čelić, Marija Klinovski, Marija Sotinac, Marijana Džanić, Josip Klinovski, Zoran Adamović, Marija Kovačev, Antun Bartulov, Dalibor Danilovac i Marica Andrić. Ovo su imena Plavanaca koji su 17. siječnja 2008. godine ispisali prve stranice povijesti hrvatske udruge *Matoš*. Prvi predsjednik bio je Siniša Bartulov. Cilj udruge bio je djelovanje u području kulture radi očuvanja, njegovanja i širenja duhovnih dobara hrvatske nacionalne zajednice u Plavni. Odmah po utemeljenju udruge osnivači *Matoša* odlučili su organizirati *Dane A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića*, hrvatskih velikana koji su svojim podrijetlom i svojim radom bili vezani za Plavnu. Ove jubilarne godine u kojoj se obilježava 10. obljetnica od osnutka udruge organizirani su i jubilarni X. Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića (9. i 10. lipnja).

Prvih 10 godina

»Po osnutku *Matoša* formirano je više sekcija. Istraživačka, pjevačka, folklorna, tamburaška, dramska. Nabavljeni su instrumenti, kupljena oprema za knjižnicu i čitaonicu. Svake godine udruga je sredstvima dobivenim od Veleposlanstva Republike

Hrvatske i pokrajinskih tajništava nabavljala potrebnu opremu i održavala manifestacije. Sve ove godine veliku potporu nam je pružao Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Nastupali smo diljem Vojvodine, a gostovali smo i u Hrvatskoj. Sada nas ima sve manje. Neki članovi su se odselili, neki preminuli, tako da udruga trenutačno ima 53 odrasla člana i 20 djece. Od sekcija trenutačno su aktivne dječja folklorna skupina, povijesno-istraživački odjel i literarno-dramska sekcija. Najznačajnija naša manifestacija su *Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića*. U prvih pet godina manifestacija je bila trodnevna i obuhvaćala je veliki broj segmenata kulture. Zbog financijske situacije posljednjih pet godina traje dva dana«, kazala je u svom obraćanju na svečanoj akademiji Marica Andrić, predsjednica HKUPD-a *Matoš* i dodala kako im je cilj ne posustati, već osigurati opstojnost hrvatske zajednice u Plavni kroz očuvanje tradicije i suvremenog stvaralaštva.

Matoš, Andrić i Plavna

Antun Gustav Matoš (Tovarnik 1873. – Zagreb 1914. godine) vezan je za Plavnu po svome ocu **Grguru** koji je bio učitelj u Plavni. U Plavnu je došao iz Kačmara. Dr. **Josip Andrić** (Bukin 1894. – Zagreb 1967.) skladatelj, folklorist, sakupljač narodnog blaga po svojoj majci vodi podrijetlo iz Plavne. I sam Andrić bio je vezan za Plavnu, pa je dio svojeg rada posvetio ovom selu.

Kronike zavičajnih refleksija

U povodu obilježavanja 10. obljetnice *Matoša* ZKVH i HKUPD *Matoš* tiskali su knjigu *Kronike zavičajnih refleksija* Zvonimira Pelajića. Prva je to knjiga u Biblioteci *Baštinski zapisi*. Tekstove za knjigu izabrala je i priredila **Katarina Čeliković**. U knjizi su odabrani tekstovi iz zbornika radova sa znanstveno-stručnih skupova u Osijeku, Somboru, Subotici, tekstovi iz *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* ZKVH-a, časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* i tjednika *Hrvatska riječ*. Tekstovi su grupirani u nekoliko cijelina – *Sadržajne sastavnice kulturnog prostora bačkih Hrvata*, *Crtice o umjetničkim praksama*, *Foto kronike male zavičajne povijesti* i *Zapisi o knjigama suzavičajnika*.

»Ova knjiga je tiskana u povodu 10. obljetnice, kako Društva u Plavni tako i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, također i u povodu 10. obljetnice jedne od najznačajnijih manifestacija

Radionica i kolonija

Tijekom dvodnevne manifestacije *X. Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića* održana je kreativna radionica za djecu koju je vodila Katarina Čeliković i likovna kolonija na kojoj su sudjelovali članovi HLU Croart iz Subotice.

ova knjiga u kojoj su njegovi izabrani tekstovi. Ova knjiga svjedodžba je vašega i njegovog života. Zvonimir je bio širok, nena-metljiv, pravi čovjek«, kazao je Kopunović.

Plavna je bila uključena u program 2. *Dana Antuna Gustava Matoša* (od 10. do 14. lipnja), kojim je obilježeno 145 godina od *Matoševa* rođenja, pa je na svečanoj akademiji predstavljena i knjiga o *Matošu* u nakladi Društva hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski.

»Antun Gustav Matoš jedan je od najvećih hrvatskih književ-

Katarina Čeliković

Josip Horvat i Marica Andrić

u Podunavlju – *Dana A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića*. Izbor tekstova na 250 stranica je reprezentativan, a to je samo dio onoga čime je Zvonimir Pelajić bio osupnut od ljepote. Govorio je o malim povijestima Plavne, Vajske, Bođana, Bača, pa čak i bunjevačkih Hrvata. Ono što je on zapisao bilo je čitano i govoreno na mnogim znanstvenim skupovima u Osijeku, Somboru, Subotici, objavljeno u mnogim zbornicima, a ono što je najviše i najčešće objavljivao bilo je u *Hrvatskoj riječi*. Sve to objavili smo sada u jednoj knjizi. Znam, sve vas ima manje, ali nemojte posustati. Teško je i početi i ustrajati, ali nemojte posustati. Tko će čuvati ove naše male povijesti o kojima je vaš Zvonimir pisao ako ne vi?«, kazala je Katarina Čeliković.

O Zvonimiru Pelajiću kao suradniku *Hrvatske riječi* i prijatelju govorio je **Mirko Kopunović**, koji se podsjetio prvog susreta sa Zvonimirom i prvog susreta s Plavnom.

»Taj prvi susret bio je zapravo susret ljudi koji se već dugo poznaju. On je razmišljao kako prezentirati vašu kulturu, običaje, vas. Prikazati vašu djela. Živ je Zvonimir Pelajić zato što je tiskana

nika svih vremena. Kada se prave rang liste, uvijek se kaže **Krleža, Ujević**, *Matoš*. Knjiga o *Matošu* međunarodni je Zbornik radova o Antunu Gustavu *Matošu*. U Tovarniku ćemo predstaviti i knjigu *Malo pa ništa*. Svi znamo *Matoša* kao pjesnika iako *Matoš* za života nije objavio ni jednu zbirku pjesama. On je ponajviše pisao priče, feljtone, publicističke radove, a za života nikada nije objavio nijednu zbirku pjesama. Napisao je *Matoš* i jednu dramu koja se zove *Malo pa ništa*. U suradnji sa ZKVH-om i DHK-om, a uz potporu Ministarstva kulture RH objavljuje tu jednu *Matoševu* dramu, a knjiga će biti predstavljena u Tovarniku i Zagrebu«, kazao je **Mirko Ćurić**, predsjednik DHK-a Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski.

U programu svečane akademije sudjelovali su članovi dječje folklorne skupine *Matoša*, **Martina Čeliković** iz Subotice i Klapa *Jelačić* HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina. Priređena je i revija šokačke nošnje iz Plavne koju je osmislila **Kata Pelajić**.

Z. Vasiljević

Kad se male ruke slože i ove godine u Tavankutu

Poziv za filmsku radionicu

Ovogodišnja filmska radionica *Kad se male ruke slože*, namijenjena učenicima koji prate nastavu na hrvatskom jeziku u osnovnim i srednjim školama u Vojvodini, bit će održana od 18. do 23. lipnja na Etno salašu *Balažević* u Tavankutu. Upis polaznika predviđen je prvoga dana radionice, u ponedjeljak, 18. lipnja u 9 sati na Etno salašu *Balažević*. Sudjelovanje na radionici je besplatno kao i prošle godine, osigurana je filmska oprema za sudionike i ručak tijekom dana. Radionica će moći primiti do 15 kandidata.

Kao i prošle godine mentori na radionici su redatelji **Zoltán Siflis**, **Irena Škorić** i **Branko Ištvančić** koji je ujedno i voditelj radionice. Na radionici će se polaznici

moći medijski opismenjavati, učiti o povijesti filma kao i o tome kako napraviti vlastiti film od scenarija do realizacije.

Radionicu organiziraju Udruga za audiovizualno stvaralaštvo *Artizana* iz Zagreba i Udruga *Inovativna mreža* iz Subotice. Ovogodišnja radionica će se odvijati uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, Društva hrvatskih filmskih redatelja i u suradnji sa ZKVH-om, HNV-om, HKPD *Matija Gubec* i OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu.

Za sve detaljnije informacije možete se javiti na e-mail: artizana.zagreb@gmail.com ili nastavnicima koji predaju u školama nastavu na hrvatskom jeziku te u Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

D. B. P.

VI. sajam slamarstva u Domžalama

Predstavile se i slammarke iz Tavankuta

Tri slammarke, članice slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* i Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame – **Jozefina Skenderović**, **Biserka Horvacki** i **Marija Rukavina** sudjelovale su na VI. sajmu slamarstva (Slamnikarski sajam) koji je prošloga vikenda održan u Domžalama u Sloveniji. Domžale je grad poznat po tradiciji izrade slamnatih šešira, što je bila i glavna gospodarska djelatnost ovoga mjesta krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća. Danas se u ovome gradu radi na očuvanju tehnike izrade šešira, njenog predstavljanja na različitim manifestacijama, ali i kroz muzejski postav koji prezentira povijest ove tehnike u Muzeju slamnatih šešira (Slamnikarski muzej). Sajam slamarstva u Domžalama okuplja danas sve one oblike stvaralaštva kojima je materijal slama. Tako su se među izlagačima predstavili oni koji slamu koriste kao materijal za izradu različitih predmeta: nakita, torbi, korpi, šešira, slika, igračaka za djecu...

Organizatori sajma su Općina Domžale i Muzej slamnatih šešira. Sajam je jednodnevni, a vrijeme njegovog održavanja je simbolično, jer označava i početak sezone nošenja slamnatih šešira. Osim izlagača slamarske tehnike iz Domžalea koji izrađuju šešire, na sajmu su sudjelovali i rukotvorci u tehnici slame iz Nizozemske, Hrvatske i Srbije. Stvara-

laštvo u tehnici slame iz Tavankuta predstavljeno je suvenirima i minijaturama od tog materijala. Tavankučani sada već četvrti put zaredom sudjeluju na ovom sajmu u Sloveniji.

I. D.

Proslava svetkovine Presvetog Srca Isusova i obljetnica osnutka HKD-a Šid

Uspjesi zahvaljujući zajedništvu

Svečanost u povodu proslave crkvenog goda župe Presvetog Srca Isusova u Šidu započela je 8. lipnja, molitvom litanija Srcu Isusovom ispred mozaika koji ga prikazuje iznad vrata crkve. Mozaik kao i vitraži 12 apostola na prozorima crkve dar su župljana župe Šid, koji su zajedno sa srijemskim biskupom mons. **Đurom Gašparovićem** i srijemskim svećenicima toga dana ispred svakog od njih molili apostole za zagovor. Osim velikog broja župljana iz Šida i okolnih filijala, svečanoj misi nazočio je i veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu **Gordan Bakota**, načelnica Općine Tovarnik **Ruža Veselčić-Šijaković**, kao i vjernici iz Tovarnika i Nijemaca iz susjedne Hrvatske.

Čestitku župljanima u povodu proslave svetkovine Presvetog Srca Isusova u svojoj propovijedi uputio je srijemski biskup mons. Gašparović, pozivajući vjernike da sve svoje strahove i nesigurnosti upute k Srcu Isusovom, sa zapovijedima ljubavi prema Bogu i bližnjima. Okupljenim vjernicima obratio se i župnik župe Šid vlč.

nice rade na očuvanju tradicijske kulture svojih baka i prabaka. Zahvalnost za svoj rad i uspjehe duguju, kako kažu, najviše župniku Bošnjakoviću, njegovom poticaju, kako duhovnom tako i materijalnom. Svoj rad udruga iz Šida predstavlja na manifestacijama kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj, a za nepunih mjesec dana članovi udruge će se predstaviti i u Bitoli u Makedoniji:

»S obzirom na to da sam postala predsjednica udruge tek prije dva mjeseca, mogu za sada samo reći da ću udrugu voditi 'utabanim stazama', a za ubuduće ćemo vidjeti«, kazala je predsjednica HKD-a Šid **Zorica Šafarik**.

»U planu nam je motiviranje mladih, koji nam se slabo priključuju. Pokušat ćemo ih motivirati tako što ćemo se i mi stariji uključiti u većem broju. Za neke stvari koje bih u radu udruge promijenila trebat će nam veća potpora, koju ćemo nadam se imati.«

Riječi ohrabrenja

U ime Veleposlanstva Hrvatske skup je pozdravio opunomoćeni ministar **Ivan Sabolić**.

»Drago mi je što se obistinila vizija koja se javila prije osam godina i koja vas i dalje drži zajedno. Vaše djelovanje pokazuje odlučnost i sposobnost za očuvanje hrvatske tradicije, kulture i običaja u ovom djelu Srijema. Ono što nam je danas potrebno je ulaganje u zajedništvo, izgradnja vizije koja

će uključiti što više Hrvata u ovom dijelu Srijema i Vojvodine. Želim vas stoga ohrabriti i reći vam da će Republika Hrvatska biti i dalje uz vas«, istaknuo je Sabolić.

Riječi podrške HKD-u Šid uputio je i predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**.

»Treba imati na umu da su se vremena doista promijenila. Hrvati iz Srijema ne mogu zaboraviti teške devedesete godine, ali je sigurno da se sada sve promijenilo na bolje. Bio sam nazočan 2011. godine kada je Šid posjetio tadašnji predsjednik Hrvatske **Ivo Josipović** i kada je te godine osnovana udruga u Šidu. Sjećam se tada kako je izgledala crkva, župno dvorište i župni dvor. Danas nakon osam godina ima puno promjena, počevši od izgrađene bine, potpuno renovirane crkve, župnog doma koje su i prostorije Društva, što je za divljenje. Proslava u Šidu potvrda je kako se treba raditi. Uz sve teškoće koje imamo, uz odlazak mladih, depopulaciju stanovništva, ovo Društvo je primjer sinergijskog djelovanja agilnog župnika i samoga Društva«, kazao je Bačić.

S. Darabašić

Nikica Bošnjaković zahvalivši se srijemskom biskupu na podršci u potpunoj rekonstrukciji župne crkve, izgrađene 1932. godine, kojoj je sada vraćen prvobitni oblik, a potom su urađeni i radovi na njenom kompletnom enterijeru. Također, zahvalio se i obiteljima iz župe Presvetog Srca Isusova koji su pomogli izradu mozaika i vitraža na crkvi. U večernjim je satima u župnom dvorištu upriličen bogat kulturno-umjetnički program pod nazivom *Srijemu od srca* kojim su članovi HKD-a Šid obilježili osam godina postojanja i rada te udruge. U programu su, osim mlađe i starije folklorne skupine domaćina u pratnji tamburaškog orkestra, pučke pjesnikinje **Anice Pinterović** kao i mladih recitatora iz Sota, nastupili i SKUD *Jednota* i KPD *Đura Kiš* iz Šida te pjevačka skupina *Sremice*, članice KUD-a *Matija Gubec* iz Ilače.

Motiviranje mladih

Za osam godina rada u HKD-u Šid formirano je više sekcija: folklorna, tamburaška, literarna, dramska, te sekcija *Šokice* čije čla-

Tematski koncipirani brojevi

Krajem ožujka katolički list Subotičke biskupije na hrvatskome jeziku *Zvonik* dobio je novog urednika. Odabirom svećenika iz biskupije ta uloga je pripala vlč. **Vinku Cvijinu**. Ovaj rođeni Subotičanin pohađao je Biskupijsku klasičnu Gimnaziju *Paulinum*, potom studij teologije u Đakovu, gdje je i zaređen za đakona. Nakon ređenja, đakonski praktikum obavljao je u župi sv. Antuna Padovanskog u Čantaviru. Za svećenika je zaređen u Subotici 2013., a danas obavlja dužnost upravitelja župa sv. Juraj, Vajska i sv. Ilija, Bođani.

U svome prvome uvodniku u *Zvoniku* rekli ste da su Vas već ranije pitali hoćete li biti urednik ovoga mjesečnika, no niste pristali. Što Vas je navelo na drugačije mišljenje?

Bilo je to prije više godina i pomalo u šali, pa nisam ni ozbiljno o tome razmišljao. Bio sam na početku svoje svećeničke službe, nisam dobro poznao strukturu *Zvonika*, a ni opseg posla koji obuhvaća urednički posao, a još manje sam poznao stanje na terenu. Stoga sam smatrao da ima mudrije i sposobnije subraće koja bi to puno bolje od mene vodili i radili. Istina jest da se ni sada puno toga nije promijenilo. Ali svako vrijeme nosi i svoje breme! I dalje sam mlad svećenik, ali sada puno bolje poznajem stanje na terenu, i dalje smatram da ima sposobnijih od mene, ali se isto tako osjećam dužnim našim vjernicima, koji tolike godine mole za nas svećenike. Iz tih razloga prihvatio sam biti urednik, iako i dalje nemam nikakve uredničke prakse, niti novinarskog znanja.

Župnik ste u Vajskoj i Bođanima, a *Zvonik* se tehnički radi i tiska u Subotici. Je li Vam to problem?

Problem nije, da je lagano – nije uvijek, ali zato postoje članovi uredništva koji su svi u Subotici. Bez njih ovaj bi posao bio nemoguć. Ja se po potrebi vozim tamo-vamo. Roditelji mi stanuju u Šandoru, pa nastojim spojiti ugodno s korisnim. Svi tekstovi za *Zvonik* stižu e- mailom. Stoga se većina posla može odraditi putem interneta. Tu nam uveliko pomažu društvene mreže preko kojih gotovo svakodnevno komuniciram s članovima uredništva.

Vratili ste neke stare rubrike, ali i unijeli svoj duh. Imate li kakvih uređivačkih planova za budućnost?

Zvonik je jedini katolički časopis na hrvatskom jeziku na našem prostoru, te kao takav ima dugogodišnju povijest i tradiciju, koju trebamo poštivati. Naravno da se prilike mijenjaju, te da trebamo ići u korak s vremenom. Sve to uveliko ovisi o broju i kvaliteti tekstova koje pišu naši dopisnici. Ne bih se puno zaletao. Za sada smatram da svaki broj *Zvonika* treba biti tematski definiran. Jedna od ideja s kojom sam krenuo u ovu avanturu jest ostvariti što bližu suradnju *Zvonika* s Radio Marijom i *Hrvatskom riječju*, a tako i s ostalim medijima koji putem interneta djeluju u našoj regiji, te tako zajedničkim snagama na različitim medijskim područjima djelovati u korist Crkve i našeg naroda. Tko zna, možda će to biti začetak nekog medijskog centra...

Kako se uspijevate financijski pokriti? Je li *Zvonik* većinom funkcionira na dobrovoljnom radu?

Izdavanje *Zvonika* financijski podupiru Hrvatska biskupska konferencija i Uprava za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama Republike Srbije. Osim njih, *Zvonik* se dijelom financira donacijama naših vjernika, kao i prihodom od prodaje. Valja spomenuti da bi bez pomoći donatora, *Zvonik* od prodaje mogao isplatiti troškove tiskanja i slanja, samo za tri, eventualno četiri broja godišnje. Simboličku naknadu primaju tehnička urednica, lektorica i korektorica, te urednik u vidu naknade putnih troškova.

Što je Vaša preporuka čitateljima, zašto kupiti i čitati *Zvonik*?

Zašto kupiti i čitati *Zvonik*? Pa ima ih jako puno, ali bih izdvojio samo jedan razlog! Biti župnikom i vjernikom na rubu dijaspore naše biskupije ima jedan poseban privilegij, a to je vidjeti surovu realnost, a nažalost i moguću budućnost naših župa. Mnogi zvonici u našoj biskupiji prestali su zvoniti jer više nemaju kome. Nemojmo dozvoliti da se to dogodi i s ovim *Zvonikom*.

Ž. Vukov

Sončani proslavili zavjetni dan

Svakog trećeg petka nakon blagdana Duhova Sončani slave blagdan neizmjerne Isusove ljubavi prema ljudima, blagdan Srca Isusova. U Sonti je to zavjetni dan. Od početka XIX. stoljeća Sontu su na taj dan često pohodile velike grmljavinske i tučonosne nepogode. Kako je poljoprivreda bila slabo razvijena, usjevi su davali male prinose, a i takvi bi nestajali u trenu. Bilo je zabilježeno i puno katastrofalnih požara, zapaljenih udarcima munja. S koljena na koljeno je prenošeno i predanje o prvoj sončanskoj crkvi, izgrađenoj od drveta, izgorjeloj baš na taj dan. Selom je harala i kolera i životinjska kuga. Narod je tada bio vrlo bogobožan, pa su se nakon godina stradanja Sončani zavjetovali Srcu Isusovom da će na taj dan postiti, slušati Božju riječ, biti ponizni, a 1842. godine su dragovoljnim priložima izgradili zavjetnu kapelu Srca Isusova. Uz nju je 1908. godine podignut zvonik sa zvonima koji je srušen 98 godina kasnije. Uz kapelu su izgrađene kapelice s postajama križnoga puta, ni one danas ne postoje. Uklonjene su 1989. godine radi gradnje mjesne kapele za sahrane, uz obećanje da će biti sagrađene nove. Na tom obećanju sve je i ostalo. Sončani i danas kapelu zovu Kalvarija, a većina ih ni ne zna da nosi ime Srce Isusovo. Na blagdan Srca Isusovoga misa se još i danas drži prije podne na prostoru ispred kapele, uz prisustvo još uvijek zamjetnog broja vjernika. Nekada, dok je Sonta imala puno više žitelja, pa tako i puno više vjernika, držala se i večernja misa, a u kapelu se hodočastilo tijekom cijeloga dana. U petak, na blagdan Srca Isusova, svetu misu je slavio sončanski župnik vlč. **Josip Kujundžić**, a nazočio je veliki broj vjernika, odjevenih u tamna ruha.

I. A.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Sve što jesmo primili smo od Boga

U ljudskoj je prirodi da sve želi shvatiti i svojim umom dohvatiti, pa i kad je Bog u pitanju. No, Bog je za nas otajstvo i koliko god se trudili nikada istinu o njemu ne možemo izreći do kraja svojim ljudskim rječnikom, niti svojim umom tu istinu možemo prokknuti. Uvijek ostaje nešto nejasno i nedokučivo. I svaka slika iz našeg života koju na Boga primijenimo, odgovara, ali ne u potpunosti. Tako i Isus, iako je živio među ljudima, na prvi pogled isti kao i svi drugi Izraelci onoga vremena, ipak je u sebi nosio nešto tajanstveno, što ljudi nisu mogli razumjeti niti objasniti, nosio je u sebi otajstvo Sina Božjeg, koji, iako je postao čovjekom, ipak nadilazi čovjeka.

I Božje kraljevstvo za nas je otajstvo. Mnogo toga o njemu znamo, ali opet ostaje ono nešto našem shvaćanju skriveno. Isus nam je o njemu ispričao mnoge prispodobе kojima pokušava dočarati tajnu Božjeg kraljevstva, približiti nam to otajstvo da ga bolje razumijemo. Ipak, sve te slike koje koristi, iako ga opisuju, ne mogu ga predstaviti u svoj njegovoj punini. Zato Isus i kaže: »Kako da prispodobimo kraljevstvo nebesko...« (Mk 4,30), jer zna, kako god da ga predstavi, to neće biti u potpunosti, ostat će nedorečeno. Božja stvarnost nadilazi naš svijet, naš jezik i naše pojmove. Ipak, djelić te stvarnosti otkriva nam Isus svojim prispodobama.

Božji darovi

Kaže Isus da je kraljevstvo Božje kao kad si-jač baci sjeme na njivu pa, spavao on ili bdio, sjeme naraste (usp. Mk 4,26-27). Ova prispodoba, ne samo da otkriva tajnu kraljevstva Božjeg, nego i stavlja čovjeka na njegovo mjesto. Jer, čovjek, ponekad, poslije nekih uspjeha i dostignuća, poslije stjecanja određenog iskustva na nekim područjima, postane umišljen, misli kako je glavni, kako je utjecajan i da ništa bez njega ne može. Uzima si za pravo da misli kako je sposoban i što postiže, postiže zahvaljujući samom sebi. No, Isus podsjeća čovjeka da nije on onaj koji daje da su neke stvari ovakve ili onakve, ne događa se ništa zahvaljujući ovom ili onom čovjeku. Bog je onaj koji vodi i upravlja. Sve naše sposobnosti dolaze od Boga. Možemo mi težiti i htjeti, ako nam Bog ne daje, sve je uzalud.

Stoga, prestanimo biti hvalisavci, nego počnimo zahvaljivati Bogu za primljene darove.

Budimo svjesni da društveni položaji, utjecaji i ugled nisu ništa što u Božjim očima vrijedi, u njegovom kraljevstvu to nema nikakvu cijenu. Ako smo to postigli nekim svojim sposobnostima, te su sposobnosti od Boga primljene, ali ne da bismo se njima hvalili nego da bismo njima radili na korist Crkve i kraljevstva Božjeg. Uspjeh i slava samo su kušnja na kojoj padamo kad počnemo uobražavati kako smo sve sami postigli, kako vrijedimo više od drugih i kako nam nema ravnih. Nikada ne smijemo zaboraviti da sve što možemo, znamo, imamo, pa i sam naš život dar je od Boga. Primljenim darovima treba se služiti za Božje kraljevstvo.

Kraljevstvo Božje traži ponizne

Sličnu poruku možemo izvući i iz prispodobе o zrnju gorušičinu. Isus kaže kako je njeno zrno manje od sveg sjemenja, ali kad naraste bude veća od sveg povrća, toliko da se na njenim granama gnijezde ptice (usp. Mk 4,30-32). Kraljevstvo Božje ne treba ohole, umišljene, sigurne. Takvi su dostatni sami sebi. Ono traži ponizne, koji su svjesni svoje malenosti pred Bogom, koji znaju da trebaju rasti, mijenjati se, popravljati se, koji su svjesni svoje nesavršenosti. U srcima takvih Isus pronalazi svoje mjesto, to je ono što on želi. Po takvima raste i Božje kraljevstvo na zemlji, jer oni dopuštaju Bogu da po njima i u njima djeluje, te postaju Božji suradnici u ovome svijetu i donositelji njegova kraljevstva.

Važno je zapamtiti da nisam ja onaj koji donosi kraljevstvo, nego Bog preko mene djeluje i ostvaruje svoje kraljevstvo. Nema ljudske zasluge, nego Bog je onaj koji čini. Čim počnemo misliti da smo sami zaslužni, zatvaramo vrata Bogu i njegovom djelovanju. Bog traži poniznost. On nas ne želi ponižavati, nego želi da shvatimo i realno sagledamo sebe, da postanemo svjesni svoje malenosti kao stvorenja pred Stvoriteljem, da postanemo svjesni koliko smo od Stvoritelja ljubljani, te nam daje darove kojima možemo toliko toga ovdje na zemlji učiniti, a da te darove nismo zaslužili, već dolaze od njegove ljubavi.

Božje kraljevstvo pripada poniznima, a ne oholima. Zato nemojmo pasti pred kušnjama uspjeha i položaja koji smo stekli u društvu, nego zahvalimo za primljene darove i stavimo ih u službu širenja Božjeg kraljevstva na zemlji.

Deset tajni dugog i zdravog života

Postoji li tajna – ili više njih – dugog i zdravog života? To je pitanje bilo postavljeno grupi medicinskih stručnjaka i ovdje je 10 »novih tajni«, to jest savjeta, koje oni smatraju najvažnijima za postizanje zdravog i dugotrajnog života.

Radite ono što vas čini sretnim. Eksperti mentalne medicine, psihijatri i psiholozi, tvrde da su sretne osobe značajno otpornije na bolesti. Ovakvo dobro zdravlje temeljeno je na snažnom unutarnjem zadovoljstvu i sposobnosti da se izvuče najbolje iz okolnosti koje nisu idealne. Ako u nekim nepovoljnim situacijama možete sebe prisiliti da razmišljate o lijepim i sretnim stvarima i događajima, postoji vjerojatnost da ćete postići stvarno dobro raspoloženje. Vi ste taj koji boji vaš svijet ružičasto ili sivo!

Smijte se često i glasno. Pravi, dobar smijeh je jedan od najboljih lijekova protiv tjeskobe. Sposobnost osobe da se smije i da cijeni smiješne stvari je isto tako važan podatak o njoj i koristan indikator stanja njezinog zdravlja, kao što su i drugi podaci. Na primjer, krvni tlak, brzina pulsa, tjelesna težina itd.

Preuzmite odgovornost za vaš stav prema bolesti. Specijalist pedijatar **Mathews** kaže da bolest ne smije nikad biti »štaka« na koju će se netko osloniti, napose u djetinjstvu. Ako dijete uvidi da mu »biti bolestan« pruža mogućnost manipulacije i kontrole okoline, on će nastaviti upotrebljavati to »oruđe« i kasnije kao odrasla osoba. Bolest mora biti nešto što se mora svladati. Ako to nije tako, to jest ako bolest postaje korisna za osobu, stanje te osobe se neće nikad poboljšati.

Osigurajte si dobar noćni san. Spavanje je najefikasniji način da se postigne onaj stupanj odmora i osvježanja koji je potreban centralnom nervnom sustavu da bi mogao obavljati svoje aktivnosti. Ne

samo noćni san, već i nekoliko minuta dremuckanja tijekom dana ima povoljan i koristan učinak na organizam, a naročito u prevenciji oboljenja uzrokovanih stresovima. Dr. **Gnap**, stručnjak za poremećaj sna, kaže da moramo nekoliko puta dnevno zaustaviti naše aktivnosti na nekoliko minuta, opustiti se i pokušati si zamisliti vrlo ugodne scene. Ovo će pomoći da »reprogramiramo« naš mozak, pa će možda i problemi s pušenjem, uzimanjem prekomjernih količina hrane, alkohola (i droge) biti lakše savladivi.

Već danas poduzmite nešto u svezi vlastitih nezdravih stres-signala. Psihosomatska oboljenja izazvana su i odražavaju se stresom i emotivnim napetostima. Medicinski psiholozi tvrde da svakodnevnih bolesti u svojoj pozadini imaju isto toliko psihičkog koliko i fizičkog. Glavobolje, prehlade, križobolje... mogu biti znakovi da nešto nije u redu. I to je obično nešto s čim se osoba ne želi suočiti. Fizičke se tegobe izgleda nekako više respektiraju nego emotivne i čovjek se s njima lakše nosi. Prema tome, mi izbjegavamo da se suočimo s onim u nama i »prehladimo se«. Stres sam po sebi niti je dobar, niti je loš.

Stres je sastavni dio života. Međutim, ono što je važno je način kako se prema njemu odnosimo. Valja naučiti razumjeti naše vlastite pojedinačne stres signale i upotrijebiti te informacije na konstruktivan način, umjesto potisnuti ih negdje unutar sebe i gdje se onda nalaze poput »tempirane bombe«, kaže psiholog **Freundenberger**.

Uživajte u uzbuđenju od pozitivnog stresa. Potpuno odsustvo svih stresova nije formula za zdravo življenje. Izvjesna količina stresa je od vitalne važnosti za opće blagostanje. Prof. **Selye**, velik istraživač, kaže: »Nažalost, postoji znatna konfuzija o tome što je

Nemanja Dekan, tamburaš, lovac i strijelac

Tambura u duši, lovstvo u genima

Trinaestogodišnji **Nemanja Dekan**, učenik VI. razreda OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti, od malih nogu je posvećen tamburi, lovstvu i streljaštvu. Polaznik je Glazbene škole *Stevan Hristić* iz Apatina, izdvojeni odjel tambure u Sonti s nastavom na hrvatskom jeziku.

U prvoj si generaciji škole tambure u Sonti. Otkud i od kada kod tebe ljubav prema ovom glazbalu?

Još odmalena sam s ocem i djedom odlazio na mnoge festivale, kako u Vojvodini, tako i u Slavoniji. Taj zvuk tambure uvukao mi se u dušu, postao je dio mogega bića i vrlo često me je obuzimala žalost što ju ne znam svirati. Mojoj sreći nije bilo kraja kad je formiran ovaj odjel u Sonti, upisao sam se među prvima. Sada već dosta toga sviram samostalno. Naša nastavnica tambure, prof. **Emilija Pušić**, veliki je znalac i vrstan pedagog, pa nam neosjetno, opušteno, na svakom satu samo povećava ljubav prema ovoj, za mene kraljici među glazbalima.

Sončani su u više navrata nazočili vašim javnim nastupima, pa su svjedočili i o svirci koja je polučila i neke nagrade. Kako si u tome uspio za relativno kratko vrijeme?

Mislim da je tome doprinijela velika ljubav prema tamburi svakog od nas ponaosob. Pored svega što nam nastavnica prenese u školi, svatko od nas puno vremena vježba i kod kuće. Mislim da je jednim dijelom za sve uspjehe zaslužna darovitost, ali sama po sebi, bez upornog rada, bez puno sati vježbanja, uspjeha ne bi bilo. Iako bih po godinama trebao biti 4. razred glazbene škole, stjecajem okolnosti tek sam 2. Upravo zbog upornog vježbanja napredovao sam ubrzano, pa se na smotrama natječem, da se malo pohvalim i osvajam nagrade, u kategoriji 4. razreda.

Osim za svirku, osvajao si i neke nagrade u streljaštvu. Treniraš li sustavno?

Streljaštvo treniram u Somboru, u klubu *Black Horse*. Treninzi su mi uveliko pomogli da se oslobodim treme kad smo moji drugari

uopće stres i kako s njim postupati. Stres je tjelesni nespecifični odgovor na bilo kakav zahtjev kojemu je organizam izložen, bez obzira je li taj zahtjev ugodan ili ne. Sjediti u zubarskoj stolici je stresna situacija, ali je isto stresna situacija izmjenjivanje strastvenih poljubaca među ljubavnicima. U oba slučaja vaš se puls ubrzava, disanje je ubrzano, a i srce jače kuca. Ipak, koji bi se čovjek na ovom svijetu odrekao tako ugodnog ljubljenja samo radi prisutnog stresa? Naš cilj ne smije biti potpuno izbjegavanje stresa.

Njeguajte radoznalost koju ste pokazivali kao dijete. Ljudska bića imaju jaku genetsku predispoziciju da budu radoznali, da žele istraživati, čak i u starijoj dobi. Međutim, u ljudskom društvu taj je nagon često osujećen. Prekomjerno i prečesto onemogućavanje tog nagona na koncu nepovoljno utječe na opće stanje organizma.

Vodite brigu o tome što jedete i koliko jedete. Budući da su u osnovi svake hrane kemijski spojevi, treba voditi brigu da si osiguramo uravnoteženu i raznovrsnu ishranu, što je od centralne važnosti za dobro zdravlje.

Nastojte da barem povremeno postignete unutarnji mir i tišinu. Medicinski stručnjaci već su davno utvrdili da tišina igra važnu ulogu u ozdravljenju. To je i jedan od razloga zašto se bolesniku najčešće propisuje mirovanje u krevetu. Postalo je očito da kod čovjeka stanja duboke unutrašnje tišine imaju veliku snagu da povrate ravnotežu i harmoniju kod velikog broja fizičkih i psihičkih oboljenja. Većina ljudi, kao žrtve današnjeg tempa života, ne mogu izdržati pola sata ili čak nekoliko minuta tišine, a da ne postanu razdražljivi ili nervozni. Kako postići to stanje mira? Mnogi ljudi pokušavaju različite tehnike meditacije i relaksacije, dok si drugi pomažu dugim šetnjama u prirodi, vožnjom po moru, ribolovom, ležanjem na plaži ili pomoću jogginga.

Budite prisni s onima koje volite. »Površan, brz poljubac u obraz ne može biti zamjena za topli zagrljaj, a isto tako i konvencionalno rukovanje ne može biti zamjena za ruku koja nježno dodirne i pomiluje«, kaže poznati antropolog **Montagu** u svojoj knjizi »Dodirivanje«. On objašnjava: »Na tok i rezultat mnogih bolesti u dobroj mjeri utječe i kvaliteta podrške dodirom«.

dr. Ivo Belan

i ja išli na školska natjecanja u streljaštvu. Na općinskom smo osvojili 3. mjesto. Kako smo bili daleko najmlađa ekipa, svi kažu da je to veliki uspjeh i kako ćemo stjecanjem iskustva vjerojatno ostvarivati i bolje rezultate.

Izdanak si obitelji dobro znanih u sončanskom lovstvu. Nastavljaj li i tu tradiciju?

Svakako. Najmlađi sam aktivni lovac u Sonti. Veliki sam zaljubljenik u prirodu, a u lov sam s djedom **Željkom** odlazio još od četvrte-pete godine. Tada je i buknuła ova ljubav, a nije bilo sretnijeg dječaka od mene kad mi je djed kupio pravu lovačku odoru. Član sam sončanskog LD *Fazan* i skoro redovito odlazim u lov, razumljivo, zbog godina uvijek u pratnji nekog od starijih lovaca. U početku su to bili otac **Vladan** ili djed, sada već bilo koji lovac iz naše grupe.

Ne žališ životinje i ptice na koje pucaš?

Lov nije prosto pucanje na životinje, tu nas mnogi brkaju s krivolovcima. Kao i drugi sportovi, i lov ima svoja davno utvrđena pravila, koja svaki pravi lovac zna i poštuje. Lovimo životinje s razlogom predviđene za odstrel, ali imamo i puno aktivnosti glede njihove zaštite. Zimi ih dohranjujemo, svake godine u tu svrhu organiziramo više dragovoljnih akcija. Imamo i akcije tamanjenja štetočina, primjerice šakala, koji su prava pošast za područja koja nasele. Oni za svoju ishranu tamane doslovce sve životinje sitnije od njih, a u čoporu često napadaju čak i krupnije. Stoga i tvrdim da lov nije ubijanje, nego skup aktivnosti za očuvanje ravnoteže u prirodi.

Ivan Andrašić

RECEPT NA TACNI

UGODAN PETAK

Prije nekoliko tjedana imali smo se priliku družiti sa Šveđanima, a na poklon smo dobili interesantnu knjigu o švedskoj kuhinji. Knjiga je puna sjajnih recepata i sve to je upakirano u odličan dizajn i nemoguće joj je odoljeti.

Uz servirane recepte knjiga je puna i interesantnih informacija o švedskoj kulturi, nekim njihovim običajima i totalno unosi osvježenje. Najviše mi je za oko upao *Cosy Friday* ili na našem jeziku *Ugodan petak*. Naime, radi se o opuštajućem obroku i druženju koje priprema i opušta atmosferu za vikend. Naglasak je više na okupljanju članova kućanstva nego na samom obroku. Uglavnom se biraju jela za koja je svatko master šef i svi mogu dati doprinos pripremi jela.

E, pa vrijeme je da uvedemo *Ugodan petak* i u naše živote. Što da ne, sve što okuplja obitelj, a uz to fino miriše, vrlo je dobrodošlo na našu tacnu. Ovog puta ćemo se zabaviti pizzom, jer je interesantno koliko Šveđani vole domaću pizzu i recepti za nju ne ograničavaju, nego samo usmjeravaju. Dakle, našnja tema je pizza s gljivama i špinatom.

Potrebno: 25 g svježeg kvasca / 250 ml mlake vode / 1 žličica morske soli / 1 žlica maslinovog ulja / 350 g oštrog bijelog brašna / 500 g svježih gljiva / 2 žlice maslaca za prženje / 5 rukohvata punih naribanog svježeg sira / 60 g baby špinata / maslinovo ulje / papir za pečenje.

Postupak: Rastopite kvasac u mlakoj vodi, dodajte sol i maslinovo ulje i miješajte dok kvasac ne bude skroz rastvoren. Dodavajte polako brašno i miješajte desetak minuta dok se tijesto ne počne odvajati od posude i postane glatko i sjajno. Ostavite tijesto da odmori i naraste pola sata ispod krpe. U međuvremenu isjeckajte gljive i propržite ih na tihoj vatri oko 7-8 minuta. Začinite ih solju i paprom. Dobijeno tijesto podijelite na četiri dijela. Jedan dio stavite na papir za pečenje kojim ste obložili pleh i pokušajte ga rukama raširiti i učiniti što tanjim. Pospijte tijesto sirom i gljivama, te pokrijte špinatom i pecite 10 minuta dok tijesto ne postane smeđe po rubovima. Pospijte malo maslinovog ulja od gore i servirajte.

Izazov: Šveđani vole baš tanko tijesto, probajte i vi odgovoriti na ovaj izazov.

I ne zaboravite okupiti i uposliti sve ukućane, jer *Cosy Friday* je zabava za sve.

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (116)

Mladi i školovani u zrakopraznom prostoru

O d vremena završetka II. svjetskog rata (kamo spada i trenutak osnutka subotičkog HNK) do kraja šezdesetih i početka sedamdesetih godina XX. stoljeća zbile su se krupne i bespovratne društvene promjene. Europa i Amerika su proključale, što je vidljivo i na kazališnoj sceni, a prije toga tijekom dimenzioniranja repertoara. Gledateljstvo, zasićeno iskustvima svih epoha slavne i velike, kako vlastite, tako i ine prošlosti, očekuje i traži promjene scenskog motrišta i naracije, pa u to ime tolerira, pače traži unutar toga, primjerice na tragu naplavina uličnog novogovora i neminovno repertoarsko propitivanje sudbine dramskoga predloška u kazalištu »njegova« vremena.

Među ostalim, tomu u prilog svjedoči tekst redatelja **Petra Šarčevića** naslovljen s *Bijes i zvuk Johna Osborna* [Rukovet, 2.-3. 1969.] potaknut njegovim kazališnim komadom *Osvrni se u gnjevu*, ili *Mladi i gnjevni*, ovisi tko ga je i kako prevodio, tiskan u subotičkom časopisu *Rukovet* početkom 1969. godine, kao svojevrsan Šarčevićev zagovor **Johna Osborna**, čiji komad nakon praizvedbe privlači pozornost mnogih, a ondašnji su ga kritičari ocijenili revolucionarnim preokretom u britanskoj drami.

Lik gubitnika iz srednje generacije Osborna uspješno oblikuje i u drami *Neprihvatljiv dokaz*, potom su mu neki dramski tekstovi preneseni na filmsko platno, a i sam je djelovao kao scenarist.

Bliske tematike su i ostala njegova kazališna djela kao što su: *Zabavljač*, *Epitaf za Georgea*, *Luther* i druga. Uistinu, John Osborn i njegov junak **Jimmy Porter** označili su dolazak onih mladih, gnjevnih ljudi koji su radikalno zadirali u onodobnu britansku društvenu i političku svakodnevicu, destruirajući ju, u ponekim se aspektima, doimalo, čak i anarhistički.

»Svaka revolucija ima svoju krstaricu Auroru«, piše Petar Šarčević, »s koje će u jednom odsutnom trenutku biti ispaljeni hici – vjesnici novog doba. Aurora revolucije britanskog teatra bila je pozornica malog londonskog kazališta *Royal Court* odakle su 1956. godine zagrmjeli topovi *Hamleta iz Wolwerhamptona*, Jimmyja Portera, junaka drame mladog i nepoznatog pisca Johna Osborna, topovi koji će označiti početak sustavnog rušenja svih Zimskih dvoraca Gordog Albiona od strane jedne blistave plejade značajnih pisaca, sjajnih ansambala i prvorazrednih redatelja i glumaca.

Harold Pinter

Bertolt Brecht

John Osborne

Mladi posvuda suočeni s otporom

U narednih desetak godina ta će plejada osvojiti svijet. Djela Johna Osborna, **Harolda Pintera**, **Johna Ardena**, **Arnolda Weskera** i drugih doći će i na naše pozornice, a prvo će biti djelo *Osvrni se u gnjevu* Johna Osborna. Ova revolucija nije došla slučajno i neočekivano. Ako ste malo promotori struktura britanskog društva tih godina, lako je ustanoviti korijene nezadovoljstva te mlade gnjevne generacije koja je ulazila u život nailazeći na nepremostive otpore na svim područjima. Tih dana, konzervativci smjenjuju na vlasti laburiste. Iako kratkotrajan, laburistički mandat donio je socijalne reforme kojima se u tom trenutku mogla pohvaliti samo Švedska. Zahvaljujući općoj zaposlenosti i konjunkturi, niže klase počinju osjećati blagodat iz poboljšanih zarada, novina u zakonu o školovanju, nadalje sustavu stipendiranja i otvaranja novih sveučilišta, što omogućuje mnogo većem broju mladih ljudi stjecanje akademskog obrazovanja. No, dok je zakonodavstvo držalo korak s vremenom, društvo je polagano kaskalo.

Ni u jednoj zapadnoj zemlji klasni sustav nije se tako cjelovito održao kao u Britaniji i, u toj čvrstoj hijerarhiji klasa, školovana djeca radnika odjednom su se našla u zrakopraznom prostoru – u klasu iz koje su potekla nisu se mogla vratiti, izmijenivši način mišljenja, govora i gledanja na svijet, a više klase (srednja, viša srednja i viša) kamo bi po kvalifikacijama pripadala, nisu ih prihvaćale jer se pripadnost u njima ne zasniva na istim školskim kvalifikacijama ili društvenim aspiracijama, već prvenstveno na društvenom podrijetlu.

Ni naprijed, ni nazad? – Onda u pobunu!

I u ovoj situaciji John Osborn je bio prvi koji je s pozornice dao znak za pobunu. »Kao kazališni komad Osborneovo djelo jedva da

postoji. Autor je sve solilokvije napisao za svoga *Hamleta* iz *Wolwerhamptona* i praktički izostavio sva druga lica i radnju. Ali u tim solilokvijima može se čuti novi glas 1950-ih godina, zdvojan, divlji, pun mržnje i mjestimično vrlo smiješan, zapisao je **T. C. Worsley**. Najveći dio kritike dočekao je djelo na nož, publika ga je isprve ignorirala, a jedan od rijetkih koji je odmah shvatio o čemu je riječ bio je **Keneth Tynen**, najveći poslijeratni engleski kazališni kritičar, jednako mlad, gnjevan i nepoznat kao i Osborne. (*Osvrni se u gnjevu* je najbolja drama mladog čovjeka napisana posljednjih deset godina.). Katastrofu i pad u zaborav bez odjeka, neočekivano je spriječila televizija. Prikazala je nekoliko odlomaka iz predstave i publika je došla da vidi tog *Hamleta* i *Vertera* iz potkrovlja, koji je završio studije, a prodaje sladoled, između ostalih neprimjerenih poslova kojima se mora baviti...

Vrata su, dakle, otvorena u svijet i Osborne na čelu čitave plejade mladih ulazi na velike pozornice komercijalnih kazališta ne samo u Europi. Mnogi poznati redatelji i glumci se prihvaćaju posla na njihovim djelima. Legenda britanskog glumišta poput **Sir Laurencea Oliviera** pristaje igrati glavnu ulogu prilikom praizvedbe drugog Osborneovog komada *Zabavljač*, a i prosvjed u ovom djelu je, ipak, druge vrste nego u prvom njegovom komadu. Prema vlastitom priznanju Osborne ovaj je komad pisan pod jakim utjecajem **Bertolta Brechta**, što pokazuje njegova formalna povezanost, ali i songovi – navodi među ostalim redatelj Petar Šarčević u svom tekstu o počecima ovoga britanskoga teatarskoga prevrata.

Održan drugi susret katedralnih bandaša i bandašica

Predvoditelji običaja žetvenih svečanosti

U sjedištu UBH *Dužijanica* u Subotici održan je 12. lipnja drugi susret katedralnih bandaša i bandašica, koji čine jedan od odjela te udruge. Na susretu se okupilo trideset bandaša i bandašica. Sve prisutne je pozdravio msgr. dr. **Andrija Anišić**, predsjednik UBH *Dužijanica* a prenio je i pozdrave ravnatelja Udruge **Marinka Piukovića**. U svom govoru on je naglasio da je neposredni povod tog drugog susreta proslava ovogodišnje jubilarne *Dužijance* kao i manifestacija *Dužijanica* u Zagrebu. Predsjednik je pozvao prisutne bandaše i bandašice da se napune ponosom i radošću što su određene godine i prošlosti *Dužijance* baš oni imali ulogu predvoditelja toga divnog običaja bunjevačkih Hrvata. Ujedno ih je podsjetio da Udruga *Dužijanica* uvijek najprije računa s njihovom podrškom, jer njima nije potrebno tumačiti što je *Dužijanica* i koliko je ona važna, jer im je *Dužijanica* duboko u svijesti i u srcu. Stoga ih je pozvao da se uključe u ovogodišnju proslavu jubilarne *Dužijance*. Naime, ove godine *Dužijanica* obilježava tri jubileja: 50 godina održavanja prve *Gradske Dužijance* kada je ona prvi put u socijalističkom sustavu izišla u javnost, dok je do tada smjela biti i bila manifestacija tog predivnog običaja, ali samo u crkvi. Nažalost, to nije dugo trajalo, jer su takvo veličanstveno slavlje *Dužijance* u javnosti omele i zabranile tadašnje vlasti. I od 1972. godine »prava« *Dužijanica* je ponovno bila samo ona održavana u crkvi, konkretno u subotičkoj katedrali s bandašicinim kolom, koje se održavalo u krugu bandašicine obiteljske kuće.

Godine 1968. prvi puta je javno održana i manifestacija *Takmičenje risara*, stoga je ove godine i zlatni jubilej te manifestacije. Godina 1993. predstavlja novu, značajnu prekretnicu u povijesti *Dužijance*, tada je naime, prvi puta održana *Dužijanica* kao jedinstvena manifestacija, jer su se ujedinile tzv. Gradska i Crkvena *Dužijanica*. I tako je sve do danas, zaključio je dr. Anišić. On je naglasio da se ove godine slavi srebrni jubilej, 25. obljetnica toga značajnog događaja. Naglasio je kako je vodstvo Udruge u nedavnom susretu s gradonačelnikom Subotice zaključilo da je to jedinstven slučaj u regiji da jednu tako značajnu manifestaciju zajedno organiziraju i podržavaju i Grad i Crkva.

U povodu navedenih jubileja ove godine će se održati i manifestacija *Dužijanica* u Zagrebu koju je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske označio i podržao kao najvažniju manifestaciju hrvatske zajednice u Srbiji. Ta manifestacija održat će se u hrvatskoj metropoli, Gradu Zagrebu, 18. i 19. kolovoza ove godine.

Predsjednik UBH *Dužijanica* pozvao je bandaše i bandašice da se uključe u proslavu tih jubileja i te manifestacije aktivnim sudjelovanjem kao i da svojim volonterskim radom daju svoj doprinos i u organizaciji navedenih manifestacija. Na to je posebno pozvao mlađe bandaše i bandašice, a starije je pozvao da sudjelovanjem u svečanim povorkama u Subotici i Zagrebu posvjedoče svoju ljubav prema *Dužijanci* i očituju koliko su i danas počašćeni što su nekoć bili katedralni bandaši i bandašice.

Zatim se svima obratio **Miroslav Kujundžić**, koordinator odjela *Bandaši i bandašice* pri UBH *Dužijanica*. On je naglasio kako odjel *Bandaša i bandašica* može biti jedan od najznačajnijih pri toj Udruzi i može dati značajan doprinos radu same Udruge. U tom smislu pozvao je okupljene bandaše i bandašice da budu promotori *Dužijance* gdje god to mogu te da se na vrijeme jave za aktivno sudjelovanje u navedenim manifestacijama kako bi mogli na vrijeme dobiti nošnju, ukoliko im je potrebna i da bi se moglo urediti sve potrebno za sudjelovanje u *Dužijanci* kako u Subotici tako i Zagrebu. On je upozorio i na druge važne tehničke momente u pripremi navedenih slavlja.

U druženju poslije službenog dijela susreta okupljeni bandaši i bandašice oživjeli su uspomene iz godina kada su oni bili na čelu slavlja *Dužijance* i dogovorili neke konkretne stvari za ovogodišnja slavlja. Oni su ujedno ostavili svoje kontakte i očitovali svoju spremnost da u određenim područjima pomognu u organizaciji *Dužijance* kao i u radu same UBH *Dužijanica*.

Taj čudesan životinjski svijet!

Koje životinje najbolje pamte?

ČIMPANZA – zanimljivo je kako je čimpanzama dovoljan kratak pogled kako bi upamtile deset-tak brojeva na ekranu računala i njihov položaj. Pa i ako ih poželite ometati, to im neće smetati.

Među njih spada i SLONICA. Po mirisu svojega slonića, slonica uspijeva zapamtiti gdje se njeno slonče igra i kuda je krenulo, pa ako zatreba zna gdje ga može tražiti.

Pamćenje kod HOBOTNICE povezano je s čak pola milijarde neurona. U situacijama u kojima joj je život

u opasnosti pamćenje ulazi u fazu u kojoj životinja pamti svaki detalj. Tako hobotnica nikad ne zaboravlja svojeg neprijatelja.

MORSKI LAVOVI imaju iznimno dugotrajno pamćenje. Iako im je životni vijek oko 25 godina, morski lav pamti što je naučio prije deset godina.

U susret Dužijanci

Mali bandaš i bandašica

Vikend koji je pred nama rezerviran je za djecu i njihovu zahvalu Bogu za žetvu. Ove godine za maloga bandaša izabran je **Marijan Rukavina**, a za malu bandašicu **Kristina Šarčević**. Tim povodom razgovarali smo s njima. Iako uzbuđeni, spremni su za nedjelju i iščekuju s radošću ovaj susret. Naime, već u subotu (sutra) 16. lipnja tijekom dana djeca će sudjelovati u *Dužijanci*, kada će biti organiziran izlet i etno radionice, a navečer u 20 sati bit će smotra dječjeg folklora i predstavljanje malog bandaša i male bandašice na Gradskom trgu u Subotici.

U nedjelju, 17. lipnja, u 10 sati će biti služena sveta misa zahvalnica u katedrali sv. Terezije Avilske, a nakon mise će biti procesija oko crkve.

Marijan i Kristina su odlični učenici, oboje su završili treći razred i ovogodišnji su prvopričesnici. Njih dvoje su i rođaci, pa se odavno poznaju i druženje im nije strano.

Mali bandaš

Marijan dolazi iz obitelji **Đurđice i Dejana Rukavine**, a ima i dvije sestre: **Anu i Milu**. Aktivan je u svojoj župi sv. Roka u Subotici i učenik je Osnovne škole *Ivan Milutinović*, a odnedavno je krenuo i na folklor u Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo*. Za to da će biti mali bandaš prvo je čuo od male bandašice Kristine.

»Mama i tata su znali, ali mi nisu još rekli, pa kad je Kristina sa svojom obitelji bila kod nas ona mi je prva rekla«, kazao je Marijan.

Marijan se i prijašnjih godina oblačio u nošnju za *Dužijancu*, ali i za blagdan Duhova kada je imao ulogu *pastira* i išao s *kraljicama*. Kako nam je rekao, nošnja je već spremna, a obući će bunjevačku narodnu nošnju i to košulju, čakšire, čizme i svileni prsluk, koji se specijalno šije za njega.

Iako još ne zna točno kako će sve izgledati, raduje se i željno iščekuje da nedjelja osvane.

Mala bandašica

Kristina dolazi iz obitelji **Mirjane i Miroslava Šarčevića**, te ima još dvije sestre: **Mariju i Valentinu**, i dva brata: **Davida i Filipa**. Također je aktivna na svojoj župi *Isusova Uskrnuća*. Učenica je Osnovne škole *Matko Vuković*, pohađa nižu Muzičku školu, instrument tambura i odnedavno ide na fol-

klor u Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo*. O tome kako je saznala da je baš ona izbarana biti malom bandašicom rekla je da joj je prvo mama rekla, a onda je došao katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** pitati nju i njene roditelje. Kristina također išče-kuje ovaj radostan dan i drago joj je da ima tako važnu ulogu.

»Još uvijek ne znam kako će sve to biti, ali se tome veselim«, kazala je Kristina.

I ona nam je rekla kako je nošnja spremna i da će biti obučena u šling i svilu, detalje nećemo otkrivati.

Osim Kristine i Marijana, u nošnju će se obući i njihova braća i sestre, a i prijatelji iz škole. Kako će sve to izgledati, možete doći i vidjeti u subotu i nedjelju, te ujedno skupa s djecom zahvaliti Bogu za žetvu.

Ž. V.

Održana završna priredba u vrtiću *Marija Petković Biser*

Uskoro školarci

I ovog tjedna smo se družili s predškolicima. U utorak, 12. lipnja, održana je završna priredba u vrtiću *Marija Petković Biser* u Aleksandrovu. Po mnogo čemu je ova priredba bila posebna, najprije za naše drugare koji su stasali za školarce. Od jeseni njih petero bit će ponosni prvašići. Za to su ih pripremile njihove odgojiteljice **Mira Ivanković**, **Nada Gabrić** i **Slađana Tikvicki**.

Međutim, oni nisu bili sami. Uz predškolke kao glavne zvijezde igrali su, pjevali, glumili, recitali, kratko rečeno pokazali sve što

su naučili, i ostali drugari iz vrtića. Bilo je lijepo i za pamćenje, što vidite i na slikama. A sada, nekoliko dana nakon priredbe, kad se sve umirilo, malo smo tužni jer smo se morali oprostiti od naših drugara. No, na jesen već stižu novi kojima treba pomoć i prijateljstvo, a tko to bolje zna od nas?! Na koncu, dozvolimo našim predškolicima da nastave svojim putem, a sretat ćemo se mi još dugo. Ako nigdje drugdje, onda sigurno na *Hrckovim* stranicama.

B. I.

Sutra susret ministranata u Tavankutu

Tradicionalni susret ministranata Subotičke biskupije bit će održan sutra u Tavankutu u crkvi Srca Isusova. Toga dana bit će, kao i svake godine, održana misa, druženje i natjecanja.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

Srebrna akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.
Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.
Naprodaj bunjevačka ruva od paje, suknja, sefira, satena, pregače, marame plišane, rojtoš svilene, delinske, kaputi muški i ženski, šepica, šeširi, čakšire, prusluc, čaršapi, ponjevice. Tel: 024/528682.
Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel: 062 1941729.
Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.
Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 5449220; 064 2808432.
Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.
Omega Taxi traži vozače. Potrebno posjedovanje prometne dozvole 5 godina. Zvati na 060/6559943.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel.: 064 305 1488

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suteronom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt DOGRADNJA POLJOPRIVREDNE ZGRADE, ŠTALE ZA KRAVE, na katastarskoj parceli 43073 KO Donji grad, Ulica Ivana Mažuranića br. 15, Mirgeš (46.064155°; 19.528546°), nositelja projekta BK-ING Pr., Kelebija, Topola br. 7.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/11899_1.pdf

Temeljem članka 102. stavak 2. i 3. Zakona o zaposlenima u autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS* br. 21/2016) i temeljem članka 35. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćen tekst) (*Službeni list Grada Subotice* broj 18/17 i 30/17), načelnica Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 15. 6. 2018. raspisala javni natječaj za popunu slobodnog izvršiteljskog radnog mjesta.

Natječaj je objavljen na internetskoj stranici Grada Subotice http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/hr/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE,
Marija Ušumović Davčik, master pravica

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 20. 6. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Prijateljska nogometna utakmica Hrvatska – Senegal u Osijeku

Gradski vrt kulture

Svaka nogometna tekma, sigurno ćete se s tim složiti, za svakog je navijača svojevrsni test ljubavi prema voljenom timu. Upletu se tu često tijekom 90 minuta i mnogi drugi srodni osjećaji: radost, tuga, razočaranje, ljutnja..., a sve ovisno o rezultatu, suđenju, ponašanju protivnika ili navijača suprotnog tabora... I sve je to prirodno i dobro ukoliko se u ovaj emotivni spektar ne umiješaju mržnja i netolerancija, osjećaji s kojima mnogi na ovim prostorima već predugo primarno i odlaze na stadione.

Upravo iz tih razloga odluka Hrvatskog nogometnog saveza da Hrvatska prošlog petka (8. lipnja) prijateljsku nogometnu utakmicu sa Senegalom, kao posljednju pripremnu pred odlazak na Svjetsko prvenstvo u Rusiju, odigra u Gradskom vrtu u Osijeku bila je (opet) pun pogodak. Tribine su, kao što je to milijunski auditorij pred tv ekranima mogao vidjeti, bile gotovo posve ispunjene (15.998 gledatelja prema službenim podacima), a navijanje je bilo isključivo za svoje, a ne kontra protivnika.

Da će tako i biti, dalo se naslutiti već i sat-dva uoči početka utakmice, i to na temelju jednostavne slike: prilazi stadionu gotovo su vrvjeli obiteljskim prizorima, što je svakako dobar preduvjet za mirnu i civiliziranu atmosferu na manifestaciji koja se diljem svijeta nerijetko (pr)ocjenjuje visokim rizikom. Očevi (pa i majke) s djecom, najčešće u dresovima domaće reprezentacije, na utakmicu su došli gotovo kao na kakvu kulturnu manifestaciju: uživo vidjeti zvijezde koje redovito na dalekovidnici gledaju u dresovima najjačih europskih klubova, a radno vrijeme razmjerno jakih policijskih snaga oko stadiona i na njemu skoro da je više proteklo u međusobnom ili ćaskanju s poznanicima nego što im je bilo tko od gledatelja dao povoda za ozbiljniju intervenciju.

I nacionalni naboj – koji se, nažalost, nerijetko pretvori u ponašanje rulje – bio je, hašekovski parafrazirano, »umjeren, i u granicama zakona«, i to od prvog pa do posljednjeg zvižduka mađarskog suca **Ádáma Farkasa**: himna Senegala dočekan je s poštovanjem, baš kao što je i vodeći gol gostiju praćen pljeskom; najveća hrvatska zastava do sada napravljena (dimenzija 105 x

68 metara), kojom su mladi nogometaši prekrili travnjak, dočekan je s ponosom, a »glazbeni dio« ove nogometne predstave sveo se na *Lijepa li si, Srce vatreno...* i pokliče »U boj, u boj, za narod svoj« bez onih... pa znate već kojih, a koji su neizostavni dio repertoara na *Maksimiru* ili *Poljudu*, recimo.

Sam tijekom utakmice, bar na Zapadu (a većim dijelom i na istočnoj, sjevernoj i južnoj tribini), pratio se kao i doma pred tv-om: publika je nerijetko međusobno komentirala poteze igrača, taktiku i sastav izbornika **Zlatka Dalića**, a šanse su, ovisno s koje su strane propuštene, ispraćane uzdasima razočaranja ili olakšanja. U takvom ozračju nije ni čudno što se, prepoznajući dolje potpisanoga po akcentu (»jeste li Vi iz Subotice?«), prostora u konverzaciji s jednim osječkim

Ocem (koji je doveo i svog, paaa, recimo, desetogodišnjeg Sina) našlo i za izvannogometne teme poput neizbježnog subotičkog Buvljaka, njegove dobre opskrbljenosti i jeftinih cijena robe. Još zanimljivija bila je »tropoljska obiteljska ekspedicija« (mama je s prijateljicom razgledala osječke butike) iz mađarskog grada Szegedvara u sastavu: **Nándor, Kristóf i Balázs Bata**. Govoreći u ime sviju Nándor kaže da u Osijek razmjerno često dolaze gledati utakmice (posljednji puta *Osijek – Hajduk*) iz jednostavnog razloga: »U Hrvatskoj se igra brži, bolji i ljepši nogomet, a i atmosfera je 'nogometnija' nego u Mađarskoj; dvadesetogodišnji sin Kristóf igra u pečuškom PMFC-u pa mu je ovo i neka vrsta, teorijske nastave, a brat Balázs hajdukovac je još od vremena **Šurjaka**, braće **Vujović, Gudelja, Sliškovića...**« (što potvrđuje i sasvim pristojnim razumijevanjem hrvatskog kog je stekao zahvaljujući praćenju utakmica na Televiziji Zagreb, a kasnije na HRT-u).

Događanja na stadionu možda su se u dlaku poklopila i s ozračjem u Osijeku (a moguće i diljem zemlje) s kojim je hrvatska reprezentacija ispraćena u Rusiju. Pesimisti će kao adute za unaprijed uknjiženi neuspjeh izvući blijeđu igru i nedavni poraz protiv Brazila (0:2), te činjenicu da je **Vedran Ćorluka**, i pored pobjede od 2:1, bio među najboljim igračima protiv Senegala, dok će se optimisti, nadajući se dobrim rezultatima, pozivati na iskustvo i nespornu kvalitetu momčadi koji će se posložiti »upravo onda kada to najviše bude trebalo«.

Pripadali vi onima koji u голу **Ismaila Sarra** i dobroj igri Senegala vidite razlog za zabrinutost ili pak taboru koji zgoditke **Ivana Perišića i Andreja Kramarića** doživljavaju kao dokaz moći i psihološke stabilnosti hrvatske reprezentacije pred Svjetsko prvenstvo u Rusiji, jedna činjenica trebala bi nas spojiti – ako Hrvatska ikada bude igrala prijateljsku utakmicu sa Srbijom, Osijek je svakako grad favorit. Baš kao što je to bio Vukovar kada su prije dvije godine, također u prijateljskom meču, snage odmjerile reprezentacije Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije.

Z. R.

Hrvatska reprezentacija gostovala na hrvачkom Memorijalu Refik Memišević Brale u Subotici

DVIJE MEDALJE iz Subotice

U Subotici je proteklog vikenda održan tradicionalni Memorijal Refik Memišević Brale u hrvanju grčko-rimskim stilom, a bilo je to trinaesto izdanje ovog natjecanja. Memorijal je okupio oko 100 sudionika u kategoriji kadeta, iz deset država, a među sudionicima je bila i kadetska selekcija Hrvatske.

Iz Hrvatske je bilo sedam hrvāča, a skor nakon dva dana natjecanja je solidan. Osvojene su dvije pojedinačne medalje – **Luka Malobabić** je bio drugi u kategoriji do 65 kilograma, poslije velikog preokreta u polufinalu, u

Slični problemi

Hrvanje u Hrvatskoj dijeli sudbinu hrvanja u regiji. Sport je to s bogatom tradicijom, još iz razdoblja nekadašnje Jugoslavije, a i problemi su slični.

»Idu stvari malo na bolje. Pokušavamo svi parirati istočnim zemljama – Rusiji, Azerbajdžanu... Malo kaskamo zbog drugačijeg sustava rada, treninga. U tim zemljama, na primjer, hrvanje je podređeno školovanju, ono je u prvom planu. Kod nas je to drugačije. Evo, i ja sam sada morao ostaviti tri hrvāča, jednostavno,

Goran Plavec

finalu je poražen od **Gyule Horváta** iz Mađarske, dok je **Emil Osmanagić** bio treći u kategoriji do 92 kg. U ekipnom dijelu natjecanja Hrvatska je bila u »zlatnoj sredini«, na šestom mjestu.

Kontrolno natjecanje

»Turnir u Subotici je uvijek dobro organiziran i uvijek je ugodno biti ovdje i povesti hrvāče. Konkurencija i kvaliteta su uvijek na nivou. Ove godine je bilo, istina, nešto manje natjecatelja zbog zgusnutog rasporeda i pomicanja termina Prvenstva Europe u ovoj kategoriji. Uz to je i dosta turnira u regiji, pa vjerojatno reprezentacije biraju na što mogu, a na što ne mogu stići«, kaže za HR trener kadetske reprezentacije Hrvatske **Goran Plavec**.

Nastup u Subotici je, kaže to i trener reprezentacije, koristan.

»Našoj ekipi od sedam hrvāča ovo je jedno od kontrolnih natjecanja pred Prvenstvo svijeta. Što se kvalitete i konkurencije tiče, tu smo, neki prosjek, kao i većina selekcija u regiji. Imali smo i na ovom natjecanju više kandidata za medalju, prvog dana je nju osvojio Osmanagić, drugog Malobabić, a medalja je moglo biti i više«, dodaje Plavec.

idu u školu, kraj je godine i moraju biti prisutni na nastavi.«

Rang-lista učinka reprezentacija: Rumunjska 175, Poljska 110, Srbija 107, Mađarska 105, Sjedinjene Američke Države 57, Hrvatska 55, Švedska 50, Češka 40, Finska 35, Slovenija 30.

Sjajna povijest hrvanja

U okviru ceremonije svečanog otvorenja predsjednik Hrvāčkog kluba **Spartak Damir Šabić** podsjetio je kako Subotica ima sjajnu povijest hrvāčkog sporta. Memorijal je svečano otvorio član Gradskog vijeća Subotice zadužen za sport i omladinu **Nemanja Simović**. On je tom prilikom istaknuo da Subotica čuva sjećanje na svoje najbolje sportaše, te da je hrvanje jedan od najtrofejnijih sportova s nizom izvanserijskih hrvāča, poput **Boška Marinka**, **Sretena Damjanovića**, **Momira Petkovića**, **Refika Memiševića**, a sada, naravno, i aktualnog olimpijskog pobjednika **Davora Štefaneka**. U pauzi između kvalifikacija i finala izaslanstvo organizatora i sudionika, uz familiju Memišević, obišlo je tradicionalno i grob pokojnog Refika Memiševića.

D. Vuković

POGLED S TRIBINA

Svjetsko prvenstvo

Primim odigranim susretima Svjetsko nogometno prvenstvo u Rusiji je već započelo, ali za hrvatski navijački korpus SP 2018. započinje sutrašnjim uvodnim susretom protiv Nigerije. Teoretski, ali i vrlo praktično gledano, pobjeda protiv *orlova*, kako glasi nadimak ove afričke momčadi, donijela bi veliku vjerojatnoću prolaska skupine D. A kako će biti sutra navečer ostaje nam vidjeti...

Ono što smo vidjeli u dvije kontrolne prijateljske utakmice protiv Brazila u Liverpoolu (0:2) i Senegala u Osijeku (2:1) ostavlja široku lepezu dubokog razmišljanja koje predstoji izborniku **Daliću** prilikom sastavljanja udarne jedanaestorice na startu još jednog Mundijala na kojemu Hrvatska sudjeluje.

Prvo poluvrijeme protiv *carioca* je bilo u redu, u drugom je momčad posrnula pred **Neymarovom** majstorijom, a drugi gol je pao u nadoknadi vremena kao plod totalne dekoncentracije cijele obrane.

Posve obrnuta situacija događala se protiv Senegala na generalnoj probi pred odlazak put Rusije. Gosti koji su »glumili« Nigeri-

ju su povelj, Hrvatska je imala nekoliko izglednih prigoda, a onda je slobodnjak **Perišić** donio izjednačenje. Pogodak pobjede vještrom reakcijom nakon odbijanca postigao je **Kramarić** i ponovno istakao realnu kandidaturu za mjesto u startnoj postavi.

Dva susreta, dvije posve različite nogometne priče, ali imajmo obzira kako su to bile ipak samo kontrolne utakmice u kojima se trebalo dobiti konačne odgovore na neka krucijalna pitanja.

Vjerujemo da je izborniku sada sve mnogo jasnije, i ukoliko ne bude nekih neplaniranih ozljeda, kako u svojoj glavi i notesu ima ispisana imena onog koji će istrčati u subotu navečer.

Hrvatska nogometna reprezentacija ima lijepu tradiciju nastupa na svjetskim prvenstvima, propuštena je samo Južna Afrika 2010., ali vrijeme je za neki jači nastup od pukog sudjelovanja (susreti u skupini). Momčad koja u svojim redovima ima nogometaše najjačih svjetskih nogometnih klubova, igrače sa stotinama međunarodnih susreta u nogama i dovoljno životnog iskustva mogla bi tijekom sljedećih tjedana u Rusiji napraviti najveći iskorak svoje generacije. A kad će nego sada! Naprijed, *vatreni!*

D. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETIM ZAHTEJIMA ZA DAVANJE SUGLASNOSTI
NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ**

Nositelj projekta TELEKOM SRBIJA ad Beograd, Direkcija za tehniku, Bulevar umjetnosti 16a, podnio je dana 9. 5. 2018. godine i dana 11. 5. 2018. godine pod brojevima IV-08/I-501-138/2018 i IV-08/I-501-149/2018, zahtjeve za davanje suglasnosti na Studije procjene utjecaja na životni okoliš projekata:

1. Baza stanica mobilne telefonije SU36/SUU36/SUO36-BAČKI VINOGRADI na katastarskoj parceli 1919 KO Bački Vinogradi, Subotica, Ulica Željeznička bb (46.118552°, 19.844719°),
2. Baza stanica mobilne telefonije SU20/SUU20/SU20C404, SUO20 - BIKOVO, Subotica na katastarskoj parceli 1665 KO Bikovo, Subotica, Bikovački put br. 160 (46.008212°, 19.759508°).

Javni uvid u predmetne Studije može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat soba 129, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 25. 6. 2018. do 30. 7. 2018., a javna prezentacija predmetnih Studija bit će održana 30. 7. 2018. godine u prostorijama Službe:

1. u 12 sati za projekt Bazne stanice mobilne telefonije SU36/SUU36/SUO36-BAČKI VINOGRADI,
2. u 12 h i 30 minuta za Bazne stanice mobilne telefonije SU20/SUU20/SU20C404, SUO20 - BIKOVO.

Uvid u predmetne studije elektronskim putem možete izvršiti na sajtu Grada Subotice.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

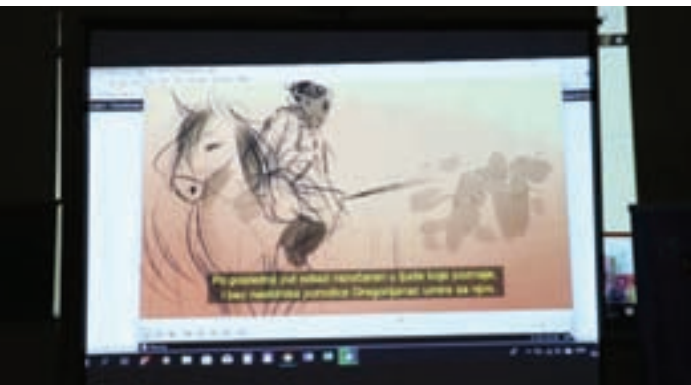
OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta J.K.P. „VODOVOD I KANALIZACIJA“ SUBOTICA, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Postrojenje za preradu vode za piće na Vodozahvatu II. faza 2«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-180/2018, a koji se planira na katastarskim parcelama 14584/1, 14585/2, 14586/2, 14789/2, 14589/2 i 14590/3 KO Novi grad, Ulica Magnetna polja bb, Subotica (46.096969°, 19.705056°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

U NEKOLIKO SLIKA Dodjela nagrada sudionicima kviza »Čitanjem do zvijezda«

Iz Ivković šora

Brava...

piše: Branko Ivković

Faljen Bog, čeljadi moja. Sidim ode pod orom ispid salaša i gledim vamo prema Mirgešu: oblak za oblakom, grmi i siva a kiše nikako, ko da smo štogod mi iz Ivković šora zdravo zgrišili llešu pa nas vako zaobalazi. Niki dan sam išo na Klisu, ono milina. Kiše bilo više puta i kuruzi lipi ko upisani, a kod nas ode skoro pod varošom rđavi da i Bog sačuva, već se počeli uvrćat. Ne zna čovik lipo od bisnoće i nemoći ništa pametno uradit. Eee, evo ide moj pripametni komšo pa će mi on to bolje objasniti. »Ej, Periša, jel i ti kontaš da će nas i ovaj oblak samo oškknit s vitrinom a neće past ni kap?« »E, mož bit lako. Jesi l platio odvodnjavanje? Pa zato nema kiše. Veli onaj odozgor: ko je platio, onda nek mu bude suša«, veli mi Periša onako mudro ko što uvek zna. »A i šta nam vridi i da pada kiša«, veli Periša i divani dalje ko navrćen veker. Ne mož ga uštopovat ni puno veći divandžija, a ne ja. Taman se ja počo skontavat na čeg sad puca s tim divanom kad on nastavio sve glasnije: »Eto, gledaj vako. Kako si nesvaćen, ta jel lani bila suša? Dašta neg jeste. Jel rđavo rodio kuruz? Jeste. Doduše, žita je i bilo onako đene-đene, al kuruza borme vrlo rđavo. I šta s tim sad oćeš kast, da nam ne fali kiše jel šta? Pa stvarno si nesvaćen, moj Braniša. Ta vidi, bila suša ko vrag a nisu nam smanjili ni porez ni odvodnjavanje. Kera smanjili! Još podigli dvisto posto, pa rđavo rodilo. A jel su odigli cinu kuruza? Kera su odigli! Još smanjili, moj Braniša. Jevo sad kako počo ječam još smanjili, pa eto ti: jel fali kiša, kandar ne fali, nama nako ko ludom – svedno i ovo, svedno i ono, svakako ćemo bit isigrani.« Hm, nisam ja tako naviko, čeljadi. Ja sam starovinski čovik i ne možem se tako lako okrenit. Ja sam naviko radit, a volio bi i kad je već porađeno da i rodi. A kako će bit s plaćanjom, biće. Nikad nama paorima nisu zdravo cvatale ruže. Mislim se u sebi da je prošlo fajn država i fajn vladara ovim našim lipim krajom i svako je tio što više odrīt nas paore. Oni otprija su uzimali bileg s palcom i ode zemlja i salaš na doboš. Drugi su samo dodali jednu nulu na dug, i kad se obazro siroma bio iskečen iz salaša. Došli posli ovi što su bili za seljaka pa ga u podrum mećali, brkove mu čupali a tavan omeli, a i zemlju oduzeli. Za njma došli sad ovi novi što su zdravo protiv oni od prija, al zemlju ne vraćaju gazdama. Ajak, osladila se i politici arenda, čeljadi. Meni se čini da će to bit vraćeno na svetog Brcka i to digod prid podne. Hu, jeto nano me andrak pa se latio politiziranja a sad me boli glava. Idem malo unutra u salaš ist svilenog šećera s tavankutskog proštenja. Al je bilo lipo i veliko. Još jedino u Tavankutu dođe velik ringišpanj. Kako sam uvatio za bravu, ona se satrla. Aaav, ove sadašnje brave nisu borme ni na ketrenac da je metneš. Veli mi ova moja: »Ta nemoj je ni mećat. Ne tribamo mi se zaključavat kad smo siroti ko crkveni mišovi«. Eto, kugod da na crkvi ne triba brava. Svašta od žene. Ajd, zbogom.

Bač Ivin štodir

Svi ošli u politiku

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva puno put reko da neće više ništa ni gledat ni slušat ni čitat. Već napamet znade di šta ima, jal politika, jal ne što pivu, pa sve zaurliču, a sve sama sirotinja, pa nemu šta navući, jedva pokriju no sramocko. Još jim znade koišta i ispast, jal ispod suknje, jal iz košulje, pa to onda pokažu ukupno. A kadgoda prija, znalo se di ima taki gospojica. U bircuzma i to nakima u kojima, najviše za žetve, ka država isplati žito, oma na vage, naprosto ti namamu na nji. Vrag ti ne da mira, šćim ti malo uvati, poručiš šta da ti sviru, pa onda i ti i svi oko tebe, ni ne slušate, neg samo gledate ne što pivu, a ako bi bili malo rastrošniji, znalo bi se tu i sist u krilo pa više šapćat neg pivat. Znalo bi se potli fajronta sottom što piva otit i u kaku budžaricu malo prizalogajit i još koišta. Bome, dosta gazda znalo tako uvatit, da bi jim tu osto i dobar komat žetve. Nikima i cila. I onda, ka se dojde sebe, kriva gazdarica. Žito ovršito, punđelar prazan, a zna se ko u kuće najviše troši. Bome, bilo dosta taki što fasovala ni krive ni dužne. Danas taki bircuza više ni nema. Nema više ni naki paora, a bome, ni nake države. Niko više ne plaća žito na vage. Prvo, žetva se već davno svršila, a država još ne zna koliko će to žito isplatit. Ništa se ne zna unaprid, mora se prvo sve dobro isapit, a zoto triba vrimenta. Neće vada sapit unaprid, ko tamo u niki država di se ni ne zna šta je pravi paoršag. Ne punu se više ni punđelari, svaki paor danas mora imat račun u državne banke, pa mu država novce uplati tamo, da jim više ne dosađiva sonim ka će pa ka će. Vako komotno plati ka oće, banka uzme njoje dobroga ušura, pa za koji dan i javi paoru da ji može podignit. A ne što u taki bircuza pivale, priselile se na televiziju i u novine. Kadgoda se znalo koje su novine za take, niko ozbiljan ji ni ni kupovo. Danas ni najozbiljnije ne možu brez nji i njevi familija. Zoto bač Iva više ništa ni ne gleda ni ne čita. Sve manje ide i u špacir i na biciglanje. Ako se krene kudgoda sokakom, ni tamo se ne mož više živit ni o politike, ni o svi cirkusa što se prikazivu na televizije. Malo, malo, pa ga niko sustavi i stane mu tolmačit ništa, vada svaka šušta znade sve iu o politike i o fodbala i o toga ko koga i šta. Ko forme, na televizije rekli to i to, al znade on, čo o kakoga dobroga, jal roda, da to i ni baš tako, neg vako kako on tolmači. I jesenas, ka koikomu u komšiluku donesu kukuruze u dvor, on i njegova otidu malo pomoć smistit ji u čardak. Tako i ka njegovi dojdju, komšiluk uvik pomogne. I da vidiš čuda, ni žene se, dok tovaru klipove u košar, više ne znu divanit o novi kolača i starovirski šlingeraja, ni muški o fodbala, neg se svi dali u politiku. Ostavijo se i berbera. I ko njega, ka sidne na stolac, nema više divana o fodbala i koikaki zafrkancija, šćim ga stane sapunat, oma o politike. Poslidnji put ka ga obrijio, stalo mu pišćat u ušima. Jedva dočeko da ga ispomada, sam skinijo tarak i izašo naskak. Ni dočeko ni brkove da mu podštucuje. Platit ošo sutra.

NARODNE POSLOVICE

- Koji uzme ženu radi blaga, namjeri se na vraga.
- Vrš ide na vodu dok se ne razbije.
- Majka kćerku kara, a snasi prigovara.
- Narod bez bajke, dijete bez majke.

VICEVI, ŠALE...

Nastavnik povijesti ulazi u učionicu i zatiče u klupama sve đake osim jednog, koji nešto radi u kutu učionice.

– Ti! Ti što petljaš nešto tamo iza! Reci mi što znaš o Francuskoj revoluciji!

– Ne znam ništa...

– Koje godine je počeo 1. svjetski rat?

– Tisuću tristo...

– Sjedi! Jedan! Kako se zoveš?

– Lozan.

– Pa nema te u dnevniku!

– Naravno da me nema, mene su poslali da popravim radijator!

Profesor:

– Tko odgovori na moje sljedeće pitanje, može ići doma i zaključit ću mu peticu za kraj školske godine!

Perica: (Gađa kredom ploču).

Profesor:

– Tko je bacio kredu?

Perica:

– Ja! Jupii! Idem doma. Doviđenja i ne zaboravite zaključiti mi ocjenu!

Prolazi Joso pored prosjaka, a on mu jedan pruža ruku i kaže:

– Prijatelju nisam jeo tri dana.

A Joso mu odgovara:

– Moraš, prijatelju, makar na silu.

DJEČJI BISERI

- Pubertet je neizlječiva bolest. I doba kad ti brkovi narastu preko noći.
- Pubertet je kad prestaneš biti djevojčica i možeš se šminkati.
- Djetinjstvo je kad gledaš slike žute boje.

FOTO KUTAK

Ukras ulice

**PETAK
15.6.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:11 Storijske o neponovljivima: Stav'te pamet na komediju
12:00 Dnevnik 1
12:26 Spone ljubavi
13:17 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći
14:51 Zaronite s nama: Bilice - Krka
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 I to je Hrvatska:
17:33 turizam.hrt
18:03 Zaronite s nama: Svjetionik Penada - Brijuni
18:13 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:48 Tema dana
20:05 Ima li što novo?, emisija o školstvu
21:00 Ljubavni jackpot, film
22:37 Dnevnik 3
23:14 Ja, Frankenstein - američko-australski film
00:43 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:22 Umorstva u Midsomeru
03:02 Skica za portret
03:22 Leteći fratar, emisija pučke i predajne kulture
03:48 Dr. Oz
04:29 Klinika Schwarzwald
05:15 Spone ljubavi

05:19 Kompozicija 3
05:50 Regionalni dnevnik
06:31 Džepni dječica
06:58 Juhuhu
09:08 Školski sat: Bajka
09:40 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
09:59 Kronike Matta Hattera
10:23 Vremeplov, serija
10:53 Obitelj Durrell
11:45 Izgubljeni sin, film
13:16 Bitange i princeze
13:50 Ekaterinburg: Nogomet - SP 2018: Egipat - Urugvaj, prijenos 1. pol.
14:47 Glazbeni spotovi
15:00 Ekaterinburg: Nogomet - SP 2018: Egipat - Urugvaj, prijenos 2. pol.
16:00 Regionalni dnevnik
16:41 Istina ili mit: Simptomi muškog i ženskog infarkta su potpuno jednaki
16:50 St.Petersburg:

Nogomet - SP 2018: Maroko - Iran, prijenos 1. pol.
17:47 Glazbeni spotovi
18:00 St.Petersburg:
Nogomet - SP 2018: Maroko - Iran, prijenos 2. pol.
19:30 Nogomet - SP 2018 Zabivaka, emisija
19:50 Sochi: Nogomet - SP 2018: Portugal - Španjolska, prijenos 1. pol.
20:45 Nogomet - SP 2018 Zabivaka, emisija u poluvremenu
21:00 Sochi: Nogomet - SP 2018: Portugal - Španjolska, prijenos 2. pol.
21:52 Nogomet - SP 2018 Zabivaka, emisija
23:52 Centurion, britansko-francuski film
01:23 Graham Norton i gosti
03:57 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
16.6.2018.**

06:41 Klasika mundi: Karajan - Petar Iljič Čajkovski - 6.simfonija, Patetična, u h - molu, op. 74
07:30 Posljednji sumrak, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:09 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:12 Sigurno u prometu
13:42 Svijet aplikacija
14:08 Prizma
14:58 Podigni glas, film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Od češke špilje do slovačke zbilje
17:42 Lijepom našom: Beli Manastir
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Sve što želim si ti, film
21:53 Pjesma koja ljubav znači, američki film
23:39 Dnevnik 3
00:13 Frances, američki film
02:28 Posljednji sumrak, film
04:18 Skica za portret
04:23 Prizma

05:57 Regionalni dnevnik
06:39 Džepni dječica
07:04 Juhuhu
08:54 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija

09:24 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
09:44 Kronike Matta Hattera
10:08 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga
11:02 Tajne Borgo Laricija
11:50 Kazan: Nogomet - SP 2018: Francuska - Australija, prijenos 1. pol.
12:55 Kazan: Nogomet - SP 2018: Francuska - Australija, prijenos 2. pol.
14:26 Iz nogometne arhive
14:50 Moskva Spa: Nogomet - SP 2018: Argentina - Island, prijenos 1. pol.
15:55 Moskva Spa: Nogomet - SP 2018: Argentina - Island, prijenos 2. pol.
16:53 Idemo na put: Rusija
17:50 Saransk: Nogomet - SP 2018: Peru - Danska, prijenos 1. pol.
18:55 Saransk: Nogomet - SP 2018: Peru - Danska, prijenos 2. pol.
19:55 Nogomet - SP 2018 Zabivaka, emisija
20:50 Kaliningrad: Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Nigerija, prijenos 1. pol.
21:55 Kaliningrad: Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Nigerija, prijenos 2. pol.
01:04 Leteći mačevi zmajevih vrata, kineski film
03:02 Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Nigerija, snimka

**NEDJELJA
17.6.2018.**

05:13 Lijepom našom: Beli Manastir
06:42 Svi za Eldorado, film
09:14 Pozitivno
09:46 Biblija
09:57 Križevci: Završna proslava 240. godina osnutka Križevačke eparhije - mis
12:00 Dnevnik 1
12:28 Plodovi zemlje
13:24 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:00 Mir i dobro
15:36 Martin Clunes: Čovjek i manta, dokumentarni film
16:22 Bajkovita Hrvatska:
17:00 Vijesti u 17
17:33 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:46 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Hrvatski velikani
21:04 Sin, serija
21:56 Više od riječi

22:52 Dnevnik 3
23:30 Svi za Eldorado, film
01:58 Nedjeljom u dva
02:53 10 minuta do ponoći, američki film
04:33 Skica za portret
04:58 Suvremenici - Đuro Seder
05:28 Mir i dobro
05:59 Split: More

06:06 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni dječica
06:59 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
09:26 Cvjetkov rasadnik
09:48 Luka i prijatelji
10:19 Umorstva u Midsomeru
11:59 Kaliningrad: Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Nigerija
13:50 Samara: Nogomet - SP 2018: Kostarika - Srbija
15:00 Samara: Nogomet - SP 2018: Kostarika - Srbija
15:54 Smrt na Matterhornu
16:50 Moskva Luž: Nogomet - SP 2018: Njemačka - Meksiko, prijenos 1. pol.
18:00 Moskva Luž: Nogomet - SP 2018: Njemačka - Meksiko, prijenos 2. pol.
18:54 Bitange i princeze
19:50 Rostov na Donu: Nogomet - SP 2018: Brazil - Švicarska, prijenos 1. pol.
21:00 Rostov na Donu: Nogomet - SP 2018: Brazil - Švicarska, prijenos 2. pol.
23:49 Teška meta, film
01:24 Graham Norton i gosti
03:55 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
18.6.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 65+: Haljina za smrt
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
14:50 Zaronite s nama: Svjetionik Penada - Brijuni
15:00 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:25 Naši i vaši
18:00 Zaronite s nama: Drasine - otok Brač
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Obitelj Durrell

21:00 Gledali ste: Duga mračna noć
21:01 Duga mračna noć
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:27 Milijarde, serija
00:22 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:07 Umorstva u Midsomeru
02:47 Ne stidim se sela rođenoga
03:17 Žene, povjerljivo!
04:07 Koktel-bar: Neno Belan & Fiumens
04:57 Skica za portret
05:02 Klinika Schwarzwald
05:47 Spone ljubavi

05:20 Treći format
06:00 Riječ i život
06:32 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Kronike Matta Hattera
10:30 Vremeplov, serija
11:00 McLeodove kćeri
12:00 Izradi sam: Ukrašavanje cipela
12:07 Prevrtljivi duhovi, njemački film
13:50 N.Novgorod: Nogomet - SP 2018: Švedska - J. Korea, prijenos
16:00 Regionalni dnevnik
16:50 Sochi: Nogomet - SP 2018: Belgija - Panama
18:50 TV Bingo
19:30 Nogomet - SP 2018 Zabivaka, emisija
19:50 Volgograd: Nogomet - SP 2018: Tunis - Engleska
23:50 Vod smrti, film
01:45 Graham Norton i gosti
03:00 Nogomet - SP 2018, snimka najbolje utakmice dana
04:45 Noćni glazbeni program

**UTORAK
19.6.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Lijepa vaša: Vatra u srcu, Ogulin pod nogama - dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:00 Kraljica noći

14:45 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
 14:50 Zaronite s nama: Svjetionik Peneda - Brijuni
 15:00 Umrstva u Midsomeru
 17:00 Vijesti u 17
 17:16 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
 17:25 Naši i vaši
 18:00 Zaronite s nama: Odisejeva špilja - otok Mljet
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:05 Dodjela "Nagrade Vladimir Nazor", prijenos
 21:00 Zauvijek Alice, američko-francuski film
 22:40 Otvoreno
 23:30 Dnevnik 3
 00:07 Milijarde, serija
 01:02 Zakon i red: Odjel za žrtve
 01:42 Umrstva u Midsomeru
 03:22 Skica za portret
 03:27 Žene, povjerljivo!
 04:17 Koktel-bar: Željko Bebek
 05:07 Klinika Schwarzwald
 05:52 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:32 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
 09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
 10:00 Kronike Matta Hattera
 10:30 Vremeplov, serija
 11:00 Obitelj Durrell
 11:45 Bitange i princeze
 12:20 Začaraj me, film

13:50 Moskva: Nogomet - SP 2018: Kolumbija - Japan, prijenos
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:50 Saransk: Nogomet - SP 2018: Poljska - Senegal, prijenos
 18:55 POPROCK.HR
 19:30 Nogomet - SP 2018: Zabivaka, emisija
 19:50 St.Petersburg: Nogomet - SP 2018: Rusija - Egipat, prijenos
 21:50 Nogomet - SP 2018: Zabivaka, emisija
 23:00 Nogomet - SP 2018, sažeci
 23:50 Kuća na putu, film
 01:40 Graham Norton i gosti
 02:25 Nogomet - SP 2018, snimka najbolje utakmice dana
 04:10 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 20.6.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:20 Klinika Schwarzwald
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Spone ljubavi
 13:15 Dr. Oz
 14:00 Kraljica noć
 14:50 Zaronite s nama: Odisejeva špilja - otok Mljet
 15:00 Umrstva u Midsomeru
 17:00 Vijesti u 17
 17:16 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
 17:25 Naši i vaši
 18:00 Zaronite s nama: Rt Trišćavac - otok Sušac
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
 19:59 Loto 7
 20:05 Obitelj Durrell
 20:55 Glazba i grad: Zbor, Simfonijski i Tamburaški orkestar HRT-a pod ravnanjem Jiří Rožena - Trg Kralja Tomislava, prijenos
 22:40 Otvoreno
 23:30 Dnevnik 3
 00:07 Milijarde, serija
 01:02 Zakon i red: Odjel za žrtve
 01:43 Umrstva u Midsomeru
 03:23 Nikola iz Nuštra, emisija pučke i predajne kulture
 03:53 Žene, povjerljivo!
 04:43 Skica za portret
 05:03 Klinika Schwarzwald
 05:48 Spone ljubavi

05:20 Pravac na Treću
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:32 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
 10:00 Kronike Matta Hattera
 10:30 Vremeplov, serija
 11:00 Pompeji i vrt okolice
 11:45 Bitange i princeze
 12:20 Internetna otmica, američki film
 13:50 Moskva: Nogomet - SP 2018: Portugal - Maroko, prijenos
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:50 Rostov na Donu: Nogomet - SP 2018: Urugvaj - S. Arabija, prijenos
 18:55 POPROCK.HR
 19:30 Nogomet - SP 2018: Zabivaka, emisija

19:50 Kazan: Nogomet - SP 2018: Iran - Španjolska, prijenos
 23:50 Kordon, američki film
 01:35 Graham Norton i gosti
 02:20 Nogomet - SP 2018, snimka najbolje utakmice dana
 04:05 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 21.6.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:20 Klinika Schwarzwald
 11:10 Lilanje na Ivanje
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Spone ljubavi
 13:15 Dr. Oz
 14:00 Kraljica noći
 14:45 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
 14:50 Zaronite s nama: Rt Trišćavac - otok Sušac
 15:00 Umrstva u Midsomeru
 17:00 Vijesti u 17
 17:16 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
 17:25 Naši i vaši
 18:00 Zaronite s nama: Voliči - otok Vis
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 6/45
 20:05 Obitelj Durrell
 21:00 Prodavačica, američki film 100'
 22:45 Otvoreno
 23:35 Dnevnik 3
 00:12 Milijarde, serija
 01:07 Zakon i red: Odjel za žrtve
 01:52 Umrstva u

Midsomeru
 03:32 Lilanje na Ivanje, emisija pučke i predajne kulture
 04:02 Skica za portret
 04:12 Žene, povjerljivo!
 05:02 Klinika Schwarzwald
 05:47 Spone ljubavi

05:20 A forum
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:32 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:00 Čudesne pustolovine Julesa Vernea, crtana serija
 09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
 10:00 Kronike Matta Hattera
 10:30 Vremeplov, serija
 11:00 Obitelj Durrell
 11:45 Bitange i princeze
 12:20 Zašto sam otela šefa?, njemački film
 13:50 Ekaterinburg: Nogomet - SP 2018: Danska - Australija, prijenos
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Cesarica - hit godine
 16:50 Samara: Nogomet - SP 2018: Francuska - Peru, prijenos
 18:55 Nogomet - SP 2018: Zabivaka, emisija
 19:50 Novgorod: Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Argentina, prijenos
 21:50 Nogomet - SP 2018: Zabivaka, emisija
 23:00 Nogomet - SP 2018
 23:50 Ubrzanje 2: Visoki napon, američki film
 01:25 Graham Norton i gosti
 02:10 POPROCK.HR
 02:40 Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Argentina snimka
 04:25 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Destinacija u najavi

Biti spontan je super stvar. Dozvoliti da ti se samo događaju stvari je prelijepo, međutim uvijek postoji rizik da ćeš biti uskraćen za neke događaje, prizore i doživljaje. Prije je moj stil putovanja bio jednostavan, znala se destinacija i datum polaska i toliko o tome. Moje je bilo samo spakirati stvari i dobro raspoloženje. E, onda mi se počelo događati da me ljudi po povratku pitaju jesam li vidjela ovo ili ono, za što se ispostavilo da nisam ni znala da postoji u tom mjestu ili u njegovoj okolini. Naravno, ne bih ja sve ni stigla obići ali da sam uradila malo domaćeg zadatka sigurna sam da bi na svoj putni meni dodala još štogod. Zato ja sada, bar dan ili dva prije puta, ukoliko ne poznajem nikoga iz mjesta u koje putujem, pitam *Gugla* za savjet, dobro proučim mapu i raspitam se o svim bitnim stavkama.

Prozor – Rama kao destinacija

Još kad smo išli biciklami do mora i čuli od našeg domaćina u Sarajevu za Prozor – Ramu, od tada postoji želja da oči te ljepote vide i uživo. Nakon dvije godine došlo je vrijeme za ovu destinaciju. Općina Prozor - Rama se nalazi na ušću rijeke Rame u Neretvu u sjevernom dijelu Hercegovine. Danas je tok rijeke Rame gotovo nestao, jer je njegov donji tok prekrilo Jablaničko, a gornji tok Ramsko jezero. Kao što je s cijelom Bosnom i Hercegovinom, tako i ovdje priroda nije štedjela na ljepotama i visinama. Područje Općine Prozor - Rama omeđuju visoke i opasne planine kao što su Makljen, Raduša, Vran, Ljubuša i Čvrstica koje su s južne strane, dok sa zapadne i sjeverne strane niču malo pitomije planine. Ramsko jezero je biser ovog područja i ono je dom otoku Ščit na kojemu se u okviru franjevačkog samostana Rama-Ščit nalazi Etnografski muzej, umjetnička galerija te kuća mira u koju su dobrodošli svi. Ovaj otočić je svakako zvučao primamljivo za obilazak, a svim ovim stavkama je dospio na listu

obaveznih obilazaka.

Dalja istraživanja su donijela samo paniku u naše živote i strah da nećemo imati vremena za sve. Istočno od Ramskog jezera nalazi se Prozor, mali planinski grad, a iza Prozora se nalazi selo Duga koje je poznato po velikoj količini vode i moćnim vodopadom zvanim Vodopad Duge. Kao što svi pretpostavljaju, selo je dobilo ime po dugi koja se gotovo uvijek javlja iznad 30 metara vodopada. Već bilježim jedno popodne za uživanje ispod duge. Ovdje će istraživanje morati prestati jer ipak moramo ostaviti prostora i za neke spontane trenutke, nova poznanstva i sva skrivena mjesta općine Prozor - Rama do kojih ćemo slučajno doći. A svakako, više o svemu ćemo pisati u ozbiljnoj reportaži nakon povratka.

Još jedan član ekspedicije

Naša dvočlana ekspedicija za putovanja i istraživanja prirode će na ovom putovanju dobiti još jednog člana. Usvojeni pas **Goja** je dobio putovnicu i sve potrebne papire, mjesto u autu i spreman je za svoje prvo duže putovanje. Ne znam kako drugi ljudi, ali meni je ovo zaista novi moment u životu i imam tisuću pitanja. Koliko će mu biti udobno u autu, hoće li biti nervozan, kako će se ponašati u gostima, u divljinama, s drugim ljudima, na graničnim prijelazima. Postoje mnoge stavke koje je potrebno ispoštovati ukoliko putujete s ljubimcem, a ja se nadam da mi nijednu nismo izostavili. Držite nam fige!

Počela je sezona godišnjih odmora i sada je idealno vrijeme da istražujete neizvikane destinacije i da uz najpopularnije more, ovog ljeta otkrijete i neki zavičeni dio našeg lijepog okruženja. Mi ćemo dati sve od sebe da ne oskudijevamo s interesantnim prijedlozima jer najljepši momenti nastaju u prirodi s društvom.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE**, **DOMAĆE**, **ZDRAVO** !

JKP "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

SUBOTA 16.06.2018.

Trg cara Jovana Nenada Subotica

u slučaju kiše program će se održati u prostorijama
HKC "Bunjevačko kolo" Preradovićeva br. 4 Subotica

16:00 – 20:00 sati

Zabavno – edukacijske igre na temu upoznavanja
sa običajem Dužijance; takmičari su učenici III i IV razreda:

OŠ "Ivan Milutinović" Subotica

OŠ "Matko Vuković" Subotica

OŠ "Sveti Sava" Subotica

OŠ "Matija Gubec" Tavankut

OŠ "Jovan Jovanović Zmaj" Subotica

OŠ "Đuro Salaj" Subotica

Dječiji folklor; sudjeluju dječiji ansambli KUD-ova iz Subotice i okolice

Radionice za najmlađe (likovna, slamarska...)

Predstavljanje malog bandaša i bandašice

Proglašenje pobjedničke škole i dodjela glavne nagrade

NEDJELJA 17.06.2018.

Katedrala sv. Terezije Avilske Subotica

10:00 sati – Sveta misa zahvalnica

Organizator

Pokrovitelji

